

การศึกษาสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย
จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

พฤษภาคม 2567

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

การศึกษาสภาพความพร้อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย
จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
พฤษภาคม 2567
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

A STUDY OF INEQUALITY IN EDUCATION OF SCHOOLS IN MAE SAI DISTRICT CHIANG RAI
UNDER THE OFFICE OF THE COMMISSION. BASIC EDUCATION

CHAIWAT WONGBOONRUENG

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment
of the Requirements for the Master of Education Degree
in Educational Administration

May 2024

Copyright 2024 by University of Phayao

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

เรื่อง

การศึกษาสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย
จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ของ ชัยวัฒน์ วงศ์บุญเรือง

ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ของมหาวิทยาลัยพะเยา

..... ประธานกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

(รองศาสตราจารย์ ดร. จิตมา วรณศรี)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธิดาวลัย อุ๋นกอง)

..... อาจารย์บัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยพะเยา

(ดร. กษิวิภูฏ มีพรหม)

..... คณบดีวิทยาลัยการศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร. รักษิต สุทธิพงษ์)

เรื่อง:	การศึกษาสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ผู้ศึกษาค้นคว้า:	ชัยวัฒน์ วงศ์บุญเรือง, การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง: กศ.ม. (การบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยพะเยา, 2566
อาจารย์ที่ปรึกษา:	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธิดาวัลย์ อุ๋นกอง
คำสำคัญ:	ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา, แนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 235 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามประมาณค่า มีค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00 มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.97 และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับด้านสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านมาตรฐานของครู ด้านคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ด้านเด็กนักเรียน ด้านสถานศึกษา ด้านรายได้และทรัพย์สินของครอบครัว และด้านถิ่นที่อยู่ของครอบครัว 2) แนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ควรใช้การวางแผนการรับนักเรียนในเขตบริการของโรงเรียนการเยี่ยมบ้านนักเรียนเพื่อที่โรงเรียนจะได้รับทราบปัญหาและเห็นสภาพความเป็นอยู่ของนักเรียนเป้าหมายของโรงเรียน ความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนและชุมชนในการสร้างชุมชนที่เข้มแข็งและควรส่งเสริมในเรื่องการประกอบอาชีพเสริมให้กับผู้ปกครองโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

Title: A STUDY OF INEQUALITY IN EDUCATION OF SCHOOLS IN MAE SAI DISTRICT CHIANG RAI UNDER THE OFFICE OF THE COMMISSION. BASIC EDUCATION

Author: Chaiwat Wongboonrueng, Independent Study: M.Ed. (Educational Administration), University of Phayao, 2023

Advisor: Assistant Professor Dr. Thidawan Unkong

Keywords: Inequality in Education, Strategies for reducing educational disparities

ABSTRACT

The objectives of this research are as follows: to study the conditions and strategies for reducing educational disparities in schools in Mae Sai District, Chiang Rai Province, under the jurisdiction of the Basic Education Committee, with the sample group consisting of school directors, deputy school directors, teachers, and educational personnel in Mae Sai District, Chiang Rai Province, under the jurisdiction of the Basic Education Committee, totaling 235 people. The data collection tool used is a questionnaire with an IOC value between 0.67–1.00, a questionnaire reliability value of 0.97, and a semi-structured interview. Statistical analysis methods used include percentages, means, and standard deviations.

The research findings are as follows: The overall condition of educational disparities in schools in Mae Sai District, Chiang Rai Province, is significantly high. The areas of educational disparities, ranked from highest to lowest, are as follows: teacher standards, quality of teaching management, students, school facilities, family income and assets, and family residence. Strategies for reducing educational disparities in schools in Mae Sai District, Chiang Rai Province, should include planning student enrollment within the school's service area, home visits to students to identify problems and understand the living conditions of the target students, cooperation between schools and communities to create strong communities, and promotion of supplementary vocational skills for parents by relevant organizations.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ขอกราบขอบพระคุณ ผศ.ดร.ธิดาวัลย์ อุ๋นกอง อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ที่ให้คำแนะนำ ปรึกษา แนะนำ ให้ความช่วยเหลือ ตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่ ตลอดจนให้กำลังใจและแรงบันดาลใจ จนทำให้การวิจัยในครั้งนี้สำเร็จ

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญและทรงคุณวุฒิทุกท่าน ซึ่งปรากฏนามในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่า ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงในด้านเนื้อหา ความเหมาะสม ความชัดเจน และความถูกต้องของการใช้ภาษาของเครื่องมือ รวมทั้งข้อเสนอแนะต่าง ๆ แก่ผู้วิจัย และขอขอบพระคุณคณาจารย์เจ้าของตำราทุกท่านที่ได้นำมาอ้างอิง

ขอขอบคุณผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาแด่ผู้มีพระคุณ ประกอบด้วย บิดา มารดา เป็นปฐมบูชา ครู อาจารย์ ทุกท่าน ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้อันเป็นพื้นฐานให้ผู้วิจัยได้ทำงานการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจนสำเร็จ

ชัยวัฒน์ วงศ์บุญเรือง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	12
ความเป็นมาและความสำคัญ	12
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	16
ขอบเขตของการวิจัย	16
นิยามศัพท์คำศัพท์เฉพาะ	18
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	19
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	20
ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	21
ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา	34
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	58
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	65
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	66
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	67
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	69

การเก็บรวบรวมข้อมูล	71
การวิเคราะห์ข้อมูล	71
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	72
บทที่ 4 ผลการวิจัย	75
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	76
ตอนที่ 2 ผลการศึกษาสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอ แม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	78
ตอนที่ 3 ผลการศึกษาแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียน ในอำเภอ แม่สายจังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	87
บทที่ 5 บทสรุป	93
สรุปผลการวิจัย	93
อภิปรายผลการวิจัย	97
ข้อเสนอแนะ	101
บรรณานุกรม	103
ภาคผนวก	108
ภาคผนวก ก เครื่องมือในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	109
ภาคผนวก ข รายนามผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ	118
ภาคผนวก ค ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	119
ภาคผนวก ง ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	126
ประวัติผู้วิจัย	127

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 แสดงการสังเคราะห์องค์ประกอบสำคัญของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา.....	51
ตาราง 2 แสดง ประชากรและกลุ่มตัวอย่างจากการกำหนดสัดส่วน.....	68
ตาราง 3 แสดงวัน เวลา และสถานที่สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ	74
ตาราง 4 แสดงจำนวนและคำร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	76
ตาราง 5 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	78
ตาราง 6 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย ด้านสถานศึกษา.....	79
ตาราง 7 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย ด้านคุณภาพการจัดการเรียนการสอน.....	81
ตาราง 8 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย ด้านมาตรฐานของครู.....	82
ตาราง 9 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย ด้านถิ่นที่อยู่ของครอบครัว.....	84
ตาราง 10 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย ด้านรายได้และทรัพย์สินของครอบครัว.....	85
ตาราง 11 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย ด้านเด็กนักเรียน.....	86
ตาราง 12 แสดงผลการศึกษาแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย ด้านถิ่นที่อยู่อาศัย.....	88
ตาราง 13 แสดงผลการศึกษาแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สายด้านรายได้และทรัพย์สิน.....	90

ตาราง 14 แสดงผลการศึกษานวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนใน
อำเภอแม่สาย ด้านสถานศึกษา..... 91

ตาราง 15 แสดงผลการศึกษานวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนใน
อำเภอแม่สาย ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม92

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพ 1 Lorenz Curve ของไทย (2009 vs 2019)	47
ภาพ 2 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัยตามตัวแปรที่ศึกษา.....	65
ภาพ 3 แสดงขั้นตอนการศึกษาสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียน ในอำเภอแม่ สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ.....	66
ภาพ 4 แสดงขั้นตอนการศึกษาแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียน.....	67

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 5 มาตรา 54 ได้ระบุเกี่ยวกับหน้าที่ของรัฐในการจัดการให้ประชาชนมีสิทธิการศึกษาอย่างทั่วถึง ดังนี้ รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลา 12 ปีตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต รัฐธรรมนูญฉบับนี้จึงเปิดโอกาสทางการศึกษาให้เท่าเทียมกันอย่างแท้จริงไม่ว่าคนในเมืองหรือชนบท คนมีเงินหรือคนจนทุกคนจะได้รับการพัฒนาพร้อมกัน (คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ, 2559) และมาตรา 65 กำหนดให้รัฐจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศไทย มีเป้าหมายในการพัฒนาประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน ยุทธศาสตร์ชาติฉบับนี้ทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ ทั้งนี้ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาหรือลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาและเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์ และยุทธศาสตร์ชาติที่ 4 การสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 10 ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และมาตราที่ 18 ระบุการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยให้สถานศึกษาจัดในรูปแบบดังต่อไปนี้ 1) สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการและเด็กที่มีความต้องการพิเศษหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น 2) โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนของรัฐ โรงเรียนของเอกชน และโรงเรียนสถาบันพุทธศาสนา หรือสังกัดศาสนาอื่น และ 3) ศูนย์การเรียนรู้ ได้แก่ สถานศึกษาที่ หน่วยงานจัดการศึกษานอกโรงเรียนโดยบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถาบัน

ทางการแพทย์ โรงพยาบาล สถานสงเคราะห์ ชุมชน สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น เป็นผู้จัด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

จากบทบัญญัติดังกล่าวจึงนำมาสู่การสร้างพระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561 ที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม 2561 โดยพระราชบัญญัติฉบับนี้มีเป้าหมาย คือ ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา นำพาชาติสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยจะใช้เงินกองทุนไปช่วยเหลือเด็กในวัยเรียนให้ได้รับการพัฒนาด้านต่าง ๆ พร้อมสำหรับการเข้าเรียน ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสจนสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายในการเรียน ทำให้ไม่หลุดออกจากระบบการศึกษา และให้สามารถประกอบอาชีพได้ตามความถนัด รวมทั้งพัฒนาประสิทธิภาพครูในการจัดการเรียนการสอน และช่วยเหลือสถานศึกษาซึ่งการช่วยเหลือมี 3 วิธี คือ ให้เปล่า ให้ยืม ให้กู้ยืม (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2561)

ประเทศไทยดำเนินการปฏิรูปการศึกษาครั้งแรกในปี 2542 ถือว่ามีความสำคัญต่อการศึกษาไทยอย่างมาก ด้วยความพยายามและการจัดสรรทรัพยากรในการปฏิรูปการศึกษาครั้งนี้ จึงได้จัดทำพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติขึ้นมา เพื่อปรับปรุงและพัฒนาระบบการศึกษาของประเทศไทยด้วยการเพิ่มงบประมาณขึ้นเป็น 2 เท่า จะเห็นได้ว่าการปฏิรูปการศึกษาของไทยในช่วงที่ผ่านมานั้นไม่สามารถลงถึงห้องเรียนและนักเรียนเท่าที่ควร เนื่องจากส่วนใหญ่จะเริ่มด้วยการปฏิรูปโครงสร้างกระทรวงมากกว่าการเริ่มที่ห้องเรียน ทำให้การปฏิรูปการศึกษาไม่ประสบความสำเร็จส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเป็นปัญหาเรื้อรังที่ยังไม่สามารถแก้ไขได้ตลอดช่วงที่ผ่านมา เนื่องจากสาเหตุของปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษานั้นมีมากมาย จนมองไม่เห็นหนทางและจับต้องไม่ถูกกว่าควรริเริ่มแก้ไขหรือปฏิรูปกันอย่างไร จนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยยังไม่สามารถทำให้คุณภาพการศึกษาของประเทศดีขึ้นและเท่าเทียมกันได้อย่างเป็นทางการ เนื่องจากคุณภาพทางการศึกษามีส่วนสำคัญต่อการสร้างเสริมทุนมนุษย์ (Capital Human) ไม่ว่าจะเป็นเรื่องทักษะ ความรู้ ความสามารถ ซึ่งมีผลต่ออัตราการตอบแทนแต่ละบุคคลและเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเติบโตทางเศรษฐกิจระยะยาวของประเทศ ทั้งนี้ความไม่เท่าเทียมกันในการศึกษาคือความไม่เท่าเทียมกันในการผลิตของทุนมนุษย์ ซึ่งไม่เพียงแต่มาตรการกระจายการศึกษาไม่เท่ากันที่เกิดขึ้นจริงในสังคม แต่ยังรวมไปถึงประสิทธิภาพของนโยบายการศึกษา คุณภาพทางการศึกษานอกจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อนักเรียนแล้วนั้น คุณภาพของครูก็มีความสำคัญด้วยเช่นกันในการถ่ายทอด

ความรู้การพัฒนาตนเองของครู และการพัฒนานักเรียนได้มากน้อยเพียงใด สิ่งที่ควรทำความเข้าใจ คือ จำนวนครูในแต่ละโรงเรียนมีจำนวนไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับจำนวนนักเรียนของโรงเรียนนั้นๆ หากโรงเรียนมีนักเรียนจำนวนมากก็จะทำให้มีครูมากขึ้นตามจำนวนนักเรียนจะทำให้โรงเรียนดังกล่าวมีครูเพียงพอต่อการสอนของแต่ละระดับ ซึ่งจะพบเห็นในโรงเรียนในเขตเมืองเป็นหลัก ตรงกันข้ามกับโรงเรียนพื้นที่ชนบทที่มีจำนวนนักเรียนน้อยทำให้จำนวนครูลดลง ทำให้ครูในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้มีไม่เพียงพอต่อการสอน จากจำนวนครูที่ลดลงทำให้ครูต้องรับภาระการสอนเพิ่มขึ้น เช่น โดยปกติต้องรับผิดชอบสอนวิชาวิทยาศาสตร์เพียงอย่างเดียว แต่ด้วยจำนวนครูที่ต้องลดลงตามจำนวนนักเรียนจึงจำเป็นต้องสอนวิชาวิทยาศาสตร์และวิชาอื่น ๆ ด้วยภาระที่เพิ่มขึ้นทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานของครูลดลงตามไปด้วย ส่งผลต่อคุณภาพทางการศึกษาของนักเรียนและเหตุการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นกับโรงเรียนในพื้นที่ชนบท จึงนำไปสู่ความแตกต่างกันทางผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาและปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาระหว่างโรงเรียนในเขตเมืองและโรงเรียนพื้นที่ชนบท

ความเหลื่อมล้ำเป็นคำที่ประชากรในทุกสังคมทั้งในระดับประเทศหรือระดับนานาชาติล้วนให้ความสำคัญในการยกมาเป็นประเด็นในการสร้างความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวของยุคปัจจุบัน แต่ในยุคสมัยก่อนหน้าความเหลื่อมล้ำจะแสดงอยู่ในบริบทของความไม่เท่าเทียมการขาดความเสมอภาคหรือสิทธิมนุษยชน โดยบริบทของความเหลื่อมล้ำจะถูกมองในลักษณะความแตกต่าง เช่น ความแตกต่างทางเพศสภาพ ฐานะทางสังคม รูปลักษณ์ภายนอก ความเชื่อวัฒนธรรม วิถีชีวิต เป็นต้น หรือบางครั้งก็ถูกมองในลักษณะกลุ่มคนที่เปราะบางที่มีภูมิหลังแตกต่างจากวัฒนธรรมหลักของตน เช่น ชนกลุ่มน้อย คนในท้องถิ่นที่ยากลำบากในการเข้าถึงคนพิการหรือมีความบกพร่อง ซึ่งความเหลื่อมล้ำสามารถเกิดได้ในทุกมิติ ทั้งมิติด้านการพัฒนาทางสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม และรัฐบาลของประเทศทั่วโลกมักจะใช้ “การศึกษา” เป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ให้ลดลง แต่ทว่ารัฐบาลของหลายประเทศจะทราบได้หรือไม่ว่า “การศึกษา” ที่รัฐบาลใช้เป็นเครื่องมือในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมกลับกลายเป็น “ปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำทางสังคม” สูงที่สุด ซึ่งจะเห็นได้จากการสำรวจนักเรียนยากจนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) มอบหมายให้โรงเรียนสำรวจจำนวนนักเรียนยากจนในสังกัดซึ่งคำว่า “ยากจน” ในที่นี้ระบุถึงนักเรียนที่ผู้ปกครองมีรายได้ต่อครัวเรือนไม่เกิน 40,000 บาทต่อปี หรือประมาณ 3,300 บาทต่อเดือน หากอิงตามเกณฑ์พบว่า ในปี ค.ศ.2016 นักเรียนยากจนชั้นประถมมีจำนวน 2 ล้านคน จากทั้งหมด 3.1 ล้านคน ส่วนนักเรียนยากจนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีมากกว่า 8 แสนคน จาก 1.7 ล้านคน และแม้กรุงเทพมหานครจะเป็นจังหวัด

ที่มีสัดส่วนนักเรียนยากจนน้อยที่สุด แต่ก็ยังมีเด็กนักเรียนยากจนกว่า 1 ใน 4 ของนักเรียนประถมและมัธยมต้นทั้งหมด ทั้งนี้ยังไม่นับว่าสถานการณ์ความยากจนของประเทศไทยในปัจจุบันร้ายแรงกว่าที่ สพลฐ. คาดไว้ โดยปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาดังกล่าวเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างทางสังคม (Social Structure Problems) ที่ฝังรากลึกในทุกสังคมที่มีกลไกการพัฒนาที่กระจุกตัวเฉพาะชนชั้นนำในสังคม และมักจะเกิดขึ้นกับ สังคมที่ขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐานทางการศึกษาที่ไม่อาจตอบสนองกับประชากรทุกกลุ่มของประเทศได้ ปัญหาข้างต้นจะก่อให้เกิดปัญหาความไม่เท่าเทียมหรือความเหลื่อมล้ำในสังคม (Social Inequality) ตามมามากมาย เกิดขึ้น ซึ่ง Ferdinand Mount ได้แบ่งความเหลื่อมล้ำเป็น 5 มิติ ได้แก่ มิติทางการเมือง มิติทางรายได้ มิติทางโอกาส มิติการเป็นสมาชิกในสังคม และมิติการได้รับการปฏิบัติ โดยปัญหาความเหลื่อมล้ำเป็นปัญหาในภาพกว้างที่มีความสัมพันธ์กับทุกสถาบันทางสังคม เช่น สถาบันทางการศึกษา (Educational Institution) ที่การศึกษาที่มีคุณภาพมักเกิดขึ้นในเมืองหลวง หรือเมืองใหญ่ที่เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาในภูมิภาคนั้น ๆ หรือชนชั้นนำที่มีความพร้อมทางการเงินก็สามารถเลือกเข้าถึงการศึกษามีคุณภาพมากกว่ากลุ่มคนที่ด้อยโอกาสทางสังคมเป็นต้น โดยปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ที่ได้กล่าวมานั้นยิ่งทวีคูณความรุนแรงอย่างเห็นได้ชัด โดยปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาซึ่งสอดคล้องกับฐานข้อมูล ระบบสารสนเทศเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (ISEE) พบว่าขณะนี้มึนักเรียนยากจนพิเศษในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกสังกัด ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การระบาดระลอกใหม่ของโควิด-19 ในพื้นที่ 28 จังหวัด จำนวน 143,507 คน และการระบาดระลอกใหม่จะก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาใน 2 ประเด็น 1) ปัญหาการหลุดออกจากระบบการศึกษา และ 2) ภาวะถดถอยด้านการเรียนรู้ โดยจะยิ่งขยายช่องว่างความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาระหว่างเมืองและชนบทอีกมากกว่า 2 ปีการศึกษา โดยเฉพาะโรงเรียนซึ่งอยู่ในพื้นที่ 28 จังหวัดที่มีการระบาดสูงสุด (สุภกร บัวสาย, 2564)

ปัญหาความเหลื่อมล้ำเป็นปัญหาที่ซับซ้อนและเป็นปัญหารากฐานที่สำคัญอย่างหนึ่งของสังคมไทย โดยเฉพาะเรื่อง “การศึกษา” ที่เป็นปัญหาเรื้อรังมาอย่างยาวนาน เราต่างรู้กันดีว่า “การศึกษา” คือโอกาสที่สามารถช่วยให้คนยกระดับคุณภาพชีวิตในระยะยาวได้ แต่ในทางกลับกันในประเทศไทยก็ยังมีคนที่เข้าไม่ถึงการศึกษา โดยเฉพาะเด็กๆ ในพื้นที่ห่างไกล เพราะติดกับดักความยากจนเข้ามาซ้ำเติมแม้จะมีนโยบายเรียนฟรี แต่เด็กจำนวนไม่น้อยก็ยังขาดแคลนทุนทรัพย์สำหรับค่าเล่าเรียนและค่าเดินทาง (มูลนิธิยุวพัฒน์, 2566)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและหาแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียน

ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อนำผลการศึกษาไปวางแผนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สายต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อศึกษาแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขอบเขตของการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 45 คน ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 533 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 578 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 235 คน ได้มาจากการกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejci and Morgan, 1970) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Proportional Stratified Random Sampling) โดยเทียบสัดส่วนตามสังกัดของสถานศึกษา

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยศึกษาใน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสถานศึกษา 2) ด้านคุณภาพการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านมาตรฐานของครู 4) ด้านถิ่นที่อยู่ของครอบครัว 5) ด้านรายได้และทรัพย์สินของครอบครัว และ 6) ด้านเด็กนักเรียน

3. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ สภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสถานศึกษา 2) ด้านคุณภาพการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านมาตรฐานของครู 4) ด้านถิ่นที่อยู่ของครอบครัว 5) ด้านรายได้และทรัพย์สินของครอบครัว และ 6) ด้านเด็กนักเรียน

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูล ประกอบด้วย ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

1.1 ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำนวน 1 คน มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีวุฒิการศึกษาปริญญาโทขึ้นไป

1.2 ผู้อำนวยการโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จำนวน 1 คน มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีวุฒิการศึกษาปริญญาโทขึ้นไป

1.3 นายกเทศมนตรีเทศบาล ตำบลแม่สาย จำนวน 1 คน มีประสบการณ์ในการบริหารเทศบาลไม่น้อยกว่า 2 ปี และมีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป

1.4 นายกเทศมนตรีเทศบาล ตำบลเวียงพางคำ จำนวน 1 คน มีประสบการณ์ในการบริหารเทศบาลไม่น้อยกว่า 2 ปี และมีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป

1.5 ครูผู้ปฏิบัติงานด้านทุนการศึกษา จำนวน 1 คน มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านทุนการศึกษาไม่น้อยกว่า 2 ปี และมีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เป็นการสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้ข้อมูลจากการศึกษาสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ในตอนที่ 1 เลือกมา 3 ด้านที่มีผลของค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด มาสร้างเป็นกรอบประเด็นคำถามเพื่อสัมภาษณ์ โดยแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

3. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

แนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

นิยามศัพท์คำศัพท์เฉพาะ

1. สภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง องค์ประกอบของสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ทั้งสิ้น 6 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านสถานศึกษา หมายถึง สภาพทางกายภาพที่เป็นที่ตั้งของโรงเรียน ได้แก่ เส้นทางการคมนาคม ลักษณะการเดินทางและระยะทางของเส้นทางการสัญจรหลักจากถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 (พหุโยธิน) ถึงที่ตั้งโรงเรียน รวมถึงหลักสูตรของสถานศึกษามีความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา สภาพแวดล้อมทั่วไปเหมาะสมเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน และมีห้องเรียนที่มีคุณภาพเพียงพอต่อจำนวนนักเรียน ได้รับความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

1.2 ด้านคุณภาพการจัดการเรียนการสอน หมายถึง สถานศึกษามีครูเพียงพอต่อจำนวนนักเรียน มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้เรียนได้รับการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพตามหลักสูตรของสถานศึกษา มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

1.3 ด้านมาตรฐานของครู หมายถึง ครูมีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู มีคุณวุฒิและประสบการณ์ที่เหมาะสมกับรายวิชาที่สอน สามารถให้คำปรึกษาและสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามศักยภาพ มีสามารถสร้างบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข มีการพัฒนาตนเองให้มีความรอบรู้ทันสมัยและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคโลกาภิวัตน์

1.4 ด้านถิ่นที่อยู่ของครอบครัว หมายถึง ลักษณะทางกายภาพของชุมชนโดยรอบของที่ตั้งของบ้านของนักเรียน สภาพความเป็นอยู่ของครอบครัว และลักษณะการประกอบอาชีพของผู้ปกครองนักเรียน

1.5 ด้านรายได้และทรัพย์สินของครอบครัว หมายถึง สภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวของนักเรียนทั้งรายได้หลักและรายได้เสริม โดยเฉลี่ยมีความเพียงพอต่อการส่งเสียบุตรในการรับการศึกษา

1.6 ด้านเด็กนักเรียน หมายถึง สิ่งที่นักเรียนได้รับจากครอบครัว ชุมชนและโรงเรียน ประกอบด้วย การได้รับประทานอาหารครบ 3 มื้อ การเจริญเติบโตตามวัยทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญา ความปลอดภัยในการอาศัยอยู่ในชุมชน การได้รับการจัดสรรอุปกรณ์การเรียน และเครื่องแบบนักเรียน

2. โรงเรียนในอำเภอแม่สาย หมายถึง โรงเรียนรัฐบาลในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ทั้ง 31 โรงเรียน ซึ่งทั้ง 31 โรงเรียนตั้งอยู่ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สาย-เวียงพางคำ ได้รับข้อมูลสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผน กำหนดนโยบาย พัฒนาระดับคุณภาพการศึกษาของกลุ่มเครือข่ายต่อไป
2. หน่วยงานต้นสังกัดได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ได้แนวทางในการกำหนดนโยบาย ทิศทางการดำเนินงาน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาต่อไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการศึกษา ซึ่งมีหัวข้อดังต่อไปนี้ ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 1.1 ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 1.2 ข้อมูลพื้นฐานกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษา ในอำเภอแม่สาย
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา
 - 2.1 ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา
 - 2.2 ประเภทของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา
 - 2.3 ผลกระทบของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา
 - 2.4 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา
 - 2.5 แนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 3.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 3.2 งานวิจัยต่างประเทศ
4. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

โรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) มีทั้งสิ้น 31 โรงเรียน มีข้อมูลพื้นฐาน ดังนี้

1.1 โรงเรียนบ้านจ้อง

ตั้งอยู่ หมู่ที่ 1 ตำบลโป่งผา อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 052-021868 เปิดสอนในระดับ อนุบาลปีที่ 1 - ประถมศึกษาปีที่ 6 เขตบริการของโรงเรียนได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านจ้อง ต.โป่งผา อ.แม่สาย จ.เชียงราย , หมู่ที่ 9 ต.โป่งผา อ.แม่สาย จ.เชียงราย และหมู่ที่ 10 ต.โป่งผา อ.แม่สาย จ.เชียงราย รหัสโรงเรียน 10 หลัก คือ 1057120453 รหัส SMIS คือ 57030107 รหัส Obec คือ 120453

1.2 โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 5

ตั้งอยู่ หมู่ที่ 6 ตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 053-720333 เปิดสอนในระดับ อนุบาลปีที่ 1 - ประถมศึกษาปีที่ 6 เขตบริการของโรงเรียนได้แก่ หมู่ที่ 6 บ้านผาหมี ต.เวียงพางคำ อ.แม่สาย จ.เชียงราย รหัสโรงเรียน 10 หลัก คือ 1057120468 รหัส SMIS คือ 57030117 รหัส Obec คือ 120468

1.3 โรงเรียนชุมชนไม้ลุงชนมิตรภาพที่ 169

ตั้งอยู่ หมู่ 10 ต.แม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 053-731709 เปิดสอนในระดับ อนุบาลปีที่ 1 - ประถมศึกษาปีที่ 6 เขตบริการของโรงเรียนได้แก่ หมู่ที่ 10 ชุมชนบ้านไม้ลุงชน ต.แม่สาย อ.แม่สาย จ.เชียงราย และหมู่ที่ 7 ชุมชนเกาะทราย ต.แม่สาย อ.แม่สาย จ.เชียงราย รหัสโรงเรียน 10 หลัก คือ 1057120433 รหัส SMIS คือ 57030112 รหัส Obec คือ 120433

1.4 โรงเรียนบ้านด้ายเทพกาญจนอุปถัมภ์

ตั้งอยู่ หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านด้าย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 053-785013 เปิดสอนในระดับ อนุบาลปีที่ 1 - มัธยมศึกษาปีที่ 6 เขตบริการของโรงเรียนได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านด้าย ต.บ้านด้าย อ.แม่สาย จ.เชียงราย และหมู่ที่ 2

บ้านกิ้วพรวัว ต.บ้านด้าย อ.แม่สาย จ.เชียงราย รหัสโรงเรียน 10 หลัก คือ 1057120463
รหัส SMIS คือ 57030100 รหัส Obec คือ 120463

1.5 โรงเรียนบ้านถ้ำ

ตั้งอยู่ หมู่ที่ 12 ตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130
โทรศัพท์ 053-703609 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 - ประถมศึกษาปีที่ 6
เขตบริการของโรงเรียนได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านถ้ำ ต.โป่งงาม อ.แม่สาย จ.เชียงราย และหมู่ที่ 12
บ้านถ้ำพัฒนา ต.โป่งงาม อ.แม่สาย จ.เชียงราย รหัสโรงเรียน 10 หลัก คือ 1057120449
รหัส SMIS คือ 57030101 รหัส Obec คือ 120449

1.6 โรงเรียนบ้านถ้ำ ดชด.

ตั้งอยู่ หมู่ที่ 5 ตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130
โทรศัพท์ 053-709555 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 - ประถมศึกษาปีที่ 6 เขตบริการ
ของโรงเรียนได้แก่ หมู่ที่ 2 บ้านดง ต.โป่งงาม อ.แม่สาย จ.เชียงราย, หมู่ที่ 4 บ้านสันติสุข
ต.โป่งงาม อ.แม่สาย จ.เชียงราย และหมู่ที่ 5 บ้านห้วยปูแกง ต.โป่งงาม อ.แม่สาย จ.เชียงราย
รหัสโรงเรียน 10 หลัก คือ 1057120451 รหัส SMIS คือ 57030103 รหัส Obec คือ 120451

1.7 โรงเรียนบ้านถ้ำปลา

ตั้งอยู่ หมู่ที่ 3 ตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130
โทรศัพท์ 053-709588 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 - ประถมศึกษาปีที่ 6เขตบริการ
ของโรงเรียนได้แก่ หมู่ที่ 3 บ้านถ้ำปลา ต.โป่งงาม อ.แม่สาย จ.เชียงราย และหมู่ที่ 7
บ้านสันเกล็ดทอง ต.โป่งงาม อ.แม่สาย จ.เชียงราย รหัสโรงเรียน 10 หลัก คือ 1057120452
รหัส SMIS คือ 57030104 รหัส Obec คือ 120452

1.8 โรงเรียนบ้านน้ำจ้ำ

ตั้งอยู่ หมู่ที่ 5 ตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130
โทรศัพท์ 053-646526 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 - ประถมศึกษาปีที่ 6 เขตบริการ
ของโรงเรียนได้แก่ หมู่ที่ 12 บ้านน้ำจ้ำ ต.โป่งงาม อ.แม่สาย จ.เชียงรายรหัสโรงเรียน
10 หลัก คือ 1057120444 รหัส SMIS คือ 57030106 รหัส Obec คือ 120444

1.9 โรงเรียนบ้านปางห้า

ตั้งอยู่ หมู่ที่ 1 ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 053-675127 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 – มัธยมศึกษาปีที่ 3 เขตบริการของโรงเรียนได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านปางห้า ต.เกาะช้าง อ.แม่สาย จ.เชียงราย, หมู่ที่ 2 บ้านสันนา ต.เกาะช้าง อ.แม่สาย จ.เชียงราย, หมู่ที่ 12 บ้านร่อง ต.เกาะช้าง อ.แม่สาย จ.เชียงราย และ หมู่ที่ 7 บ้านม่วงคำ ต.เกาะช้าง อ.แม่สาย จ.เชียงราย รหัสโรงเรียน 10 หลัก คือ 057120439 รหัส SMIS คือ 57030093 รหัส Obec คือ 120439

1.10 โรงเรียนบ้านป่าแดง

ตั้งอยู่ หมู่ที่ 11 ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 053-675097 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 – มัธยมศึกษาปีที่ 3 เขตบริการของโรงเรียนได้แก่ หมู่ที่ 5 บ้านป่าแดง ต.เกาะช้าง อ.แม่สาย จ.เชียงราย, หมู่ที่ 6 บ้านป่าซางงาม ต.เกาะช้าง อ.แม่สาย จ.เชียงราย และหมู่ที่ 11 บ้านป่าแดงหลวง ต.เกาะช้าง อ.แม่สาย จ.เชียงราย รหัสโรงเรียน 10 หลัก คือ 1057120436 รหัส SMIS คือ 57030090 รหัส Obec คือ 120436

1.11 โรงเรียนบ้านป่ายาง

ตั้งอยู่ หมู่ที่ 6 ตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 053-731759 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 – มัธยมศึกษาปีที่ 3 เขตบริการของโรงเรียนได้แก่ หมู่ที่ 6 บ้านป่ายางชุม ต.แม่สาย อ.แม่สาย จ.เชียงราย และหมู่ที่ 8 ชุมชนบ้านป่ายาง ต.แม่สาย อ.แม่สาย จ.เชียงราย รหัสโรงเรียน 10 หลัก คือ 1057120466 รหัส SMIS คือ 57030115 รหัส Obec คือ 120466

1.12 โรงเรียนบ้านป่าเหมือด (เสริมเกียรติวณิชราษฎร์บำรุง)

ตั้งอยู่ หมู่ที่ 8 ตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 053-731766 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 – มัธยมศึกษาปีที่ 3 เขตบริการของโรงเรียนได้แก่ หมู่ที่ 4 บ้านป่ายางใหม่ ต.เวียงพางคำ อ.แม่สาย จ.เชียงราย, หมู่ที่ 5 บ้านป่าเหมือดรุ่งเจริญ ต.เวียงพางคำ อ.แม่สาย จ.เชียงราย, หมู่ที่ 8 บ้านป่าเหมือดสันติสุข ต.เวียงพางคำ อ.แม่สาย จ.เชียงราย, หมู่ที่ 9 บ้านป่าเหมือดสุขสำราญ ต.เวียงพางคำ อ.แม่สาย จ.เชียงราย และหมู่ที่ 6 บ้านพาหมี ต.แม่สาย อ.แม่สาย จ.เชียงราย รหัสโรงเรียน 10 หลัก คือ 1057120467 รหัส SMIS คือ 57030119 รหัส Obec คือ 120467

1.13 โรงเรียนบ้านโป่ง

ตั้งอยู่ หมู่ที่ 8 ตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 088-2685956 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 - ประถมศึกษาปีที่ 6 เขตบริการของโรงเรียนได้แก่ หมู่ที่ 8 บ้านโป่ง ต.โป่งงาม อ.แม่สาย จ.เชียงราย รหัสโรงเรียน 10 หลัก คือ 1057120450 รหัส SMIS คือ 57030102 รหัส Obec คือ 120450

1.14 โรงเรียนบ้านป่าแพะ-หนองอ้อ-สันทรายมูล

ตั้งอยู่ หมู่ที่ 3 ตำบลโป่งผา อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 053-646552 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 - ประถมศึกษาปีที่ 6 เขตบริการของโรงเรียนได้แก่ หมู่ที่ 3 บ้านป่าแพะ ต.โป่งผา อ.แม่สาย จ.เชียงราย, หมู่ที่ 2 บ้านหนองอ้อ ต.โป่งผา อ.แม่สาย จ.เชียงราย และหมู่ที่ 6 บ้านสันทรายมูล ต.โป่งผา อ.แม่สาย จ.เชียงราย รหัสโรงเรียน 10 หลัก คือ 1057120446 รหัส SMIS คือ 57030109 รหัส Obec คือ 120446

1.15 โรงเรียนบ้านผาศี

ตั้งอยู่ หมู่ที่ 10 ตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 089-8903420 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 - ประถมศึกษาปีที่ 6 เขตบริการของโรงเรียนได้แก่ หมู่ที่ 10 บ้านผาศี ต.โป่งงาม อ.แม่สาย จ.เชียงราย และหมู่ที่ 11 บ้านมุเซอผาศี ต.โป่งงาม อ.แม่สาย จ.เชียงราย รหัสโรงเรียน 10 หลัก คือ 1057120469 รหัส SMIS คือ 57030105 รหัส Obec คือ 120469

1.16 โรงเรียนบ้านม่วงคำ

ตั้งอยู่ หมู่ที่ 7 ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 053-675224 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 - ประถมศึกษาปีที่ 6 เขตบริการของโรงเรียนได้แก่ หมู่ที่ 7 บ้านม่วงคำ ต.เกาะช้าง อ.แม่สาย จ.เชียงราย และหมู่ที่ 12 บ้านร่อง ต.เกาะช้าง อ.แม่สาย จ.เชียงราย รหัสโรงเรียน 10 หลัก คือ 1057120438 รหัส SMIS คือ 57030092 รหัส Obec คือ 120438

1.17 โรงเรียนบ้านเวียงพาน

ตั้งอยู่ หมู่ที่ 3 ตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 053-733626 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 - มัธยมศึกษาปีที่ 3 เขตบริการของโรงเรียนได้แก่ หมู่ที่ 3 บ้านเวียงพาน ต.เวียงพางคำ อ.แม่สาย จ.เชียงราย, หมู่ที่ 2 บ้านดอยงาม ต.เวียงพางคำ อ.แม่สาย จ.เชียงราย และหมู่ที่ 7 บ้านห้วยน้ำริน ต.เวียงพางคำ

อ.แม่สาย จ.เชียงราย รหัสโรงเรียน 10 หลัก คือ 1057120465 รหัส SMIS คือ 57030118
รหัส Obec คือ 120465

1.18 โรงเรียนบ้านศรีป่าแดง

ตั้งอยู่ หมู่ที่ 9 ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130
โทรศัพท์ 053-675105 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 - ประถมศึกษาปีที่ 6 เขตบริการ
ของโรงเรียนได้แก่ หมู่ที่ 9 บ้านศรีป่าแดง ต.เกาะช้าง อ.แม่สาย จ.เชียงราย และหมู่ที่ 10
บ้านศรีชัยภูมิ ต.เกาะช้าง อ.แม่สาย จ.เชียงราย รหัสโรงเรียน 10 หลัก คือ 1057120437
รหัส SMIS คือ 57030091 รหัส Obec คือ 120437

1.19 โรงเรียนบ้านสันโค้ง

ตั้งอยู่ หมู่ที่ 3 ตำบลศรีเมืองชุม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์
57130 โทรศัพท์ 093-6424688 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 - ประถมศึกษาปีที่ 6
เขตบริการของโรงเรียนได้แก่ หมู่ที่ 3 บ้านสันโค้ง ต.ศรีเมืองชุม อ.แม่สาย จ.เชียงราย
รหัสโรงเรียน 10 หลัก คือ 1057120457 รหัส SMIS คือ 57030124 รหัส Obec คือ 120457

1.20 โรงเรียนบ้านสันถนน

ตั้งอยู่ หมู่ที่ 1 ตำบลศรีเมืองชุม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130
โทรศัพท์ 053-668031 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 - มัธยมศึกษาปีที่ 3 เขตบริการ
ของโรงเรียนได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านสันถนนเหนือ ต.ศรีเมืองชุม อ.แม่สาย จ.เชียงราย, หมู่ที่ 2
บ้านสันถนนใต้ ต.ศรีเมืองชุม อ.แม่สาย จ.เชียงราย, หมู่ที่ 4 บ้านหนองลีแจ่ง ต.ศรีเมืองชุม
อ.แม่สาย จ.เชียงราย, หมู่ที่ 7 บ้านใหม่พัฒนา ต.ศรีเมืองชุม อ.แม่สาย จ.เชียงราย และ
หมู่ที่ 9 บ้านศรีป่าสัก ต.ศรีเมืองชุม อ.แม่สาย จ.เชียงราย รหัสโรงเรียน 10 หลัก คือ
057120454 รหัส SMIS คือ 57030121 รหัส Obec คือ 120454

1.21 โรงเรียนบ้านสันทราย

ตั้งอยู่ หมู่ที่ 9 ตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130
โทรศัพท์ 053-732899 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 - มัธยมศึกษาปีที่ 3 เขตบริการ
ของโรงเรียนได้แก่ หมู่ที่ 3 บ้านสันผักอี๋ ต.แม่สาย อ.แม่สาย จ.เชียงราย, หมู่ที่ 9 บ้านสันทราย
ต.แม่สาย อ.แม่สาย จ.เชียงราย และหมู่ที่ 11 บ้านสันทรายใหม่ ต.แม่สาย อ.แม่สาย จ.
เชียงราย รหัสโรงเรียน 10 หลัก คือ 1057120434 รหัส SMIS คือ 57030113 รหัส Obec
คือ 120434

1.22 โรงเรียนบ้านสันทราย (ราษฎร์สามัคคี)

ตั้งอยู่ หมู่ที่ 4 ตำบลโป่งผา อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 053-709608 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 - ประถมศึกษาปีที่ 6 เขตบริการของโรงเรียนได้แก่ หมู่ที่ 4 บ้านสันทรายปุย ต.โป่งผา อ.แม่สาย จ.เชียงราย, หมู่ที่ 7 บ้านสันป่าสัก ต.โป่งผา อ.แม่สาย จ.เชียงราย และหมู่ที่ 8 บ้านนาปัง ต.โป่งผา อ.แม่สาย จ.เชียงราย รหัสโรงเรียน 10 หลัก คือ 1057120447 รหัส SMIS คือ 57030110 รหัส Obec คือ 120447

1.23 โรงเรียนบ้านสันนา

ตั้งอยู่ หมู่ที่ 2 ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 053-675520 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 - ประถมศึกษาปีที่ 6 เขตบริการของโรงเรียนได้แก่ หมู่ที่ 2 บ้านสันนา ต.เกาะช้าง อ.แม่สาย จ.เชียงราย รหัสโรงเรียน 10 หลัก คือ 1057120440 รหัส SMIS คือ 57030094 รหัส Obec คือ 120440

1.24 โรงเรียนบ้านสันบุญเรือง

ตั้งอยู่ หมู่ที่ 3 ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 053-675763 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 - ประถมศึกษาปีที่ 6 เขตบริการของโรงเรียนได้แก่ หมู่ที่ 3 บ้านสันบุญเรือง ต.เกาะช้าง อ.แม่สาย จ.เชียงราย และหมู่ที่ 4 บ้านหนองสีแจ่ง ต.ศรีเมืองชุม อ.แม่สาย จ.เชียงราย รหัสโรงเรียน 10 หลัก คือ 1057120441 รหัส SMIS คือ 57030095 รหัส Obec คือ 120441

1.25 โรงเรียนบ้านสันมะนะ

ตั้งอยู่ หมู่ที่ 5 ตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 053-732939 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 - ประถมศึกษาปีที่ 6 เขตบริการของโรงเรียนได้แก่ หมู่ที่ 4 บ้านเวียงหอม ต.เกาะช้าง อ.แม่สาย จ.เชียงราย และหมู่ที่ 5 บ้านสันมะนะ ต.เกาะช้าง อ.แม่สาย จ.เชียงราย รหัสโรงเรียน 10 หลัก คือ 1057120435 รหัส SMIS คือ 57030114 รหัส Obec คือ 120435

1.26 โรงเรียนบ้านสันหลวง

ตั้งอยู่ หมู่ที่ 4 ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 053-675140 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 - มัธยมศึกษาปีที่ 3 เขตบริการของโรงเรียนได้แก่ หมู่ที่ 4 บ้านสันหลวง ต.เกาะช้าง อ.แม่สาย จ.เชียงราย และหมู่ที่ 13

บ้านสันหลวงใต้ ต.เกาะช้าง อ.แม่สาย จ.เชียงราย รหัสโรงเรียน 10 หลัก คือ 1057120442
รหัส SMIS คือ 57030096 รหัส Obec คือ 120442

1.27 โรงเรียนบ้านห้วยไคร้

ตั้งอยู่ หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยไคร้ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130
โทรศัพท์ 053-763010 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 – มัธยมศึกษาปีที่ 3 เขตบริการของ
โรงเรียนได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านห้วยไคร้หลวง ต.ห้วยไคร้ อ.แม่สาย จ.เชียงราย, หมู่ที่ 2
บ้านห้วยไคร้ใหม่ ต.ห้วยไคร้ อ.แม่สาย จ.เชียงราย, หมู่ที่ 6 บ้านศาลาเชิงดอย ต.ห้วยไคร้
อ.แม่สาย จ.เชียงราย, หมู่ที่ 7 บ้านห้วยไคร้พัฒนา ต.ห้วยไคร้ อ.แม่สาย จ.เชียงราย, หมู่ที่ 10
บ้านห้วยไคร้ ต.ห้วยไคร้ อ.แม่สาย จ.เชียงราย และหมู่ที่ 11 บ้านห้วยไคร้เหนือ ต.ห้วยไคร้
อ.แม่สาย จ.เชียงราย รหัสโรงเรียน 10 หลัก คือ 1057120458 รหัส SMIS คือ 57030124
รหัส Obec คือ 120458

1.28 โรงเรียนเหมืองแดง

ตั้งอยู่ หมู่ที่ 2 ตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130
โทรศัพท์ 086-7243760 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 – ประถมศึกษาปีที่ 6 เขตบริการ
ของโรงเรียนได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านเหมืองแดง ต.แม่สาย อ.แม่สาย จ.เชียงราย, หมู่ที่ 2
บ้านเหมืองแดงใต้ ต.แม่สาย อ.แม่สาย จ.เชียงราย และหมู่ที่ 13 บ้านปิยะพร ต.แม่สาย
อ.แม่สาย จ.เชียงราย รหัสโรงเรียน 10 หลัก คือ 1057120432 รหัส SMIS คือ 57030116
รหัส Obec คือ 120432

1.29 โรงเรียนบ้านเหมืองแดงน้อย

ตั้งอยู่ หมู่ที่ 8 ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130
โทรศัพท์ 083-8632954 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 – ประถมศึกษาปีที่ 6 เขตบริการ
ของโรงเรียนได้แก่ หมู่ที่ 3 บ้านถ้ำปลา ต.โป่งงาม อ.แม่สาย จ.เชียงราย และหมู่ที่ 7
บ้านสันเกตุทอง ต.โป่งงาม อ.แม่สาย จ.เชียงราย รหัสโรงเรียน 10 หลัก คือ 1057120443
รหัส SMIS คือ 57030097 รหัส Obec คือ 120443

1.30 โรงเรียนอนุบาลแม่สาย (สายศิลปศาสตร์)

ตั้งอยู่ หมู่ที่ 1 ตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์
57130 โทรศัพท์ 053-731755 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 – ประถมศึกษาปีที่ 6 เขตบริการ
ของโรงเรียนได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านแม่สาย ต.เวียงพางคำ อ.แม่สาย จ.เชียงราย และ หมู่ที่ 2

บ้านคอยงาม ต.เวียงพางคำ อ.แม่สาย จ.เชียงราย รหัสโรงเรียน 10 หลัก คือ 1057120464
รหัส SMIS คือ 57030091 รหัส Obec คือ 120464

1.31 โรงเรียนบ้านสองแด้

ตั้งอยู่ หมู่ที่ 4 ตำบลห้วยไคร้ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130
โทรศัพท์ 053-763047 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 - ประถมศึกษาปีที่ 6 เขตบริการ
ของโรงเรียนได้แก่ หมู่ที่ 4 บ้านสองแด้หลวง ต.ห้วยไคร้ อ.แม่สาย จ.เชียงราย, หมู่ที่ 9
บ้านสองแด้ใหม่ ต.ห้วยไคร้ อ.แม่สาย จ.เชียงราย และหมู่ที่ 5 บ้านสันตันปุย ต.ห้วยไคร้
อ.แม่สาย จ.เชียงราย รหัสโรงเรียน 10 หลัก คือ 1057120464 รหัส SMIS คือ 57030127
รหัส Obec คือ 120464

1.2 ข้อมูลพื้นฐานกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษา ในอำเภอแม่สาย

กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย
เป็นหน่วยงานในสังกัดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 มีภารกิจหลักในด้านการส่งเสริม
สนับสนุน และบริหารจัดการ การศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน
โดยมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษา อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

1. จัดทำนโยบายแผนพัฒนาและมาตรฐานการศึกษาของกลุ่มเครือข่ายพัฒนา
การศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายมาตรฐานการศึกษาแผนการศึกษาแผนพัฒนาการศึกษา
ขั้นพื้นฐานและความต้องการของท้องถิ่น
2. วิเคราะห์การจัดตั้งงบประมาณเงินอุดหนุนทั่วไปของสถานศึกษาและหน่วยงาน
ในเขตพื้นที่การศึกษาและแจ้งการจัดสรรงบประมาณที่ได้รับให้หน่วยงานข้างต้นรับทราบ
รวมทั้งกำกับตรวจสอบติดตามการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงานดังกล่าว
3. ประสานส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาในเขตพื้นที่
การศึกษา
4. กำกับดูแลติดตามและประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและในเขตพื้นที่การศึกษา
5. ศึกษาวิเคราะห์วิจัยและรวบรวมข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาในเขตพื้นที่
การศึกษา

6. ประสานการระดมทรัพยากรด้านต่าง ๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคลเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการจัดและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

7. จัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาและประเมินผลสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

8. ประสานส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเอกชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งบุคคลองค์กรชุมชนองค์กรวิชาชีพสถาบันศาสนาสถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา รูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา

9. ดำเนินการและประสานส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

10. ประสานส่งเสริมการดำเนินการของคณะอนุกรรมการและคณะทำงานด้านการศึกษา

11. ประสานการปฏิบัติราชการทั่วไปกับองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐเอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะสำนักงานผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการในเขตพื้นที่การศึกษา

12. ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการภายในเขตพื้นที่การศึกษาที่ได้รับมอบหมายของหน่วยงานใด โดยเฉพาะหรือปฏิบัติงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย

กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ประกอบด้วยกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษากลุ่มต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สาย-เวียงพางคำ ประกอบด้วยโรงเรียนทั้งสิ้น 8 โรงเรียน ดังนี้

1. โรงเรียนอนุบาลแม่สาย (สายศิลปศาสตร์) ตั้งอยู่ หมู่ที่ 1 ตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 053-731755 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 - ประถมศึกษาปีที่ 6

2. โรงเรียนบ้านเวียงพาน ตั้งอยู่ หมู่ที่ 3 ตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 053-733626 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 - มัธยมศึกษาปีที่ 3

3. โรงเรียนบ้านสันทราย ตั้งอยู่ หมู่ที่ 9 ตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 053-732899 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 – มัธยมศึกษาปีที่ 3

4. โรงเรียนบ้านสันมะนะ ตั้งอยู่ หมู่ที่ 5 ตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 053-732939 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 – ประถมศึกษาปีที่ 6

5. โรงเรียนบ้านเหมืองแดง ตั้งอยู่ หมู่ที่ 2 ตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 086-7243760 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 – ประถมศึกษาปีที่ 6

6. โรงเรียนบ้านไม้ลุงชนมิตรภาพที่ 169 ตั้งอยู่ หมู่ 10 ต.แม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 053-731709 เปิดสอนในระดับ อนุบาลปีที่ 1 – ประถมศึกษาปีที่ 6

7. โรงเรียนบ้านป่ายาง ตั้งอยู่ หมู่ที่ 6 ตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 053-731759 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 – มัธยมศึกษาปีที่ 3

8. โรงเรียนบ้านป่าเหมือด (เสริมเกียรติวณิชราภรณ์บำรุง)ตั้งอยู่ หมู่ที่ 8 ตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 053-731766 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 – มัธยมศึกษาปีที่ 3

กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาเกาะช้าง ประกอบด้วยโรงเรียนทั้งสิ้น 8 โรงเรียน ดังนี้

1. โรงเรียนบ้านปางห้า ตั้งอยู่ หมู่ที่ 1 ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 053-675127 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 – มัธยมศึกษาปีที่ 3

2. โรงเรียนบ้านป่าแดง ตั้งอยู่ หมู่ที่ 11 ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 053-675097 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 – มัธยมศึกษาปีที่ 3

3. โรงเรียนบ้านม่วงคำ ตั้งอยู่ หมู่ที่ 7 ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 053-675224 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 – ประถมศึกษาปีที่ 6

4. โรงเรียนบ้านศรีป่าแดง ตั้งอยู่ หมู่ที่ 9 ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 053-675105 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 – ประถมศึกษาปีที่ 6

5. โรงเรียนบ้านสันนา ตั้งอยู่ หมู่ที่ 2 ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 053-675520 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 – ประถมศึกษาปีที่ 6

6. โรงเรียนบ้านสันบุญเรือง ตั้งอยู่ หมู่ที่ 3 ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 053-675763 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 – ประถมศึกษาปีที่ 6

7. โรงเรียนบ้านสันหลวง ตั้งอยู่ หมู่ที่ 4 ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 053-675140 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 – มัธยมศึกษาปีที่ 3

8. โรงเรียนบ้านเหมืองแดงน้อย ตั้งอยู่ หมู่ที่ 8 ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 083-8632954 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 – ประถมศึกษาปีที่ 6

กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาศรีเมืองชุม ประกอบด้วยโรงเรียนทั้งสิ้น 6 โรงเรียน ดังนี้

1. โรงเรียนบ้านจ้อง ตั้งอยู่ หมู่ที่ 1 ตำบลโป่งผา อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 052-021868 เปิดสอนในระดับ อนุบาลปีที่ 1 – ประถมศึกษาปีที่ 6

2. โรงเรียนบ้านน้ำจ้ำ ตั้งอยู่ หมู่ที่ 5 ตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 053-646526 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 – ประถมศึกษาปีที่ 6

3. โรงเรียนบ้านป่าแพะ-หนองอ้อ-สันทรายมูล ตั้งอยู่ หมู่ที่ 3 ตำบลโป่งผา อำเภอแม่สลาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 053-646552 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 - ประถมศึกษาปีที่ 6

4. โรงเรียนบ้านสันโค้ง ตั้งอยู่ หมู่ที่ 3 ตำบลศรีเมืองชุม อำเภอแม่สลาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 093-6424688 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 - ประถมศึกษาปีที่ 6

5. โรงเรียนสันถนน ตั้งอยู่ หมู่ที่ 1 ตำบลศรีเมืองชุม อำเภอแม่สลาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 053-668031 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 - มัธยมศึกษาปีที่ 3

6. โรงเรียนบ้านสันทราย (ราษฎร์สามัคคี) ตั้งอยู่ หมู่ที่ 4 ตำบลโป่งผา อำเภอแม่สลาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 053-709608 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 - ประถมศึกษาปีที่ 6

กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาตอหนองนอน ประกอบด้วยโรงเรียนทั้งสิ้น 7 โรงเรียน ดังนี้

1. โรงเรียนบ้านด้ายเทพกาญจนอนุปถัมภ์ ตั้งอยู่ หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านด้าย อำเภอแม่สลาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 053-785013 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 - มัธยมศึกษาปีที่ 6

2. โรงเรียนบ้านถ้ำ ตั้งอยู่ หมู่ที่ 12 ตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สลาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 053-703609 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 - ประถมศึกษาปีที่ 6

3. โรงเรียนบ้านถ้ำ ตชด. ตั้งอยู่ หมู่ที่ 5 ตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สลาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 053-709555 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 - ประถมศึกษาปีที่ 6

4. โรงเรียนบ้านถ้ำปลา ตั้งอยู่ หมู่ที่ 3 ตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สลาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 053-709588 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 - ประถมศึกษาปีที่ 6

5. โรงเรียนบ้านโป่ง ตั้งอยู่ หมู่ที่ 8 ตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 088-2685956 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 - ประถมศึกษาปีที่ 6

6. โรงเรียนบ้านห้วยไคร้ ตั้งอยู่ หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยไคร้ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 053-763010 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 - มัธยมศึกษาปีที่ 3

7. โรงเรียนบ้านสองแฮ่ ตั้งอยู่ หมู่ที่ 4 ตำบลห้วยไคร้ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 053-763047 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 - ประถมศึกษาปีที่ 6

กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาโครงการพัฒนาตอยตุง ประกอบด้วยโรงเรียนทั้งสิ้น 7 โรงเรียน มีโรงเรียนในอำเภอแม่สายจำนวน 2 โรงเรียน ดังนี้

1. โรงเรียนบ้านผาฮี้ ตั้งอยู่ หมู่ที่ 10 ตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 089-8903420 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 - ประถมศึกษาปีที่ 6

2. โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 5 ตั้งอยู่ หมู่ที่ 6 ตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57130 โทรศัพท์ 053-720333 เปิดสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 - ประถมศึกษาปีที่ 6

ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

ความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมเกี่ยวข้องกับทุกมิติของสังคม ทั้งด้านเศรษฐกิจ เช่น ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้และทรัพย์สิน ด้านความยุติธรรม เช่น ความเหลื่อมล้ำทางสิทธิและโอกาสในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของประชาชน ด้านการเมือง เช่น ความเหลื่อมล้ำของอำนาจต่อรองทางการเมือง และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองและกำหนดนโยบายและด้านสังคม เช่น ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการสาธารณะ การจัดสรรและการกระจายทรัพยากรและบริการของภาครัฐ รวมถึงความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558)

ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเป็นปัญหาของประเทศไทยมาอย่างยาวนาน ซึ่งสาเหตุของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของประเทศไทยเกิดจากความเหลื่อมล้ำจากสภาพทางสังคมไทย ซึ่งเกิดจากสถานะในสังคม ได้แก่ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ภูมิฐานะของผู้เรียนในเขตเมืองและชนบท สภาพทางวัฒนธรรม การศึกษาของพ่อแม่ และเกิดจากความเหลื่อมล้ำจากการจัดการศึกษาชาติ ซึ่งเกิดจากการบริหารจัดการศึกษา ได้แก่ การจัดสรรงบประมาณและกำลังคน ทางการศึกษาที่ไม่เป็นธรรมระหว่างสถานศึกษาขนาดใหญ่ สถานศึกษาขนาดเล็ก สถานศึกษาในชนบท และสถานศึกษาในเมือง การจัดสรรอัตราครูและทรัพยากรทางการศึกษาไม่ตรงตามความเป็นจริง (เป็รื่อง กิจรัตน์ภร, 2555) ในขณะที่ตรุณี จำปาทอง (2549) ได้สังเคราะห์สาเหตุของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของประเทศไทยออกเป็น 3 ประเด็น ประเด็นแรกการกระจายงบประมาณที่ไม่เป็นธรรมของงบประมาณรายหัวต่อปีของนักเรียนที่เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเด็นที่ 2 ความไม่เท่าเทียมกันในการจัดสรรงบประมาณระหว่างโรงเรียนในเมืองและชนบท และประเด็นที่ 3 การใช้จ่ายงบประมาณไม่ตรงตามความจำเป็น

นอกจากสาเหตุข้างต้น ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2556) ได้เสนอมุมมองของความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมด้านการศึกษาในการเข้าถึงทรัพยากรและบริการพื้นฐานของประเทศ ไทย ในระยะปฏิรูปการศึกษาในช่วงทศวรรษที่ 2 (พ.ศ.2552-2561) ใน 5 ประเด็น ดังนี้

1. การเข้าถึงระบบโรงเรียน พบว่ามีนักเรียนจำนวนมากขาดโอกาสในการศึกษา บางส่วนมีโอกาสได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียน บางส่วนต้องออกไปศึกษานอกระบบ

โรงเรียน นอกจากนี้ยังพบปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นจำนวนมาก

2. การเข้าถึงคุณภาพโรงเรียน พบว่าคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน ในประเทศไทยเมื่อพิจารณาจากผลการประเมิน TIMSS (The Trends in International Mathematics and Science Study) และผลการประเมิน PISA (Programme for International Student Assessment) ยังอยู่ในระดับต่ำๆ เมื่อเทียบกับต่างประเทศ ในขณะที่ในประเทศก็พบ ความไม่เป็นธรรมระหว่างโรงเรียน โดยเมื่อพิจารณาจากการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ ขั้นพื้นฐาน (O-NET) จะพบว่า จังหวัดที่มีความเจริญและมีขนาดใหญ่ มักจะมีคะแนนสูงกว่า จังหวัดที่อยู่ห่างไกลหรือจังหวัดขนาดเล็ก นอกจากนี้ค่าดัชนีการศึกษาของ UNDP (United Nations Development Program) ยังพบว่าจังหวัดที่มีค่าดัชนีการศึกษาสูงที่สุดและล้าหลังที่สุด มีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก

3. การเข้าถึงคุณภาพอุดมศึกษา พบว่ามีความแตกต่างกันด้านคุณภาพของอาจารย์ และความแตกต่างของสถาบันที่มีคุณภาพผู้เรียนแตกต่างกัน

4. ความไม่เป็นธรรมในงบประมาณ พบว่างบประมาณจำแนกตามระดับการศึกษา' และสถาบันการศึกษาที่ต่างกันมีความไม่เป็นธรรมอย่างมาก

5. ความแตกต่างด้านคุณภาพชีวิต พบว่าครอบครัวที่มีความพร้อมหรือมีรายได้สูง ก็จะมีโอกาสศึกษาในระดับที่สูง ในขณะที่ครอบครัวที่มีรายได้ต่ำจะมีโอกาสที่น้อยกว่า

จากสาเหตุและมุมมองข้างต้นได้มีการนำมาวิเคราะห์หาแนวทางแก้ไขปัญหา และแม้ว่าประเทศไทยจะมีการปฏิรูปการศึกษาในช่วงทศวรรษที่ 2 (พ.ศ.2552-2561) ซึ่งมุ่งเน้นในประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1.คุณภาพและมาตรฐานการเรียนรู้ของคนไทย 2. การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ 3.การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารจัดการศึกษา (วิทยากร เชียงกุล, 2552 อ้างอิงใน ทนงศักดิ์ คุ่มไชนะ และคณะ, 2559) ตลอดจนการนำประเด็นความเสมอภาคทางการศึกษามา เป็นจุดเน้นในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และ พุทธศักราช 2550 รวมถึงพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติและนโยบาย การศึกษาของรัฐบาลทุกสมัยแต่อย่างไรก็ตามก็ยังคงยอมรับว่าความเสมอภาคทางการศึกษา ยังไม่บรรลุและความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ยังคงมีอยู่ (เป็รื่อง กิจรัตน์ภร, 2555)

ความหมายและประเภทของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

ความหมายของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเป็นจุดเน้นที่ปรากฏทั้งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ตลอดจนพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติและนโยบายการศึกษาของรัฐบาลทุกสมัย แต่อย่างไรก็ตาม การแก้ปัญหาด้านความเสมอภาคทางการศึกษายังไม่บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ และยังคงเกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอยู่ในสังคมปัจจุบัน

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2556) ได้ให้ความหมายของคำว่า ความเหลื่อมล้ำ หรือ ความไม่เสมอภาค คือความไม่เท่าเทียมกันของบางสิ่งบางอย่าง ดังนั้นคำว่า “ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา” จึงหมายถึง ความไม่เท่าเทียมกันทางการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2558) ได้ให้ความหมายของความเหลื่อมล้ำว่า เป็นความแตกต่าง ความไม่เท่าเทียมกันของการกระจายทรัพยากรและฐานะความเป็นอยู่ของประชากรในประเทศ หรือสถานการณ์ที่บุคคลหนึ่งได้รับบางอย่างที่คนอื่นไม่ได้รับ โดยไม่ได้ครอบคลุมเฉพาะความแตกต่างด้านรายได้หรือความมั่งคั่ง แต่ยังรวมถึงความไม่เท่าเทียมกันของโอกาส การเข้าถึงทรัพยากรและบริการทางสังคม ความแตกต่างของสภาพทางสังคม ความยุติธรรม และอำนาจทางการเมือง ความเหลื่อมล้ำมักเป็นผลจากความไม่เป็นธรรม ซึ่งหมายถึงความไม่เสมอภาค ความไม่ยุติธรรมที่เกิดขึ้นทั้งในระดับจุลภาคและมหภาค การละเมิดการละเลยการกระทำที่ไม่สมควรหรือผิดกฎหมาย ทำให้ประชาชนที่มีสิทธิเท่าเทียมกันมีความสามารถในการเข้าถึงสิทธิที่ไม่เท่ากัน หรือได้รับการปฏิบัติที่ไม่เท่ากัน

เอกรัฐ พิมไทย (2548) ได้ให้ความหมายของความไม่เสมอภาคทางการศึกษา (inequality of education) หมายถึง สภาวะการณ์ที่เด็กทุกคนไม่ได้รับการถ่ายทอดและพัฒนาทักษะความรู้ขั้นพื้นฐานอันจำเป็นแก่การดำรงชีวิตและอยู่ร่วมกันในสังคม จนกระทั่งทักษะและความรู้ขั้นพื้นฐานดังกล่าวนี้เกิดความแตกต่างกันในตัวเด็ก

มัทยา บุตรงาม (2555) ได้กล่าวถึง “ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา” เกิดขึ้นจากความแตกต่างของโอกาสในการได้งานทำโอกาสในการได้ทำงานก็เป็นอีกสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ การถูกกีดกันโอกาสในการทำงานนั้น อาจมีสาเหตุมาจากความแตกต่างกัน ทางกายภาพหรือสังคม เช่น ความแตกต่างกัน ทางเพศ ศาสนา หรือเชื้อชาติ เป็นต้น หากกลุ่มคนดังกล่าวถูกจำกัดโอกาสในการได้งานทำด้วยเหตุผลทางกายภาพ และสังคมตามที่ยกตัวอย่างไปข้างต้น ก็อาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ได้รับค่าจ้างในการทำงานน้อย

กว่าคนอื่น จนก่อให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในสังคมนั้นความแตกต่างของฐานะทางเศรษฐกิจ สภาพวะหรือฐานะทางครอบครัวก็ถือเป็นสาเหตุของความแตกต่างทางรายได้เช่นเดียวกัน หากบุคคลใดมีฐานะทางครอบครัวที่ดีอยู่แล้ว ก็จะทำให้โอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรทางสังคมมีมากกว่าบุคคลที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางการเงินด้อยกว่า เช่น โอกาสทางการศึกษา หากบุคคลใดมีฐานะทางการเงินของครอบครัวดีอยู่แล้วก็จะมีโอกาสในการได้รับการศึกษาในระดับสูงหรือมีคุณภาพสูงกว่าบุคคลที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะด้อยกว่า เมื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานบุคคลที่มีการศึกษาในระดับสูงก็จะมีรายได้มากกว่าบุคคลที่มีการศึกษาในระดับต่ำกว่าทำให้เกิดความแตกต่างทางรายได้เกิดขึ้นและทำให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำได้เช่นเดียวกัน

ณรรีฎ พิศลยบุตร (2559) ปัญหาทางด้านความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา หมายถึงความแตกต่างในผลลัพธ์ของการศึกษา ซึ่งเกิดจากปัจจัยพื้นฐานที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียนแต่ละคน ปัจจัย ทางด้านครอบครัว หรือความแตกต่างของแต่ละโรงเรียนที่นักเรียนแต่ละคนเข้าเรียนอยู่ จะพบว่าปัจจัยทั้งหลายเหล่านี้ต่างก็มีส่วนทำให้เด็กแต่ละคนได้รับความรู้ ความเข้าใจที่ไม่เท่ากัน จึงสะท้อนออกมาเป็นผลคะแนนสอบ (Test Score) ที่แตกต่างกันตามไปด้วย

รัชวดี แสงมหะหมัด (2560, น.34) ได้กล่าวถึง "ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา" เป็นความไม่เท่าเทียมทางสังคมประเภทหนึ่งซึ่งถ้าหากกล่าวถึงความเหลื่อมล้ำแล้ว บางแห่งอาจใช้คำว่า ความแตกต่าง ความไม่เท่าเทียม ความไม่เสมอภาค หรือ การที่กลุ่มในสังคมมีบางอย่างที่ไม่เท่าเทียมกัน

วิจารณ์ พานิช (2560) ได้ให้ความหมายถึงความเสมอภาคทางการศึกษาว่า “ความเสมอภาคทางการศึกษา” มีความหมายได้หลายนัย โดยส่วนใหญ่เน้นความเสมอภาคระหว่างเด็กจากครอบครัวที่มีฐานะแตกต่างกัน ได้แก่ โอกาสเข้าถึง (access) ที่เท่าเทียมกัน โอกาสเรียนจบที่เท่าเทียมกันโอกาสได้งานทำที่เท่าเทียมกัน และโอกาสมีรายได้ใกล้เคียงกัน

กาญจนา แก้วเทพ (2563) กล่าวว่า ความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาเป็นด้านหนึ่งที่มิงงานวิชาการศึกษากันมาก เพราะโอกาสของเด็กจากครอบครัวชนชั้นต่างๆ ที่จะเข้าถึงการศึกษาก็ในระบบที่รัฐจัดให้เน้นเป็นตัวชี้วัดความเหลื่อมล้ำที่เห็นได้ชัดเจน อย่างไรก็ตามในปัจจุบันมีการจัด จำแนกการศึกษาออกเป็นอย่างน้อย 3 ระบบ คือการศึกษาในระบบ

การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย / การศึกษาตลอดชีวิต การศึกษาเรื่อง ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจึงอาจจะต้องพิจารณาทั้ง 3 ระบบ

อรุณพร กีก้างพลู (2563, หน้า 215) ได้ให้การนิยามความเหลื่อมล้ำทางสังคม นั้นรากฐานของความเหลื่อมล้ำ คือปัญหาทางสังคมที่เกิดจากการได้รับผลประโยชน์ที่ไม่เท่าเทียมกันโดยยังมีชุมชนบางพื้นที่ที่ยัง ไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ รวมทั้งภาคเอกชนเท่าเทียมกัน ชุมชนในพื้นที่อื่น ๆ อย่างเสมอภาคและจะเห็นได้ว่า ความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นนั้น ส่วนใหญ่เป็นความเหลื่อมล้ำในเรื่องของการศึกษา การเข้าถึงโอกาส การแก้ไขปัญหาความยากจน ความไม่เป็นธรรมจากภาครัฐและภาคส่วนอื่น ๆ การเข้าถึงทรัพยากรที่ควรได้รับจากภาครัฐ และการแสดงออกความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำขึ้นภายในสังคม ดังนั้น สิ่งที่สำคัญที่สุดคือการสร้างความเข้าใจ การปฏิบัติที่เท่าเทียมกัน การมุ่งเข้าสู่การพัฒนาสังคมให้เกิดความยั่งยืน

วินิจ ผาเจริญ และคณะ (2564, หน้า 2) ได้กล่าวถึง ปัญหาความเหลื่อมล้ำ เป็นคำที่จะได้ยินมากในกระแสสังคมปัจจุบันนี้ ซึ่งแต่เดิมาก็ได้มีการกล่าวถึงความเหลื่อมล้ำในรูปแบบของความแตกต่างหรือความไม่เท่ากัน เช่น ความแตกต่างระหว่างเมืองและชนบท ระหว่างภูมิภาค ระหว่างกรุงเทพฯ เมืองใหญ่และเมืองรอง ความแตกต่างของคนชายขอบ ในแง่ภูมิศาสตร์ เช่น ตามตะเข็บชายแดนบนยอดเขาสูงที่คมนาคมเข้าถึงยาก และในแง่สังคม ซึ่งหมายถึงกลุ่มคนที่มีสถานะทางสังคมด้อยกว่าคนทั่วไป เช่น คนชนเผ่า แรงงานต่างด้าว คนพิการ บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ เป็นต้น หลายคนอาจเข้าใจว่า ความเหลื่อมล้ำ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจหรือรายได้เท่านั้น แต่อีกสิ่งที่สำคัญที่เป็นปัญหาเรื้อรังมาอย่างยาวนาน คือ “ความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา” ซึ่งปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษามีสาเหตุหลักจากปัญหาความยากจนที่ทำให้ขาดโอกาสในการเข้าถึงการศึกษานอกจากนี้ ก็ยังเกี่ยวกับปัจจัยเฉพาะของผู้เรียนแต่ละคน ไปจนถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา และนโยบายด้านการศึกษาในระดับประเทศด้วย

ทิพย์พาพร ดันดิสุนทร (2563) ความยากจนและความเหลื่อมล้ำมีอยู่ทุกสังคมทั่วโลกและเป็นปัญหาใหญ่ของโลก ดังที่ UN ประกาศเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goal) ไว้หลายเรื่อง แต่เรื่องที่สำคัญที่สุดและเป็นอันดับแรก คือ ความยากจนและความเหลื่อมล้ำ สำหรับประเทศไทย มีตัวเลขจาก World Bank ชี้ชัดการเพิ่มขึ้นของความยากจนถึง 2 เท่า ในปี 2016 และ 2018 ความยากจนล้วนเกิดจากปัญหา

เศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อมทางสังคม คือ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นคือ รายได้ต่อครัวเรือน ส่งผลต่อความยากจนที่เปลี่ยนไปที่แย่งลง สภาพการดำรงชีพที่ต่ำกว่าเดิม เหล่านี้กลายเป็นแหล่งความยากจนที่ขยายตัวสูงขึ้น ทำให้ความไม่เสมอภาคมากขึ้นและความเหลื่อมล้ำยังเป็นประเด็นใหญ่ของประเทศไทย

แบ็ง งามอรุณโชติ และถิรภาพ พักทอง (2555, หน้า 23-24) กล่าวถึงความซับซ้อนของความเหลื่อมล้ำในการศึกษาในประเด็นที่แยกย่อยอันเกิดจากความเหลื่อมล้ำของโอกาสที่จะเรียน ความเหลื่อมล้ำของคุณภาพของการศึกษาที่ได้รับ ความเหลื่อมล้ำในการแสดงออกหรือถูกกำกับ ควบคุมภายในโรงเรียน ความเหลื่อมล้ำของความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเด็กด้วยกันเองและเด็กกับครู

นณริฎ พิศลยบุตร (2559) ได้ให้ความหมายของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา คือ ความแตกต่างในผลลัพธ์ของการศึกษา ซึ่งเป็นผลเกี่ยวเนื่องมาจากปัจจัยต่าง ๆ ที่มากกว่าแค่คุณภาพของ การเรียนการสอน แต่ครอบคลุมไปถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องของทั้งหมด ตั้งแต่ปัจจัยเฉพาะของนักเรียนแต่ละคน ปัจจัยทางด้านครอบครัว ไปจนถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2560) ได้ให้ความหมายของความเท่าเทียมกันทางการศึกษา ซึ่งเป็นคำตรงข้ามกับความเหลื่อมล้ำในการศึกษา คือ ความเป็นธรรมทางการศึกษาที่เด็กทุกคนควรได้รับไม่ว่าจะเป็นเด็กยากจน เด็กที่มีผลการเรียนไม่ดี เด็กที่เรียนในโรงเรียนห่างไกล หรือเด็กที่เป็นผู้อพยพ

พระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (2561) ได้ให้นิยามของความเหลื่อมล้ำในการศึกษา หมายถึง ความไม่เท่าเทียมกันทางการศึกษาอันเนื่องมาจากคุณภาพ หรือมาตรฐานของสถานศึกษา คุณภาพหรือประสิทธิภาพของครู หรือฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัย ที่กล่าวไปแล้วข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาได้ว่า หมายถึง ความไม่เท่าเทียมกันของเด็กที่ได้รับการจัดการศึกษาที่แตกต่างกัน ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ ทั้งด้านคุณภาพหรือมาตรฐานของสถานศึกษา การบริหารจัดการของสถานศึกษา ประสิทธิภาพของครูผู้สอน การจัดการเรียนรู้ รวมถึงปัจจัยด้านครอบครัว ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อตัวเด็ก ทำให้เด็กมีความรู้และทักษะพื้นฐานที่แตกต่างกัน

ประเภทของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

เปเร็อง กิจรัตน์ภร (2555) ได้จำแนกประเภทของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาตามแหล่งที่มาออกเป็น 2 แหล่งคือ

1. ความเหลื่อมล้ำจากสภาพทางสังคมไทย ซึ่งขยายความเหลื่อมล้ำอันเกิดจากปัจจัยทางสังคมที่ส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาใน 3 ประเด็นหลักดังนี้

1.1 ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจของครอบครัวครอบครัวใดก็ตามที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดี มีความพร้อมทางด้านทรัพยากรทางการศึกษาย่อมได้รับโอกาสทางการศึกษาที่ดีกว่าตามไปด้วย ตรงข้ามกับครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ไม่ดี ขาดความพร้อมทางด้านทรัพยากรทางการศึกษา ที่จะมีโอกาสได้รับโอกาสทางการศึกษาที่แย่กว่า เช่น ได้ศึกษาในระดับที่ต่ำกว่า ไม่มีปัจจัยสนับสนุนทางการศึกษา

1.2 ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากภูมิสำเนา สภาพแวดล้อมและภูมิสำเนาของเด็ก เด็กในเมืองจะมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาได้ง่ายกว่า ด้วยระยะทางที่ใกล้กว่า รวมถึงเด็กในเมืองจะมีโอกาสได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพกว่า เนื่องด้วยคุณภาพของโรงเรียนในเมืองจะค่อนข้างสูงกว่าโรงเรียนนอกเมืองหรือในชนบท นอกจากนี้สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยจะส่งผลโดยตรงต่อความกระตือรือร้นในการศึกษา เด็กในเขตชุมชนแออัด หรืออยู่ในแหล่งที่มีปัจจัยยั่วยุ เช่น สถานบันเทิง ยาเสพติด อาจหันเหจากการศึกษาได้โดยง่าย

1.3 ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากสภาวะและวัฒนธรรมในครอบครัว ซึ่งวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของครอบครัวเป็นต้นทุนทางสังคมที่มีผลต่อการศึกษาของเด็ก โดยจากการศึกษาพบว่า เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่อบอุ่นมีทั้งพ่อและแม่จะมีโอกาสได้เรียนมากกว่าเด็กที่ครอบครัวแตกแยก ครอบครัวที่พ่อแม่มีการศึกษาสูงมักจะส่งเสริมด้านการศึกษาให้ลูกมากกว่าครอบครัวที่พ่อแม่มีการศึกษาน้อย นอกจากนั้นพ่อแม่ที่มีประสบการณ์ทางการศึกษาเช่นใด มักส่งเสริมลูกให้ไปในทิศทางเดียวกัน

2. ความเหลื่อมล้ำจากการจัดการศึกษาชาติ การบริหารจัดการศึกษา เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำต่อการศึกษาของชาติโดยตรง ใน 3 ประเด็นดังนี้

2.1 การจัดสรรงบประมาณและกำลังคนทางการศึกษา แม้ว่าจะมีการกระจายโรงเรียนไปทั่วประเทศ ส่งเสริมให้มีสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาในทุกภูมิภาค ส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษาฟรี โดยมุ่งให้มีความเสมอภาค ทั่วถึงและเป็นธรรม อย่างไรก็ตามการจัดสรรงบประมาณยังไม่ทำให้เกิดความเสมอภาค โดยสถานศึกษาขนาดเล็กในเขตยากจน โดยเฉพาะในชนบทจะได้รับงบประมาณน้อยกว่า มีครูอาจารย์ตามวุฒิน้อยกว่า ทำให้

มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดใหญ่ ในเขตเมืองใหญ่ ดังนั้นแม่เด็กไทยจะเข้าถึงการศึกษามากขึ้น แต่ผลการเรียนที่เป็นดัชนีชี้วัดความสำเร็จกลับต่ำลง

2.2 การจัดสรรอัตราครูและบุคลากรทางการศึกษา ปัญหาการขาดแคลนครูในบางท้องที่ และครูเกินจำนวนนักเรียนในบางท้องที่ เป็นปัญหาที่เผชิญกับการจัดการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้ เพราะครูเกษียณและลาออกก่อนเกษียณ แต่ได้รับการจัดสรรอัตราทดแทนไม่เป็นไปตามจำนวนที่หายไป อัตราครูที่ขาดแคลนมากได้แก่ครูที่จบด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษ ทำให้โรงเรียนต้องใช้ครูที่จบไม่ตรงวุฒิทำการสอน โดยเฉพาะโรงเรียนเขตยากจนจะขาดครูทั้งด้านคุณภาพและปริมาณ อันส่งผลต่อปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาโดยตรง

2.3 ระบบการประเมินคุณภาพการศึกษา แม้การปฏิรูปการศึกษาจะมีระบบประกันคุณภาพการศึกษา และมีการตรวจประเมินคุณภาพทางการศึกษาโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) แต่การตรวจประเมินยังเน้นที่ตัวเอกสารหลักฐานมากกว่าการวัดเชิงคุณภาพตลอดจนการวัดสัมฤทธิ์ ผลจากผู้เรียน ซึ่งจะเป็นดัชนีชี้วัดความสำเร็จของการจัดการศึกษา ดังนั้นโรงเรียนเกือบทั้งหมดจึงผ่านการประเมินคุณภาพโดยสมศ. ครูได้วิทยฐานะ แต่ผลการเรียนของนักเรียนกลับตกต่ำเห็นได้จากผลการสอบด้วยข้อสอบมาตรฐาน เช่น O-NET : Ordinary National Education Test และ A-NET : Advance National Educational Test เป็นต้น นอกจากนี้คณะผู้ประเมินคุณภาพควรมีมาตรฐานในระดับเดียวกัน เพื่อให้การประเมินน่าเชื่อถือและเป็นธรรม

Farell (1994 อ้างอิงใน นพรัตน์ ไบยา, 2555) แบ่งประเภทของความเหลื่อมล้ำหรือความไม่เสมอภาคทางการศึกษาตามกระบวนการได้ 4 ด้าน ได้แก่

1. ความไม่เสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษา (Inequality of access) หมายถึง สภาวะการณ์ที่เด็กทุกคนจากกลุ่มสังคมต่าง ๆ ไม่มีโอกาสในการเข้าสู่ระบบโรงเรียน โดยเห็นว่าโรงเรียนเป็นกลไกที่ใช้ขัดเกลาทางสังคม

2. ความไม่เสมอภาคในการอยู่รอดในโรงเรียน (Inequality of survival) หมายถึง สภาวะการณ์ที่เด็กจากกลุ่มสังคมต่าง ๆ ไม่สามารถอยู่ในโรงเรียนจนถึงระดับที่กำหนด ซึ่งโดยปกติหมายถึงระดับสุดท้ายของระดับชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา หรืออุดมศึกษา

3. ความไม่เสมอภาคในผลผลิต (Inequality of output) หมายถึง สภาวะการณ์ที่เด็กจากกลุ่มสังคมต่าง ๆ ไม่ได้เรียนในสิ่งเดียวกันในระดับการศึกษาเดียวกันตามที่กำหนดไว้ในโรงเรียน

4. ความไม่เสมอภาคในผลิตผล (Inequality of outcome) หมายถึง สภาวะการณ์ที่เด็ก จากกลุ่มสังคมต่าง ๆ ไม่ได้เข้าโรงเรียนเหมือนกันไม่ได้เรียนในสิ่งเดียวกัน

Betelle (1997 อ้างอิงใน นพรัตน์ ไบยา, 2555) กล่าวว่า ความไม่เสมอภาคสามารถ แบ่งได้เป็น 2 ประเภทตามวิธีการวัด คือ

1. ความไม่เสมอภาคของโอกาส เช่น การเข้าถึงบริการต่างๆ ทางการศึกษา การแพทย์เกิดจากการที่บุคคลมีภูมิหลังที่เหมือนกันแต่มีโอกาสในการเข้าถึงที่แตกต่างกัน

2. ความไม่เสมอภาคของการกระจายสิ่งของต่างๆ เช่น การกระจายรายได้ สวัสดิการทางสังคม เกิดจากการจัดสรรสิ่งต่างๆ อย่างไม่เป็นธรรม และขาดความเท่าเทียมกัน

จากการศึกษาเอกสารดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปความหมายของเหลื่อมล้ำทางการศึกษาหรืออีกนัยหนึ่ง คือ ความไม่เสมอภาคทางการศึกษาได้ว่า หมายถึง ความไม่เท่าเทียมกันของเด็กที่ได้รับการจัดการศึกษาที่แตกต่างกัน ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ ทั้งด้านคุณภาพหรือมาตรฐานของสถานศึกษา การบริหารจัดการของสถานศึกษา ประสิทธิภาพของครูผู้สอน การจัดการเรียนรู้ รวมถึงปัจจัยด้านครอบครัว ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อตัวเด็กทำให้เด็กมีความรู้และทักษะพื้นฐานที่แตกต่างกันส่วนการแบ่งประเภทของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่งแล้วแต่ว่าจะใช้เกณฑ์ใดในการจำแนก

ผลกระทบของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

ผลกระทบของการเกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาสามารถเกิดขึ้นกับทุกมิติในสังคม ซึ่งหากปล่อยไว้โดยไม่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขจะส่งผลทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ที่รุนแรงตามมาได้ โดยผู้วิจัยจะขอเสนอผลกระทบของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ดังนี้

ศุภเจตน์ จันทรสาส์น (2552) กล่าวว่า ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจะส่งผลโดยตรงต่อปัญหาความเหลื่อมล้ำทางรายได้จะเป็นแรงกดดันที่ทำให้ปัญหาความยากจนทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น โดยจะทำให้กลุ่มคนที่มีรายได้น้อยได้รับความเดือดร้อนทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม แม้ว่าคนกลุ่มนี้จะมีรายได้น้อยกว่าเส้นความยากจนและไม่ถือเป็นคนจนก็ตามตัวอย่างเช่น ระดับราคาสินค้าโดยทั่วไปจะสูงขึ้นตามระดับการบริโภคของกลุ่มคนที่มีรายได้น้อยโดยเป็นระดับราคาที่สูงเกินไปสำหรับกลุ่มคนที่มีรายได้น้อย และการเกิดปัญหาบริโภคนิยมในกลุ่มคนที่มีรายได้น้อย ซึ่งเกิดจากการเลียนแบบกลุ่มคนที่มีรายได้น้อยทำให้เกิดปัญหาหนี้สินในกลุ่มที่มีรายได้น้อย เป็นต้น ด้วยเหตุนี้การแก้ปัญหาความยากจนและปัญหาความเหลื่อมล้ำของรายได้ จึงเป็นสิ่งที่ภาครัฐต้องทำไปควบคู่กันหากต้องการประสบความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศ ทั้งนี้

แนวทางหลักในการแก้ปัญหาความยากจน และความเหลื่อมล้ำทางรายได้อยู่ที่การเพิ่มโอกาส และศักยภาพของคนจนตลอดจนการส่งเสริมนโยบายและระบบบริหารจัดการภาครัฐ ที่เหมาะสม

ณัฐคนัย แก้วไพณงาม (2561) ได้กล่าวว่า ปัจจุบันปัญหาความเหลื่อมล้ำ ความไม่เท่าเทียมกันในสังคมไทยมีความแตกต่างกันอย่างมาก อันเป็นผลเนื่องมาจากการพัฒนาประเทศ ตามแนวทางทุนนิยม ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่าง ๆ เช่น ช่องว่างระหว่างรายได้เพิ่มขึ้น เห็นความสำคัญของเงิน วัตถุนิยมมากกว่าคุณธรรม ศีลธรรม ก่อให้เกิดการหาช่องทาง แสวงหาผลประโยชน์ในหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน ตามมา อย่างมากมาย จนเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ นำไปสู่ความขัดแย้งในคนไทยด้วยกันเอง ในที่สุดประเทศชาติก็เสียหาย เสียโอกาสในการพัฒนาประเทศ

ทิพย์พาพร ดันตีสุนทร (2563) ได้กล่าวถึงผลกระทบจากความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่เกิดจากการพัฒนาที่เน้น แต่ GDP ขาดการพัฒนา “คน” คนในแต่ละพื้นที่ไม่ได้รับ ประโยชน์จากการพัฒนา ผลจากการพัฒนาทำให้เศรษฐกิจยิ่งโต ผู้มีทุนมากยิ่งขึ้นได้เปรียบ จึงทา ให้เกิดความเหลื่อมล้ำและเป็นต้นตอไปสู่ความขัดแย้ง เพราะความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันมากก็ จะเพิ่มความเสี่ยงในการแย่งชิงทรัพยากร จึงยากที่จะทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และขาดเสถียรภาพในสังคมในที่สุด แต่มีการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้ประชาชนอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น และรู้วิทยาศาสตร์เป็นพื้นฐาน มีข้อยืนยันทางบวกมานานแล้วว่า มีผลต่อการเพิ่มรายได้ของประชากร และเพิ่มอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การศึกษา จึงเป็นการลงทุนในมนุษย์ (Human Capital) ที่จำเป็นของทุกรัฐ เพื่อที่จะให้มั่นใจว่ามนุษย์จะ สามารถมีความรู้และทักษะที่จำเป็นและเพียงพอในการบรรลุความสำเร็จของตนเอง การศึกษาโดยพื้นฐานเช่นนี้ จึงเป็นช่องทางลดปัญหาทางสังคมในหลาย ๆ เรื่อง คือ

1. เด็กที่ออกจากโรงเรียน และสามารถอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น โดยพื้นฐาน จะไม่ตกอยู่ในสภาพที่ยากจน และจะลดทอนความยากจนได้มากถึง 30% จาก การเรียนรู้ที่พัฒนาการศึกษาช่วยชะลอความยากจน

2. การศึกษาเป็นช่องทางการหยุดยั้งการถ่ายทอดความยากจนจากรุ่นพ่อแม่สู่รุ่นลูกหลานได้

3. การศึกษาช่วยส่งผลดีต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม

4. การศึกษาสร้างความมั่นคงทางอาหาร เพราะช่วยให้มีงานทำมีเศรษฐกิจดี

5. การศึกษาเป็นตัวช่วยในการสร้างสำนึกรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

6. การศึกษาลดความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจ คือ หากมีคนทำงานที่มาจากความรวยและจน แต่ได้รับการศึกษาที่เหมือนกัน ไม่แตกต่างกัน ก็จะสามารถลดความเหลื่อมล้ำได้ถึง 30% การศึกษาเช่นนี้ ในทางเศรษฐกิจ ถือว่า มีบทบาทในการส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

การศึกษาไม่ใช่เป็นเพียงเครื่องมือเพื่อพัฒนาด้านเศรษฐกิจ แต่การศึกษาก็มีมิติด้านสังคมและการเมืองรวมอยู่ด้วย ซึ่งการศึกษาก็เป็นตัวสะท้อนความมีหรือไม่มีเสถียรภาพทางสังคมในทุกด้านอยู่ด้วยอย่างไม่อาจแยกส่วนใด ๆ ได้ เพราะคนเป็นผลผลิตทางการศึกษาที่เข้าไปแทรกตัวอยู่ในทุกมิติของสังคม

จากการศึกษาผลกระทบของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา สามารถสรุปได้ว่า “ผลกระทบของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา” สามารถมีผลต่อทุกมิติในสังคม ไม่ว่าจะเป็นมิติด้านความยากจนความขัดแย้งทางชนชั้น สุขภาพ รายได้ เศรษฐกิจ ทั้งนี้การลดความเหลื่อมล้ำยังส่งผลต่อการพัฒนาสังคมให้ดียิ่งขึ้น เช่น การยกระดับฐานะของคนในสังคม การหลุดพ้นจากการถ่ายทอดความยากจนจากพ่อแม่ การสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีจากการได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ จะเห็นได้ว่าความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา หากสามารถจัดการได้จะสร้างผลดีต่อการพัฒนาสังคมอย่างครอบคลุมทุกมิติ และทำให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาสังคมบนพื้นฐานของความเท่าเทียมได้

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

การศึกษาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา จำเป็นต้องศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับลักษณะหรือองค์ประกอบของความเหลื่อมล้ำ ทั้งนี้มีแนวคิดและทฤษฎีของนักวิชาการหลายท่านได้ศึกษาดังต่อไปนี้

ทฤษฎีทุนมนุษย์ (Human Capital Theory) (Heckman, 2008) ได้อธิบายเกี่ยวกับทฤษฎีทุนมนุษย์ที่มีรากฐานมาจากทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มหภาค เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเล่าเรียน เพื่อการพัฒนามนุษย์ที่สำคัญไม่น้อยกว่าการลงทุนที่เป็นเครื่องจักรและอุปกรณ์ ทฤษฎีทุนมนุษย์เป็นผลรวมของทักษะ ความรู้ ความสามารถ และคุณสมบัติเฉพาะส่วนบุคคลโดยเกิดจากการเสริมสร้าง สั่งสม และรวบรวมความรู้มาตั้งแต่เยาว์วัย เริ่มจากครอบครัว โดยที่พ่อแม่ผู้ปกครองมีความหวังดีต่อบุตรหลาน ซึ่งเป็นสิ่งที่สังเกตได้อย่างเป็นทางการพฤติกรรมจากการให้ (Giving Behavior) ได้แก่ การให้ที่เป็นเงินทุนและการให้เวลาในการอบรมเลี้ยงดู การมอบมรดกให้บุตรหลาน ได้แก่ 1) การมอบมรดกเป็นทรัพย์สิน (Bequest) และ 2) มรดกในรูปแบบของทุนมนุษย์ (Human Capital Bequest) เพราะพ่อแม่ ผู้ปกครองจะมีความเชื่อและตระหนักว่าการศึกษาระดับที่สูงและเหมาะสมจะสามารถ

เพิ่มทักษะและสนับสนุนความสามารถภายในตัวบุคคล (ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และคณะ, 2555) จากนั้นส่งต่อบุตรหลานให้โรงเรียน สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งยิ่งมนุษย์มีความรู้หรือมีโอกาสได้เรียนรู้และสะสมประสบการณ์มากเท่าใด ก็จะมีทุนมนุษย์มากยิ่งขึ้น งานวิจัยที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่า การพัฒนาทุนของมนุษย์ควรเริ่มต้นพัฒนาตั้งแต่ในระดับชั้นปฐมวัย ซึ่งเป็นช่วงที่เด็กมีอายุระหว่าง 0-5 ปี และถือว่าเป็นช่วงอายุที่เป็นวัยทองของชีวิตและมีความสำคัญที่สุดในการพัฒนาการสมอง รวมถึงทักษะที่เด็กปฐมวัยได้รับตั้งแต่การศึกษาปฐมวัยจะส่งผลทางบวกต่อพัฒนาการทั้งหมดของเด็กคนนั้นในอนาคต โดยผลลัพธ์ที่ได้สามารถประเมินได้ทั้งในรูปของผลประโยชน์ส่วนบุคคล (Private Benefit) หรือพัฒนาการของเด็ก ในด้านความพร้อมของการเรียนรู้ต่อในระดับชั้นที่สูงขึ้นคือประถมศึกษา ผลที่ได้จากการพัฒนาการของทักษะทางอารมณ์ (Non-Cognitive Skill) ทักษะทางปัญญา (Cognitive Skill) ทักษะในการเข้าสังคม (Social Skill) ของเด็ก และจะสะท้อนไปถึงความสำเร็จในการเรียน การงานและความสำเร็จของชีวิต เป็นการสร้างผลตอบแทนต่อปี (Annual Return) สูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับระดับชั้นการศึกษาระดับอื่น โดยผลตอบแทนจากการศึกษาของเด็กต่อปีดังกล่าวจะค่อย ๆ ลดลงตามระดับชั้นการศึกษาที่สูงขึ้นของเด็ก ดังนั้น การศึกษาปฐมวัยจึงเป็นเครื่องมือหนึ่งที่จำเป็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ และจำเป็นต่อการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาว (พิริยะ ผลพิรุฬห์ และศิวัช เทียมทัต, 2559)

ดังนั้น การลงทุนด้านการศึกษาในมนุษย์จึงมีความสำคัญ โดยประเทศที่มีประชากรมีปีการศึกษาเฉลี่ยในระดับสูงจะมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูง แต่อย่างไรก็ตาม งานวิจัยของ Hanushek and Wossmann (2007) ที่ชี้ให้เห็นว่า คุณภาพของการศึกษาที่มนุษย์พึงได้รับจะมีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจมากกว่าปริมาณปีการศึกษา โดยที่นโยบายที่มุ่งเน้นให้เด็กอ่านออก เขียนได้โดยไมใส่ใจเรื่องคุณภาพการศึกษา ไม่สามารถทำให้เศรษฐกิจของประเทศเจริญเติบโตได้เท่าที่ควร

ทฤษฎีการกระทำอย่างมีเหตุผล (Theory of Reasoned Action) เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่มีการวางแผนของ Ajzen (1991) โดยพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมประกอบด้วยโครงสร้างหลัก 4 ด้าน ได้แก่ ทศนคติต่อพฤติกรรม (Attitude Toward the Behavior) บรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิง (Subjective Norm) การรับรู้ในการควบคุมพฤติกรรม (Perceived Behavioral Control) และความตั้งใจกระทำพฤติกรรม (Behavioral Intention) โดยตัวแปรที่เป็นตัวกำหนดความตั้งใจของบุคคล คือ การรับรู้และการควบคุมพฤติกรรม ซึ่งเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ในอดีต และการคาดคะเนพฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นของ

บุคคล รวมถึงปัจจัยสนับสนุนอื่น่อำนวย และปัจจัยอุปสรรคขัดขวางต่อการเกิดพฤติกรรมนั้น ๆ ความเชื่อพื้นฐานของทฤษฎีการกระทำอย่างมีเหตุผล คือการวางแผนพฤติกรรมเป็นเรื่องเกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคลในสังคมโดยการรับรู้จะเป็นตัวการควบคุมพฤติกรรม การกระทำของบุคคล (Cognitive) และความคาดหวังของบุคคล (Expectancy) ที่เกิดเฉพาะสถานการณ์และขึ้นกับปัจจัยสนับสนุน การมีโอกาสหรือทรัพยากรในการควบคุมการกระทำนั้น ทำให้เกิดความต้องการความมุ่งมั่น เจตนา หรือความพยายามที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นให้สำเร็จ

Thomas Piketty (2014) อ้างอิงใน พศชน แสงวันลอย (2564) ได้สรุปความเหลื่อมล้ำในโลกทุนนิยมในหนังสือ “Capital in the Twenty-First Century” ไว้ที่น่าสนใจ คือ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน “ทุน” เป็นตัวแปรสำคัญที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำของระบบเศรษฐกิจโลก ความมั่งคั่งถูกกระจุกอยู่ในหมู่คนส่วนน้อยและผลึกความไม่มั่นคงให้กับคนส่วนมาก ความมั่งคั่งของเจ้าของทุนหรือทรัพย์สินจะเติบโตได้เร็วกว่า ผู้ที่พึ่งพาเพียงรายได้ ซึ่งสิ่งนี้เองที่เป็นรากของปัญหาความเหลื่อมล้ำอันรุนแรง

Piketty ได้นำเสนอจุดยืนในสามประเด็น

ประเด็นแรก Piketty พิสูจน์ว่า แนวคิดทฤษฎี ‘เส้นโค้งของคุซเน็ตส์’ (Kuznet’s curve) ของ Simon Kuznets ไม่เป็นความจริง โดยแนวคิดนี้ เสนอว่า หากการเติบโตทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมขยายตัวไปถึงจุดหนึ่ง ความเหลื่อมล้ำจะมีแนวโน้มลดลง Piketty วิจัยทฤษฎีนี้ว่าเป็นเพียงแค่ “นิทาน” พร้อมกับเสนอว่า ประเด็นทางการเมือง โดยเฉพาะสงครามโลกครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 คือชนวนหลักของการลดความเหลื่อมล้ำไม่ใช่กลไกทางเศรษฐกิจตามทฤษฎีของ Kuznets ดังนั้น Piketty จึงสรุปว่าการลดลงของความเหลื่อมล้ำในช่วงนี้ไม่ได้เกิดจากความก้าวหน้าของการพัฒนาแต่เป็น “อุบัติเหตุทางประวัติศาสตร์”

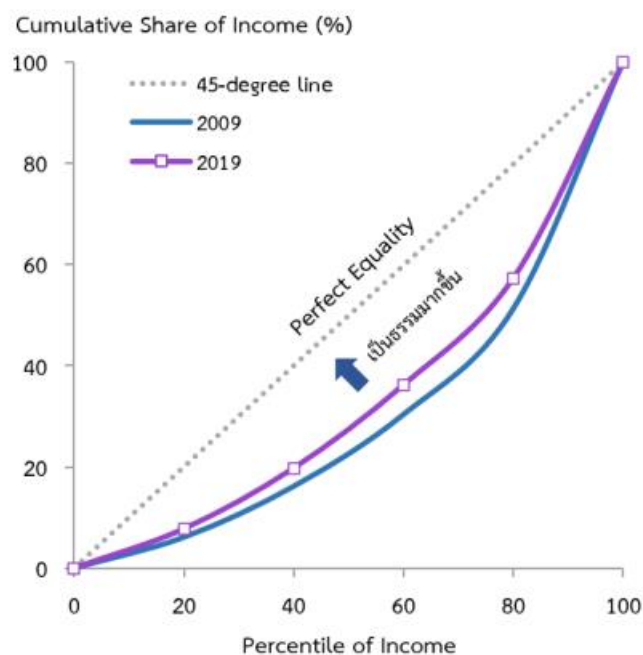
ประเด็นที่สอง Piketty พบว่า อัตราส่วนของการออมต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ (Savings/Growth) เท่ากับ อัตราส่วนของทุนต่อรายได้ (Capital/Income) นั่นหมายความว่า หากการออมเพิ่มขึ้นแต่การเติบโตน้อย สัดส่วนของทุนต่อรายได้ก็ย่อมเพิ่มมากไปด้วย จากกฎดังกล่าวนี้ทำให้ Piketty สรุปได้ว่าผลตอบแทนของ “ทุน” สูงกว่าอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจเสมอ ในแง่นี้ “ทุน” จะกลายเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากกว่า “รายได้” ในอนาคต

ประเด็นที่สาม ความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจและสังคมมีต้นตอจากสองแหล่งหลัก คือ ความไม่เท่าเทียมกันของแรงงาน (ความแตกต่างของค่าจ้าง) และความไม่เท่าเทียมของทุน (ความมั่งคั่งที่เคยเป็นเจ้าของมาก่อน) อย่างไรก็ตาม เหตุผลของความไม่เท่าเทียมทั้งสองรูปแบบนั้นแตกต่างกัน โดยเฉพาะตั้งแต่ทศวรรษ 1970 เป็นต้นมาที่ทุน

มีความสำคัญ โดยสัมพันธ์ต่อระบบเศรษฐกิจมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่ง Piketty เรียกว่า เป็น “การเกิดขึ้นของลัทธิทุนนิยมแบบใหม่” สำหรับ Piketty สิ่งที่สะท้อนลัทธิทุนนิยมแบบใหม่ ได้เป็นอย่างดีคือ กลไกการจัดการทุน เช่น “ระบบมรดก” หรือ “ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับทุน” กลไกเหล่านี้ทำให้ความมั่งคั่ง ของกลุ่มคนที่มีความมั่นคงอยู่แล้วเติบโตได้เร็วกว่ารายได้จากระบบเศรษฐกิจในภาพรวม

การศึกษาในฐานะ Force of Convergence สำหรับ Piketty สองตัวแปรสำคัญ ที่จะแก้ไขปัญหาคือ “ภาษีความมั่งคั่งระดับโลก” หรือ global wealth tax ซึ่งให้ความสำคัญกับการจัดเก็บภาษีผลตอบแทนจากทุนในระดับสากล และระบบการศึกษา เพื่อกระจายความรู้และทักษะซึ่งเป็น Force of Convergence หรือพลังที่ทำให้ช่องว่าง ความเหลื่อมล้ำหดแคบลง

UNESCAP (2011) อ้างอิงใน พิรญาณ์ ธรณภาพ (2564) ได้แบ่งนิยามความเหลื่อมล้ำ ออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

ภาพ 1 Lorenz Curve ของไทย (2009 vs 2019)

(ที่มา: พิรญาณ์ ธรณภาพ. 2564)

1. ด้านผลลัพธ์ Outcome Permalink

ด้านผลลัพธ์ (Outcome)

สะท้อนจากข้อมูลทางเศรษฐกิจของครัวเรือน โดยนิยามวัดจาก 3 มิติ ได้แก่ รายได้ รายจ่ายเพื่อการบริโภค และความมั่งคั่ง ซึ่งในทางปฏิบัติสามารถวัดได้หลายวิธี เช่น การหาค่า Gini Index / Coefficients ที่เปรียบเทียบข้อมูลหลายประเทศกันได้ การสร้าง Lorenz Curve ที่สะท้อนการเปลี่ยนแปลงของความเหลื่อมล้ำในแต่ละช่วงเวลา (รูปที่ 1) และการคำนวณหาอัตราการเปลี่ยนแปลงของรายได้ รายจ่ายเพื่อการบริโภคหรือความมั่งคั่ง สำหรับครัวเรือนในแต่ละกลุ่มรายได้ในช่วงเวลาหนึ่งเทียบกับ อีกช่วงเวลาหนึ่ง โดยการวัดความเหลื่อมล้ำด้านผลลัพธ์มักใช้เป็นจุดเริ่มต้น สำหรับการวิเคราะห์ความเหลื่อมล้ำด้านอื่น ๆ

2. ด้านโอกาส Opportunity Permalink

ด้านโอกาส (Opportunity)

พิจารณาจากความสามารถในการเข้าถึงสิทธิและบริการขั้นพื้นฐานที่แตกต่างกัน ส่งผลให้ครัวเรือนแต่ละกลุ่มมีคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกัน เช่น การเข้าถึงความช่วยเหลือ ด้านที่อยู่อาศัย การเข้าถึงบริการทางการศึกษาและสาธารณสุข บริการทางการเงินหรือแหล่งเงินทุน ข้อมูลข่าวสารด้านเทคโนโลยี รวมถึงการใช้สิทธิลดหย่อนภาษีเงินได้ที่แตกต่างกัน ตามระดับรายได้ โดยความเหลื่อมล้ำด้านโอกาส สามารถประเมินได้ทั้งในเชิงปริมาณ เช่น การนับจำนวนผู้มีสิทธิเข้าถึงการให้บริการขั้นพื้นฐานด้านต่างๆ และในเชิงคุณภาพ เช่น การวัดคุณภาพการให้บริการของโรงพยาบาลตามมาตรฐานสากล

3. ด้านผลกระทบ Impact Permalink

ด้านผลกระทบ (Impact)

พิจารณาจากผลของปัจจัยภายนอก (External Shocks) ที่กระทบต่อครัวเรือน อาทิภัยธรรมชาติ โรคระบาด และการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี โดยขนาดของผลกระทบสำหรับแต่ละกลุ่มครัวเรือนมักไม่เท่ากัน จาก 2 สาเหตุหลัก คือ

3.1 ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อครัวเรือนต่างกัน เช่น เกิดน้ำท่วมเฉพาะในพื้นที่ภาคใต้และภาคกลางทำให้รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนในภาคใต้และภาคกลางลดลง

3.2 ปัจจัยภายในของครัวเรือนที่มีทรัพยากรพื้นฐาน (Endowment) ต่างกัน ทำให้แม้ครัวเรือนจะเผชิญ shocks ลักษณะเดียวกันแต่อาจได้รับผลกระทบไม่เท่ากัน เช่น การระบาดของโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อธุรกิจที่สามารถปรับตัวไปขายสินค้าผ่านช่องทาง online น้อยกว่าธุรกิจที่ปรับตัวไม่ได้ หรือคนที่อาศัยในชุมชนแออัดและสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสมมีโอกาสติดโรคระบาดได้ง่ายขึ้น เป็นต้น

ทั้งนี้ ไม่ว่าความเหลื่อมล้ำด้านผลกระทบจะเกิดจากสาเหตุใดก็ตามล้วนยิ่งตอกย้ำความแตกต่างของโอกาสและผลลัพธ์ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้นขึ้น โดยมีประเด็นสำคัญ คือ ความเหลื่อมล้ำทั้ง 3 ด้านเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน โดยแสดงให้เห็นถึงต้นตอของปัญหาความเหลื่อมล้ำที่บรรเทาได้ด้วยการทำนโยบายต่าง ๆ ยกเว้น ความเหลื่อมล้ำที่เกิดจากทรัพยากรพื้นฐานบางอย่าง เช่น ความสามารถโดยกำเนิด (Innate Ability) ที่ไม่เท่ากัน อย่างไรก็ตามการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำอย่างยั่งยืนควรมุ่งไปที่ 2 ด้าน ทั้งการเพิ่มโอกาสและการสร้างเกราะลดแรงกระแทกจากปัจจัยภายนอกให้กับครัวเรือน

ลิเวโซติ ศรีสุทธิยากร (2560) ได้ศึกษาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและปัจจัยที่ส่งผลโดยใช้การวิเคราะห์พหุระดับร่วมกับดัชนีเอ็นโทรปีนัยทั่วไปที่อิงมัธยฐาน พบว่าประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนในแต่ละเขตพื้นที่มีผลต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอยู่ในระดับต่ำถึงต่ำมาก และมีจำนวน 27 เขตพื้นที่การศึกษา ที่ระดับฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวนักเรียนในโรงเรียน เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

ณรรวิฏ พิศลยบุตร (2559) ได้กล่าวถึง ผลการศึกษาเรื่องปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ซึ่งให้ข้อสรุปดังนี้

1. ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของไทย โดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นปัญหาที่สามารถปรับเปลี่ยนแก้ไขได้ (เช่น การขยายขนาดโรงเรียน การเพิ่มจำนวนครู การให้ความรู้แก่บิดามารดา) มากกว่าที่จะมาจากปัญหาที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ (เช่น ความฉลาดทางสติปัญญา) ดังนั้น หากภาครัฐมีการกำหนดเป้าหมายและวิธีการที่เหมาะสมย่อมสามารถที่จะบรรเทาปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของไทยให้ลดลงได้

2. ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ส่วนใหญ่เป็นผลจากความแตกต่างกันทางด้านสถานศึกษา ซึ่งมีบทบาทสูงถึง 47 เปอร์เซ็นต์จาก 100 เปอร์เซ็นต์ของความเหลื่อมล้ำโดยรวม ในขณะที่ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว เช่น การอยู่ร่วมกันของบิดาและมารดา ระดับการศึกษาของบิดาและมารดา รวมทั้งประเภทของอาชีพของบิดาและมารดา (กลุ่มแรงงาน กลุ่มลูกจ้าง กลุ่มสูงกว่าลูกจ้าง) จะสามารถอธิบายความเหลื่อมล้ำได้ 9 เปอร์เซ็นต์ ในขณะที่ปัจจัยเฉพาะส่วนบุคคล เช่น อายุ เพศ นักเรียนเคยเข้าชั้นสามารถอธิบายความแตกต่างในคะแนนสอบได้เพียงแค่ 2 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งสะท้อนภาพว่าปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของไทยกว่าครึ่งเป็นผลมาจากความแตกต่างทางด้านสถาบันการศึกษาเป็นหลัก

รัชนี แสงมหะหมัต (2560) ได้สรุปปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ดังนี้

1. สังคมมีการเลือกปฏิบัติ
2. อายุ
3. เพศ
4. ความแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบท
5. ความไม่เท่าเทียมด้านรายได้และทรัพย์สิน
6. ความไม่พอใจในระบบการศึกษา

Rao et al., (2012) ได้ศึกษาเรื่องความสำเร็จในช่วงต้นของชนบทจีน: บทบาทของประสบการณ์ของเด็กปฐมวัย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ประกอบด้วยปัจจัยด้านความแตกต่างระหว่างพื้นที่ ซึ่งพื้นที่ชนบทที่เศรษฐกิจเติบโตอย่างรวดเร็วและพื้นที่ชนบทที่ยังด้อยพัฒนา มีความแตกต่างกันในเรื่องของการศึกษา อีกทั้งโรงเรียนอนุบาลก็จะมีเฉพาะในเมืองใหญ่ ๆ เด็กที่มาจากพื้นที่ชนบทห่างไกล จึงไม่มีโอกาสที่จะเข้าถึงการศึกษาระดับปฐมวัย

Ip et al., (2016) ได้ศึกษาเกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่อความพร้อมที่จะเข้าโรงเรียนของเด็กปฐมวัยจีน: บทบาทของครอบครัวและคุณภาพของโรงเรียนอนุบาล พบว่า

1. พื้นฐานทางเศรษฐกิจของครอบครัว เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีฐานะดี จะมีความพร้อมในการเข้าโรงเรียนมากกว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีฐานะยากจน
2. มาตรฐานของการจัดการเรียนรู้ และการพัฒนาครู เพื่อเป็นสื่อกลางในการแก้ไขปัญหาและลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษาของเด็ก

ตาราง 1 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์และคณะ (2555)	พิริยะ ผลพิรุฬห์และศิวัช เทียมมัตต์ (2559)	Thomas Piketty (2014)	UNESCAP (2011)	สิวะโชติ ศรีสุพวิทยากร (2560)	นณริฎ พิศลยบุตร (2559)	รัฐนิ แสงมทะหมัตต์ (2560)	Rao et al., (2012)	Ip et al., (2016)	ความถี่
คุณภาพหรือประสิทธิภาพของครู										
1. จัด การ เรี ย น ไม่ ได้ มาตรฐาน	/						/	/	/	3
2. จำนวนครูต่อนักเรียน	/					/				2
3. ความเอาใจใส่ของครู								/		1
4. มาตรฐานของครู	/			/	/	/	/	/	/	5*
ครอบครัว										
1. ถิ่นที่อยู่อาศัย			/	/	/		/	/		5*
2. รายได้และทรัพย์สิน	/	/	/	/	/	/	/	/	/	8*
3. ความสัมพันธ์ใน ครอบครัว						/	/			2
4. ความเชื่อของผู้ปกครอง							/			1
5. สถานภาพสมรส				/			/			2
6. ปัจจัยด้านอาชีพ	/	/	/	/	/	/				5*
7. การศึกษาของผู้ปกครอง			/	/						2
8. ขนาดของครอบครัว	/									1
ลักษณะส่วนบุคคลของเด็ก										
1. เพศสภาพ				/	/	/				3
2. วัยของเด็ก	/			/	/	/	/	/		5*
3. ความเป็นชาติพันธุ์	/							/		2
4. ความทุพพลภาพ							/			1
5. ทักษะติดต่อโรงเรียน				/	/					2
6. ทักษะติดต่อชั้นเรียน				/						1

จากการสังเคราะห์ข้างต้น พบว่า องค์ประกอบสำคัญของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา มีประเด็นที่น่าสนใจในการศึกษาหลายประเด็นด้วยกัน เกณฑ์ที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการเลือกองค์ประกอบสำคัญของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ที่มีความถี่เกิน 5 ขึ้นไป ดังนั้นตัวแปรที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา และนำมากำหนดองค์ประกอบสำคัญของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ตามหัวข้อที่ผู้วิจัยสนใจศึกษารวมทั้งสอดคล้องกันสถานการณ์ในปัจจุบันและทีมงานวิจัยสนับสนุน ได้องค์ประกอบสำคัญของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาทั้งสิ้น 6 ด้าน โดยแบ่งเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านสถานศึกษา
2. ด้านคุณภาพของห้องเรียน/คุณภาพของอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน
3. ด้านคุณภาพมาตรฐานวิชาชีพของครู
4. ด้านถิ่นที่อยู่อาศัยของครอบครัว
5. ด้านรายได้และทรัพย์สิน
6. ด้านเด็กนักเรียน

แนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

การศึกษาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา จำเป็นต้องศึกษาแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาทั้งนี้ก็มีแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ดังต่อไปนี้

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (2563) ได้กล่าวถึง แนวทางที่จะทำให้ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาหายไป ภายใต้แนวคิด All for Education ดังนี้

1. การจัดการศึกษาตามบริบทของพื้นที่ (Area based Education: ABE) เกิดจากแนวคิดในการกระจายอำนาจในการบริหาร (Decentralization) เพื่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพยากร โดยให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ในครอบครัวและชุมชนโดยมีครอบครัวและชุมชนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับทุกคน และมุ่งพัฒนาเมืองและถิ่นฐานให้มนุษย์ได้อยู่ร่วมกันอย่างปลอดภัย และมีการช่วยเหลือเกื้อหนุนซึ่งกันและกันสู่ความยั่งยืน โดยในปี 2563 มี 174 เมืองจาก 55 ประเทศเข้าร่วมเป็นเครือข่ายเมืองแห่งการเรียนรู้ ตัวอย่างเมืองแห่งการเรียนรู้ในต่างประเทศ เมืองเอสบู ประเทศฟินแลนด์ เป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ตั้งแต่ พ.ศ. 2558 เน้นให้ทุกคนมีสิทธิในการเข้าถึงการศึกษาที่ไม่มีค่าใช้จ่าย เช่น ห้องสมุดสาธารณะ เน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งจากทุกภาคส่วนในสังคม เน้นการพัฒนาโทรคมนาคมและสนับสนุนเครื่องมือที่มีประโยชน์ต่อการเรียน อาทิ อินเทอร์เน็ต คอมพิวเตอร์ และได้ยกระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสามารถเรียนร่วมกับระดับมหาวิทยาลัย

ตัวอย่างเมืองแห่งการเรียนรู้ในประเทศไทย เทศบาลนครเชียงราย ได้รับคัดเลือกเป็น “เมืองแห่งการเรียนรู้ (Learning City)” แห่งแรกของประเทศไทยเมื่อ พ.ศ. 2562 มีเป้าหมายในการทำงานเพื่อสร้างให้เชียงรายเป็นนครแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน โดยมีวิสัยทัศน์ของผู้บริหารในการสร้างโอกาสทางการศึกษาสำหรับประชาชนอย่างเสมอภาค เพื่อการพัฒนาคุณภาพในการจัดการศึกษาโดยบูรณาการการทำงานกับหน่วยงานทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สถาบันการศึกษาในและนอกพื้นที่ เครือข่ายทางวิชาการกับสถานศึกษาทั้งในและต่างประเทศ ตลอดจนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใกล้เคียง พร้อมทั้งสร้างการเรียนรู้จากวัฒนธรรมท้องถิ่น สิ่งแวดล้อมและชุมชน ตลอดจนขยายการเรียนรู้ไปยังกลุ่มเป้าหมายอื่นๆ นอกจากเด็กและเยาวชน เช่น กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มแรงงานข้ามชาติ

2. นวัตกรรมการเงินการคลังเพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา การลงทุนหรือการดำเนินการด้านการเงินการคลังที่ไม่ใช่กระแสหลัก เพราะคาดการณ์ว่าในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั่วโลกจะต้องใช้งบประมาณถึง 2.5 ล้านล้านบาท (United Nation, Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, 2015) จำเป็นต้องมีการทดลอง หรือค้นหาวิธีการลงทุนที่ได้ประสิทธิผลดีขึ้น ตัวอย่างในต่างประเทศ เช่น การใช้พันธบัตรเพื่อสังคม (Social Impact Bond: SIB) โดยมีแนวคิด คือ การออกพันธบัตรสัญญาแก่ภาคเอกชนเพื่ออนุญาตให้ภาคเอกชนเข้ามาลงทุนหรือดำเนินการเพื่อปัญหาทางสังคม พร้อมจัดทำแผนและแนวทางในการป้องกันปัญหาสังคมในประเด็นเฉพาะตามแต่ที่ภาครัฐและภาคเอกชนตกลงกัน โดยการดำเนินการดังกล่าวช่วยลดความเสี่ยงด้านการลงทุนของภาครัฐ และภาคเอกชนจะได้ผลตอบแทนจำนวนมากหากดำเนินการสำเร็จ ตัวอย่างในประเทศไทย เช่น โครงการจัดสรรเงินอุดหนุนนักเรียนยากจนพิเศษแบบมีเงื่อนไข, ประเทศไทย โดยการให้เงินอุดหนุนอย่างมีเงื่อนไขเป็นแนวทางที่ใช้ในหลายประเทศ เพื่อช่วยเหลือเด็กที่ยากจนและด้อยโอกาสให้ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเสมอภาค โดยมีขั้นตอน 4 ส่วน คือ 1.การพัฒนาเครื่องมือในการเก็บข้อมูล หรือแอปพลิเคชันที่ใช้เก็บข้อมูล 2.การพัฒนาเกณฑ์การคัดกรองที่มีมาตรฐานเชื่อถือได้ 3. การพัฒนาผู้เก็บข้อมูลโดยการอบรมครู 4. การตรวจสอบและรับรองข้อมูลโดยครูผู้เก็บข้อมูล ในปัจจุบัน ด้วยเกณฑ์คัดกรองดังกล่าว มีนักเรียนกว่า 7 แสนคนได้รับการจัดสรรเงินอุดหนุนนักเรียนยากจนพิเศษแบบมีเงื่อนไข

3. การใช้ข้อมูลและระบบเทคโนโลยีสารสนเทศคาร์มีข้อมูลและระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพเป็นเครื่องมือสำคัญในการวางแผนลดจนการออกมาตรการหรือนโยบายในระดับองค์กรเมือง หรือแม้แต่นโยบายระดับประเทศ ตัวอย่างในประเทศไทย เช่น “พิมพ์เขียวการศึกษา” เทศบาลนครภูเก็ต โดยเริ่มจากปัญหาที่พบคือ เทศบาลนครภูเก็ต

เป็นพื้นที่ซึ่งมีปัญหาคือเด็กหลุดออกจากระบบการศึกษาสูง ขณะที่ครูและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดเครื่องมือในการแจ้งเตือนการหลุดออกจากระบบ โดยสาเหตุของการหลุดออกจากระบบคือ ขาดข้อมูล เทศบาลนครภูเก็ตมีแนวทางการแก้ไขปัญหาโดยร่วมกับกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) และมหาวิทยาลัยนเรศวรจัดทำ “พิมพ์เขียวการศึกษา” ขึ้น เพื่อพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศ (Q-info) ใช้เก็บข้อมูลเพื่อติดตามนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อประเมินความเสี่ยงในการออกจากโรงเรียนกลางคัน เพื่อให้ครูทราบและติดตามเด็กได้อย่างทันท่วงทีก่อนที่เด็กจะหลุดออกจากระบบ เช่น ออกเยี่ยมบ้าน หรือกับผู้ปกครอง ฯลฯ สุดท้าย ข้อมูลจาก Q-info สามารถวางแผนพัฒนานักเรียนตามศักยภาพ ความสนใจ และความถนัดของนักเรียนแต่ละคน ซึ่งผลการดำเนินงานดังกล่าวทำให้อัตราการขาดเรียนลดลงถึงร้อยละ 30 ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาดีขึ้นกว่าร้อยละ 50 และลดค่าใช้จ่ายด้านเอกสารได้เกือบแสนบาทต่อปีต่อโรงเรียน

4. การสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมแนวทางการปวงชนเพื่อการศึกษา (All for Education) คือแนวคิดที่ว่า ทุกภาคส่วนในสังคม หน่วยงานองค์กรทุกระดับ โดยเฉพาะภาคเอกชนและภาคประชาสังคมมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งยวดในการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา ตัวอย่างในต่างประเทศ เช่น โครงการ Learning Passport ซึ่งเป็นความร่วมมือขององค์การยูนิเซฟ บริษัทไมโครซอฟท์ และมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ ที่พัฒนารูปแบบการศึกษาขั้นพื้นฐานผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ทั้งแบบออนไลน์และออฟไลน์ โดยออกแบบให้เหมาะสมกับเงื่อนไขและความต้องการเฉพาะสำหรับเด็กนอกระบบการศึกษา เพื่อให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษมั่นใจได้ว่าเด็กเหล่านี้จะได้รับโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเสมอภาค

5. การวิจัยและการประเมินผลเพื่อการพัฒนา (Research and Developmental Evaluation) เป็นการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้เชิงระบบและการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายบนหลักฐานเชิงประจักษ์ (Evidence-based Policy Recommendation) เพราะมาตรการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษามักถูกออกแบบและนำไปสู่การปฏิบัติโดย ขาดหลักฐานทางวิชาการสนับสนุน ขาดกระบวนการประเมินที่เพียงพอ ทำให้งบประมาณด้านการศึกษาจำนวนมากถูกใช้ไปกับมาตรการที่ลงทุนมาแต่อาจจะได้ผลน้อยกว่าที่ควรจะเป็น นี่จึงเป็นหนึ่งในสาเหตุสำคัญที่รางวัลโนเบลสาขาเศรษฐศาสตร์ประจำปี 2562 ถูกมอบให้คณะนักเศรษฐศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัย MIT และ Harvard ที่ริเริ่มพัฒนากระบวนการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Approach) เพื่อค้นหามาตรการและนโยบายแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำและความยากจนที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

ทิพย์พพร ต้นดีสุนทร (2020) ได้สรุปแนวทางการจัดการศึกษา ขจัดความยากจน และลดความเหลื่อมล้ำ ไว้ 6 ข้อ ดังนี้

1. การจัดการศึกษาระบบหลักแห่งการกระทำที่ทัดเทียมกัน (Equalization System) หรือ เสมอภาคกัน เพื่อช่วยเหลือนักเรียน หรือพื้นที่ที่ยังอ่อนแอ หรือล้าหลังให้ตั้งตัว ตั้งไข่เพื่อคงอยู่ และแข่งขันได้ หรือพัฒนาขึ้นมาให้ทัดเทียมกับกลุ่มคนหรือพื้นที่อื่นๆ ได้ ซึ่งเท่ากับเป็นการลด ความเหลื่อมล้ำ โดยนัยนี้ รวมถึงความเจริญก้าวหน้าหรือความเจริญของเมืองให้ใกล้เคียงกัน โดยมีให้เมืองต่างๆ เกิดความเจริญเติบโตที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นขนาดของเมือง ทั้งในแง่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ถนนหนทาง การคมนาคม ไฟฟ้า ประชากร ความเป็นอยู่ รายได้ และการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม เป็นต้น การพัฒนาเมืองในแนวทางนี้จะเอื้อต่อการจัดการ การศึกษาในระดับภูมิภาคหรือท้องถิ่นให้มีระดับทัดเทียมแต่ละเมือง ไม่เกิดช่องว่างทาง การศึกษาและเศรษฐกิจ

2. การศึกษาฟรี มีคุณภาพถ้วนหน้าสำหรับเด็กทุกคน คือ การสร้างกลไก เพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพสำหรับเด็กทุกคน ไม่ว่าจะเป็น เด็กปกติ เด็กพิการ เด็กพิเศษ รัฐต้องทุ่มเทจริงจังให้เด็กทุกคนได้รับความสะดวกและ ให้ความพร้อมที่จะอยู่ในระบบการศึกษาให้นานที่สุด เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ ความสามารถ และวุฒิภาวะที่จะพึ่งพาตนเองและรับผิดชอบต่อสังคมได้ เด็กทุกคนต้องได้เรียนฟรีในทุก โอกาส และสถานที่ที่เด็กอยู่เป็นการเรียนฟรีที่มีคุณภาพตามรัฐธรรมนูญที่รับรองไว้ แต่ในความเป็นจริง เด็กหลุดจากระบบการศึกษาจำนวนมาก เพราะการศึกษาไม่ฟรีจริง ซ้ำยังขาดคุณภาพซึ่งผู้ยากจน ด้อยโอกาส ขาดความพร้อม เช่น เสื้อผ้า เครื่องเขียน การเดินทาง และอาหาร

3. การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง (Civic Education) เป็นเครื่องมือในการปฏิรูปคน ให้มีความเป็นพลเมือง ที่มีค่านิยมเรื่องเสรีภาพ เสมอภาค และความยุติธรรม ซึ่งอยู่บนพื้นฐาน ของหลักสิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตย การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองนี้จะช่วยทำให้ผู้เรียน มีความรู้ มีทักษะ และมีความรับผิดชอบต่อพร้อมพอสำหรับการเข้าไปมีส่วนร่วมในการสร้าง การเปลี่ยนแปลงทุกมิติของสังคม ทั้งเศรษฐกิจ การเมือง อย่างรู้เท่าทันต่อระบบการเมือง และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เป็นการยกระดับคุณภาพคนให้มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม มี ความรู้และเข้าใจในสังคมของตน และความเป็นไปของโลก เพื่อการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองจึงยึดโยงอยู่กับผลประโยชน์ของส่วนรวม เป็นหลักก่อนส่วนตน การศึกษาในแนวนี้จะทำให้คนมีสำนึกในความเป็นเจ้าของท้องถิ่นตน และประเทศชาติที่พร้อมจะปกป้อง และเนื่องด้วยการศึกษานี้เน้นการปลดปล่อย

จากการครอบงำและชี้นำ ทั้งจากอำนาจรัฐและกระแสสังคม ก็จะช่วยเป็นช่องทางให้ผู้เรียนได้แสวงหาความคิด การค้นคว้า การประดิษฐ์คิดค้น เพื่อให้เกิดปัญญาในการพึ่งตนเอง จึงเป็นการส่งเสริมเสรีภาพที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม ซึ่งจะทำให้สร้างประโยชน์ในระดับชุมชนท้องถิ่น จนถึงระดับชาติได้ เพราะคนเหล่านี้จะสามารถรังสรรค์กิจกรรมที่เป็นประโยชน์ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองได้อย่างต่อเนื่อง ทำให้ลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำลงไปได้มาก จากความสามารถของพลเมืองเอง

4. การจัดการศึกษาควรคำนึงถึงการแก้ปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำที่มีอยู่ในระดับภูมิภาคหรือท้องถิ่นเป็นสำคัญ การจัดการศึกษาจึงต้องการการออกแบบที่สนองตอบต่อความต้องการของพื้นที่เป็นสำคัญ คือ การศึกษาเพื่อท้องถิ่นสำหรับแต่ละภูมิภาคที่แตกต่างกัน เพื่อตระหนักในศักดิ์ศรี คุณค่า และอัตลักษณ์ของความเป็นมนุษย์ในทุกพื้นที่ที่จะทำให้คนในทุก ๆ ที่ได้บรรลุถึงศักยภาพ และความสามารถที่จะปกครองตนเองและจัดการตนเองได้ การศึกษาจึงควรเป็นไปตามสภาพภูมิประเทศและทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้คนในชุมชนท้องถิ่นได้มีสถานที่เรียนที่เพียงพอ และได้เรียนตามภูมิสังคมของตนเอง และยึดโยงกับชุมชนของตน ซึ่งจะเป็นพื้นฐานการพัฒนาความสามารถที่เพิ่มมากขึ้นต่อไปได้ การศึกษาเช่นนี้จึงรักษาภูมิปัญญา อัตลักษณ์ และความแข็งแกร่งของพื้นที่ชุมชนทั่วประเทศไว้ได้ โดยที่คนในท้องถิ่นต่าง ๆ ไม่ต้องอพยพไปเรียนในเมืองใหญ่ที่ห่างไกล และยังเป็นทางเลือกที่ทรัพยากรส่วนตนมากขึ้น และทำให้เสี่ยงต่อการเข้าไม่ถึงการศึกษา หรือไม่สามารถที่จะอยู่ในการศึกษาอย่างต่อเนื่องได้ ซึ่งจะยิ่งตอกย้ำความยากจนและความเหลื่อมล้ำมากขึ้น การศึกษาเพื่อท้องถิ่น ยังเป็นการรักษาความเป็นมาของท้องถิ่นที่มีที่มาจากประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม อัตลักษณ์ และภูมิศาสตร์ที่มั่นคง มีทุนทางสังคมที่มีความต่อเนื่อง คือมีการพัฒนาและปรับตัวในท้องถิ่น (Localization) ไม่ถูกกลืนสลายหายไปกับโลกสมัยใหม่ที่เรียกว่า โลกาภิวัตน์ (Globalization)

5. การปฏิรูปครู คือ การปฏิรูปการศึกษาในการผลิตสร้างครูทั้งระบบ เนื่องจากครูคือต้นทางและตัวแบบ (Role Model) ของเด็กๆ และเยาวชนในระบบการศึกษา ที่รัฐมอบบทบาทให้ทำการกล่อมเกลาเยาวชนของชาติ ผ่านกระทรวงศึกษาธิการด้วยงบประมาณที่สูง และบุคลากรจำนวนมากที่ทำหน้าที่สนับสนุน กำกับ และควบคุมทิศทางการศึกษาที่ส่งลงไปให้ตัวเด็กในสถานศึกษาทั่วประเทศ ซึ่งจะส่งผลต่อความคิดและพฤติกรรมของเด็กว่ามีคุณภาพมากน้อยเพียงใด เพราะเด็กและคนไทย คือผลผลิตทางการศึกษาที่รัฐจัดทำด้วยเหตุผลนี้ จำเป็นที่จะต้องปฏิรูปที่ตัวหลักสูตร การเรียนการสอนของครู เพื่อสร้างครูที่มีคุณภาพ เพื่อไปสร้างเด็กที่มีคุณภาพ สร้างการศึกษาที่มีคุณภาพให้เยาวชนสามารถ

ที่จะมีความคิดริเริ่ม กล้าสร้างสรรค์ มีความรับผิดชอบ และปรับตัวแก้ปัญหาพร้อมกับสังคมได้ ไม่ใช่การศึกษาในแบบเดิมที่ต้องจำตามครูบอก คือสอนให้จำแล้วนำไปสอบ แต่เปลี่ยนไปทางคุณภาพ คือ สอนให้ทำ นำให้คิด รู้จักดัดแปลงจึงจะปลดปล่อยทั้งครูและเด็กไทย ให้หลุดจากการจอบจำของระบบการศึกษาที่ผ่านมาและเป็นอยู่ ซึ่งเป็นระบบเผด็จการ และอำนาจนิยมที่แฝงฝังอยู่ในการศึกษาไทย การปฏิรูปครูจึงเป็นการปลดปล่อย (decolonize) อารมณ์คมทางจิตวิญญาณของครูที่เคยขึ้นกับระบบความคิดเดิม แต่ระบบการศึกษาต้องการความเป็นอิสระ และเป็นพื้นที่ฝึกฝนการใช้เสรีภาพในการแสดงออก การใช้ความคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีเหตุผล จนเป็นวัฒนธรรมของสังคม

6. การพัฒนาการเรียนการสอนเสริมด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสมแก่สภาพพื้นที่ของผู้เรียน นอกจากการสอนในแบบปกติ (Offline) ซึ่งมีหลายรูปแบบ ทั้งแบบการสอนผ่าน TV ทางไกล การสอนผ่าน Online อันเนื่องมาจากข้อจำกัดต่างๆ ทั้งในพื้นที่ห่างไกล ครูขาดแคลน หรือเนื่องจากสถานการณ์โรคระบาด COVID-19 ต่างๆ เหล่านี้ ไม่เป็นข้อปิดกั้นโอกาส และสิทธิของเด็กที่จะได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และเสมอภาคกัน โดยเฉพาะเมื่อจำนวนเด็กลดลงทั้งจากโดยการเกิด และการย้ายถิ่นของพ่อแม่ รัฐก็มีหน้าที่ในการบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษาให้ถึงเด็กทุกคนถ้วนหน้า แม้ในพื้นที่ห่างไกล โดยไม่จำเป็นต้องยุบโรงเรียนในชุมชนหมู่บ้าน เพราะโรงเรียนเป็นสัญลักษณ์ของการศึกษาที่ทำให้คนเจริญงอกงาม (Education is Growth) การยุบโรงเรียนคือการลดทอนความสำคัญการศึกษาของท้องถิ่น รวมทั้งคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่อยู่ในท้องถิ่นนั้นๆ ด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

พิริยะ ผลพิรุฬห์ และศิวัช เทียมทัต (2559) ศึกษาเรื่องเศรษฐศาสตร์การศึกษา ปฐมวัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาต่อในอนาคต จากการสำรวจโครงการประเมินนักเรียนนานาชาติ (PISA) เพื่อวิเคราะห์โอกาสในการเข้าศึกษาในระดับปฐมวัย รวมไปถึงผลได้ในระยะยาวของการศึกษาปฐมวัยต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า การศึกษาของมารดาที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อการตัดสินใจส่งลูกเข้าเรียนในระดับปฐมวัย ในขณะที่การศึกษาปฐมวัยจะส่งผลได้ระยะยาวต่อการพัฒนาทักษะทางปัญญาในทุก ๆ ด้านทั้งทางด้านการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเมื่อจำแนกตามสถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวแล้วพบว่า ผลได้ด้านทักษะทางปัญญาในระยะยาวดังกล่าวจะสูงสุดในครัวเรือนที่มีฐานะยากจนถึงปานกลาง ผลการศึกษานี้สนับสนุน

การเกิดผลได้ในระยะยาวของการศึกษาปฐมวัย และสนับสนุนนโยบายการเรียนรู้ในระบบ การศึกษาปฐมวัยแบบถ้วนหน้า ผลการศึกษาวิจัยสนับสนุนโอกาสในการพัฒนาโครงการ การพัฒนาเด็กปฐมวัยโดยเฉพาะกับกลุ่มเด็กไทยที่ด้อยโอกาสหรือมีฐานะยากจนให้มากยิ่งขึ้น

รัชวดี แสงมหะหมัด (2560) ได้ศึกษาเรื่องความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเกี่ยวกับ ประเด็นที่มีความไม่เท่าเทียมกันมากที่สุดในสังคม คือ รายได้และทรัพย์สิน ในขณะที่ประเด็น ที่ประชาชนเห็นว่าถูกเลือกปฏิบัติมากที่สุด คือ ความทุพพลภาพ รองลงมาคือ ถูกเลือกปฏิบัติ เพราะระดับการศึกษาส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา คือ การที่สังคม มีการเลือกปฏิบัติ ความไม่เท่าเทียมกันในรายได้และทรัพย์สิน ความไม่พึงพอใจในการศึกษา เพศ กลุ่มอายุ และถิ่นที่อาศัย ดังนั้น การเสริมสร้างความเท่าเทียมทางการศึกษาที่เหมาะสม กับบริบทไทยคือ ควรมีการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจให้เข้มแข็ง ยกกระดับ คุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และรัฐบาลควรเปิดโอกาส ให้ประชาชนเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ อย่างเท่าเทียมกัน

สิวะโชติ ศรีสุทธิยากร (2560) ได้ศึกษาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและปัจจัย ที่ส่งผลโดยใช้การวิเคราะห์พหุระดับร่วมกับดัชนีเอ็นโทรปีนับทั่วไปที่อิงมัธยฐาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาวิธีการวัดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาโดยใช้การวิเคราะห์พหุ ระดับร่วมกับดัชนีเอ็นโทรปีนับทั่วไปที่อิงมัธยฐาน 2) วิเคราะห์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ระหว่างโรงเรียนในแต่ละสังกัด โดยใช้คะแนนความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่ได้จากวิธีการ คำนวณที่พัฒนาขึ้น 3) วิเคราะห์ปัจจัยระดับฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวนักเรียน และ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนที่มีต่อการเกิดความเหลื่อมล้ำทางการ ศึกษา ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยเป็นข้อมูลระดับโรงเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 11,444 โรงเรียน ที่อยู่ภายใต้สังกัด/เขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 379 สังกัด ผลการวิจัยพบว่า 1) การ คำนวณคะแนนความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่ใช้การวิเคราะห์พหุระดับ ร่วมกับดัชนีเอ็นโทรปี นับทั่วไปที่อิงมัธยฐานสามารถสะท้อนสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาได้อย่าง มีประสิทธิภาพ โดยสามารถให้สารสนเทศของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาได้เป็นรายสังกัด และมีอำนาจให้การจำแนกระดับความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาได้ดีกว่าการวัดความเหลื่อมล้ำ ด้วยวิธีการแบบดั้งเดิม 2) ผลการวิเคราะห์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาพบว่า สังกัดของ โรงเรียนส่วนใหญ่มีความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอยู่ในระดับต่ำถึงต่ำมาก และมีจำนวน 2 สังกัด ที่มีความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอยู่ในระดับสูงมาก 3) เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อ ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนภายใต้เขตพื้นที่การศึกษาของ สพฐ. พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนในแต่ละเขตพื้นที่ที่มีผลต่อความเหลื่อมล้ำ

ทางการศึกษาอยู่ในระดับต่ำถึงต่ำมาก และมีจำนวน 27 เขตพื้นที่การศึกษา ที่ระดับฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวนักเรียนในโรงเรียน เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

พระเชมทัตสิลสารโร [รีนส์าราย] (2560) ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยอย่างยั่งยืน กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและผลกระทบของความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย 2) เพื่อศึกษานโยบายและยุทธศาสตร์ในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 3) เพื่อวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์ในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของรัฐบาลที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีวิจัยเชิงเอกสาร และมีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques) ผลการวิจัยพบว่า จากการศึกษาสภาพปัญหาและผลกระทบของความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย พบว่า การเข้าถึงการศึกษาภาคบังคับของคนไทยอยู่ในสัดส่วนที่สูง แต่ยังมีเด็กในวัยเรียนบางส่วนที่หลุดออกจากระบบการศึกษา ในส่วนด้านรายได้นั้น ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวยมากขึ้น ในด้านที่ดิน ชาวบ้านที่ทำการเกษตรไม่ได้มีที่ดินเป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง คนรวยก็มีแต่จะใช้อำนาจใช้เงินกว้านซื้อที่ดินเพิ่มมากขึ้น และด้านการบริการสาธารณสุข ผู้ที่มีรายได้น้อยมีโอกาสเสียชีวิตจากโรคภัยไข้เจ็บสูงกว่าคนที่มียาได้มาก ระบบสวัสดิการของภาครัฐ ระหว่างสวัสดิการของข้าราชการกับบริการ 30 บาทรักษาทุกโรค หรือระบบประกันสังคมจากนายจ้าง สิ่งที่เป็นสิทธิประโยชน์ไม่เท่ากัน ผลการศึกษานโยบายและยุทธศาสตร์ในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พบว่า 1) ด้านการศึกษานั้นขยายการจัดการศึกษาทางไกลโดยใช้ โครงข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อช่วยเหลือโรงเรียนที่อยู่ห่างไกลและขาดแคลนครูผู้สอน 2) ด้านรายได้เพิ่มเบี้ยคนพิการและเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่ยากจนให้เพียงพอที่จะดำรงชีพได้ สนับสนุนชุมชนให้มีการจัดบริการตามความจำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ 3) ด้านที่ดิน รัฐสนับสนุนการมีที่ดินทำกินอย่างยั่งยืนในรูปแบบจัดสรรที่ดินทำกินอย่างมีเงื่อนไขเพื่อป้องกันการเปลี่ยนมือ และสนับสนุนการจัดตั้งธนาคารที่ดินทำให้เกิดการกระจายการถือครองที่ดิน 4) ด้านบริการสาธารณสุขจัดบริการด้านสุขภาพให้กับประชากรที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล เข้าถึงบริการจากสถานพยาบาลของรัฐในพื้นที่ได้ พัฒนาระบบส่งต่อผู้ป่วยตั้งแต่ระดับชุมชนไปสู่ระดับจังหวัด ภาค และ

ระดับประเทศให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ผลการวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์ในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของรัฐบาลที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พบว่าการพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำให้ช่องว่างของความเหลื่อมล้ำลดลงมากกว่าปัจจุบันนี้ สังคมไทยยังคงต้องการมาตรการช่วยเหลือในการป้องกันหรือลดความเหลื่อมล้ำสำหรับผู้ด้อยโอกาสมากกว่าในปัจจุบัน ซึ่งมีใช้โครงการประชานิยม แต่ควรมีการบริหารจัดการที่มุ่งสู่กลุ่มเป้าหมายโดยเฉพาะที่เป็นผู้ด้อยโอกาสอันเป็นผลจากความเหลื่อมล้ำทางสังคมอย่างแท้จริง กลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากความเหลื่อมล้ำควรได้รับการดูแลเป็นพิเศษ น่าจะเป็นกลุ่มเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่เป็นหญิง ความเหลื่อมล้ำก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม ความเหลื่อมล้ำทางสังคมอาจนำมาซึ่งผลกระทบรอบด้าน

ภรณ์มู มายูร (2560) ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของศูนย์ดำรงธรรมอำเภอในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในเขตอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของประชาชนในระดับอำเภอ บทบาทของศูนย์ดำรงธรรมอำเภอในการแก้ไขปัญหา และความคาดหวังของประชาชนในเขตอำเภอบรบือต่อบทบาทการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของศูนย์ดำรงธรรมอำเภอบรบือ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการทำวิจัย ทั้งนี้เก็บข้อมูลจากเอกสารเรื่องร้องเรียนต่าง ๆ และบทสัมภาษณ์ของเจ้าหน้าที่และผู้มาใช้บริการศูนย์ดำรงธรรมอำเภอบรบือในช่วงเดือนมกราคม พ.ศ. 2557 ถึง เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2560 ประกอบด้วย กลุ่มตัวอย่างเจ้าหน้าที่ผู้มีรายชื่อตาม โครงสร้างศูนย์ดำรงธรรมอำเภอบรบือ จำนวน 17 คน และประชาชนผู้เคยใช้บริการศูนย์ดำรงธรรมอำเภอบรบือ จำนวน 30 คน ผลการศึกษาพบว่า บทบาทของศูนย์ดำรงธรรมอำเภอนั้นจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับมิติการรับเรื่องร้องเรียน-ร้องทุกข์ โดยส่วนใหญ่เรื่องที่ประชาชนมาร้องเรียน-ร้องทุกข์ที่ศูนย์ดำรงธรรมอำเภอให้ช่วยแก้ไขจะเป็นปัญหาเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำด้านสิทธิและโอกาสในการได้รับความยุติธรรมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 57 ของผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด ทั้งนี้บทบาทในการแก้ไขปัญหาของศูนย์ดำรงธรรมอำเภอจะอยู่ในรูปแบบเจรจาไกล่เกลี่ย ซึ่งสามารถช่วยแก้ไขปัญหาของประชาชนที่มาร้องเรียน-ร้องทุกข์ ได้เป็นอย่างดีสำหรับความคาดหวังของประชาชนต่อบทบาทของศูนย์ดำรงธรรม อำเภอ บรบือ พบว่า ขอบข่ายยังไม่เป็นไปตามความคาดหวังของประชาชนเท่าที่ควรทั้งนี้ เป็นผลมาจากการมีข้อจำกัดในด้านอำนาจหน้าที่ของศูนย์ดำรงธรรมอำเภอและอำนาจของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ภรณ์มู นนทะโชติ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมในกลุ่มสตรีชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง โดยการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม พบว่า ความเหลื่อมล้ำด้านการเข้าถึงบริการทางสังคมและโครงสร้างพื้นฐาน

ด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน กลุ่มผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ มองว่า ปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก สตรีชาติพันธุ์พื้นที่มีโอกาสเข้าถึงการบริการรักษาพยาบาลมากขึ้น โดยเฉพาะการมีหน่วยแพทย์เคลื่อนที่เข้าไปให้บริการ ประกอบกับพื้นที่อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน เป็นพื้นที่เป้าหมายหลักที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงให้ความสำคัญ เนื่องจากเป็นพื้นที่ทุรกันดาร แต่อย่างไรก็ตาม เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพการให้บริการด้านสาธารณสุขที่ทั่วถึงและเสมอภาคมากยิ่งขึ้น ลดความเหลื่อมล้ำในประเด็นดังกล่าวนี้ กลุ่มผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ได้ให้ข้อเสนอว่าหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ควรมีการวางแผนและกำหนดกลไกในการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านสุขภาพแก่กลุ่มสตรีชาติพันธุ์ในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะควรสร้างความร่วมมือและส่งเสริมพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนการให้บริการด้านสาธารณสุขที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อและวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของสตรีชาติพันธุ์ในพื้นที่ ในขณะที่กลุ่มผู้นำชุมชนและตัวแทนประชาชนที่เป็นสตรีชาติพันธุ์ในพื้นที่ มองว่าปัญหาความเหลื่อมล้ำ ด้านสาธารณสุขที่เกิดขึ้นกับสตรีกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่นั้น ส่วนใหญ่มีลักษณะของการให้บริการสาธารณสุขที่ยังไม่มีคุณภาพและได้มาตรฐานเทียบเท่าการให้บริการสาธารณสุขในเมือง โดยเฉพาะปัญหาการขาดบุคลากรทางการแพทย์และทรัพยากรสาธารณสุขที่เพียงพอและเหมาะสมกับสภาพบริบทของท้องถิ่น ในขณะที่ กลุ่มผู้นำชุมชนและตัวแทนประชาชนที่เป็นสตรีชาติพันธุ์ในพื้นที่มองว่า ปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านสาธารณสุขที่เกิดขึ้นกับสตรีกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่นั้น ส่วนใหญ่มีลักษณะของการให้บริการสาธารณสุขที่ยังไม่มีคุณภาพและได้มาตรฐานเทียบเท่าการให้บริการสาธารณสุขในเมือง โดยเฉพาะปัญหาการขาดบุคลากรทางการแพทย์และทรัพยากรสาธารณสุขที่เพียงพอและเหมาะสมกับสภาพบริบทของท้องถิ่น โดยกลุ่มผู้นำชุมชนและตัวแทนประชาชนที่เป็นสตรีชาติพันธุ์ในพื้นที่ มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่า ต่างได้เสนอให้มีการจัดตั้งกองทุนสุขภาพผู้ป่วยฉุกเฉิน เพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาการส่งต่อผู้ป่วยและผู้ป่วยฉุกเฉิน เช่น สตรีชาติพันธุ์ในพื้นที่ที่ตั้งครรภ์และครบกำหนดคลอด โดยมีการเชื่อมโยงระบบส่งต่อผู้ป่วยฉุกเฉิน (EMS) ของ อบต.ดงพญาและเชื่อมโยงระบบวิทยุสื่อสารระหว่างเครือข่ายของหมู่บ้าน สถานีอนามัย อบต.(EMS) และอำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน

งานวิจัยต่างประเทศ

Ip et al., (2016) ได้ศึกษาเกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่อความพร้อมที่จะเข้าโรงเรียนของเด็กปฐมวัยจีน: บทบาทของครอบครัวและคุณภาพของโรงเรียนอนุบาล

กลุ่มตัวอย่างเป็นครู จำนวน 69 คน จากโรงเรียนอนุบาล 20 แห่งในฮ่องกง ตั้งแต่ระดับรายนจนถึงยากจน จากนั้นจัดระดับความพร้อมก่อนเข้าโรงเรียนกับเด็กปฐมวัย จำนวน 567 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ปกครองและครูเป็นข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่บ้านและลักษณะนิสัยส่วนตัวของเด็ก ผลการวิจัยพบว่า เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีฐานะดีจะมีความพร้อมในการเข้าโรงเรียนมากกว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีฐานะยากจน โดยการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในการศึกษาปฐมวัยของจีน คือการใช้หนังสือและกิจกรรมเล่นบทบาทและการเพิ่มปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับเด็ก การพัฒนาคุณภาพของครู เพื่อเป็นสื่อกลางในการแก้ไขปัญหาและลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษาของเด็ก

Józsa, Török, and Stevenson (2018) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาของเด็กปฐมวัยในประเทศฮังการีและสหรัฐอเมริกา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบการศึกษาระดับปฐมวัยตามนโยบายการพัฒนาข้ามชาติ ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยของประเทศฮังการีมีอายุระหว่าง 3-8 ปี แบ่งเป็น 2 ช่วงอายุ ได้แก่ กลุ่มที่ 1 อายุต่ำกว่า 3 ปี หากพ่อแม่หรือผู้ปกครองทำงานเด็กจะถูกให้ได้รับการศึกษาระดับปฐมวัยในเนอสเซอริ แต่หากมีพ่อแม่หรือผู้ปกครองคนใดคนหนึ่งอยู่ที่บ้านหรือไม่ได้ทำงาน เด็กจะได้รับการจัดสรรเงินเป็นค่าเลี้ยงดูบุตรจนเด็กอายุสามปี กลุ่มที่ 2 อายุระหว่าง 3-6 ปี หรือ 7-8 ปี เป็นขั้นแรกของการศึกษาของรัฐที่ให้เด็กปฐมวัยได้เรียนฟรีทุกคน โดยใช้เวลาในเรียนอย่างน้อย 4 ชั่วโมง ห้องเรียนหนึ่งเฉลี่ยจำนวนเด็กปฐมวัย 22 คน แต่ต้องไม่เกิน 25 คน มีครูที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาปฐมวัย ครูทำการสอนตั้งแต่ 7.00 น.-13.00 น. หลังจากนั้นเป็นภาระงานอย่างอื่น โดยการเรียนการสอนประเทศฮังการีจะมีหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยแห่งชาติที่จะเน้นความต้องการพิเศษของเด็กในช่วงวัยนี้ มีหลักสูตรท้องถิ่นที่บูรณาการเข้ากับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย การศึกษาระดับปฐมวัยของประเทศฮังการีมีมาตรฐานการศึกษาในระดับปฐมวัยอยู่ในระดับสูงมีนโยบายเพื่อช่วยเหลือเด็กที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ เช่นเดียวกับประเทศฟินแลนด์ ประเทศเยอรมันนี และประเทศนอร์เวย์ มีการลงทุนด้านการศึกษาระดับปฐมวัยอย่างมากและประสบความสำเร็จในการตอบสนองต่อความต้องการของเด็กและครอบครัว

Morgan (2019) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาปฐมวัยที่มีคุณภาพสูงมีประโยชน์ต่อเด็กอย่างไร โดยใช้ทฤษฎีความยุติธรรมทางสังคมในการสำรวจความไม่เท่าเทียมด้านการศึกษาของเด็กซึ่งผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยชาวอเมริกาจำนวนมากไม่ได้เข้าเรียนในระดับปฐมวัยหรืออาจได้เข้าเรียนในโรงเรียนที่ไม่มีคุณภาพ เนื่องจากครอบครัวมีรายได้ต่ำและความแตกต่างของแต่ละรัฐทำให้ส่งผลต่อคุณภาพของเด็ก เด็กขาดทักษะที่จำเป็นในการเริ่มต้นใน

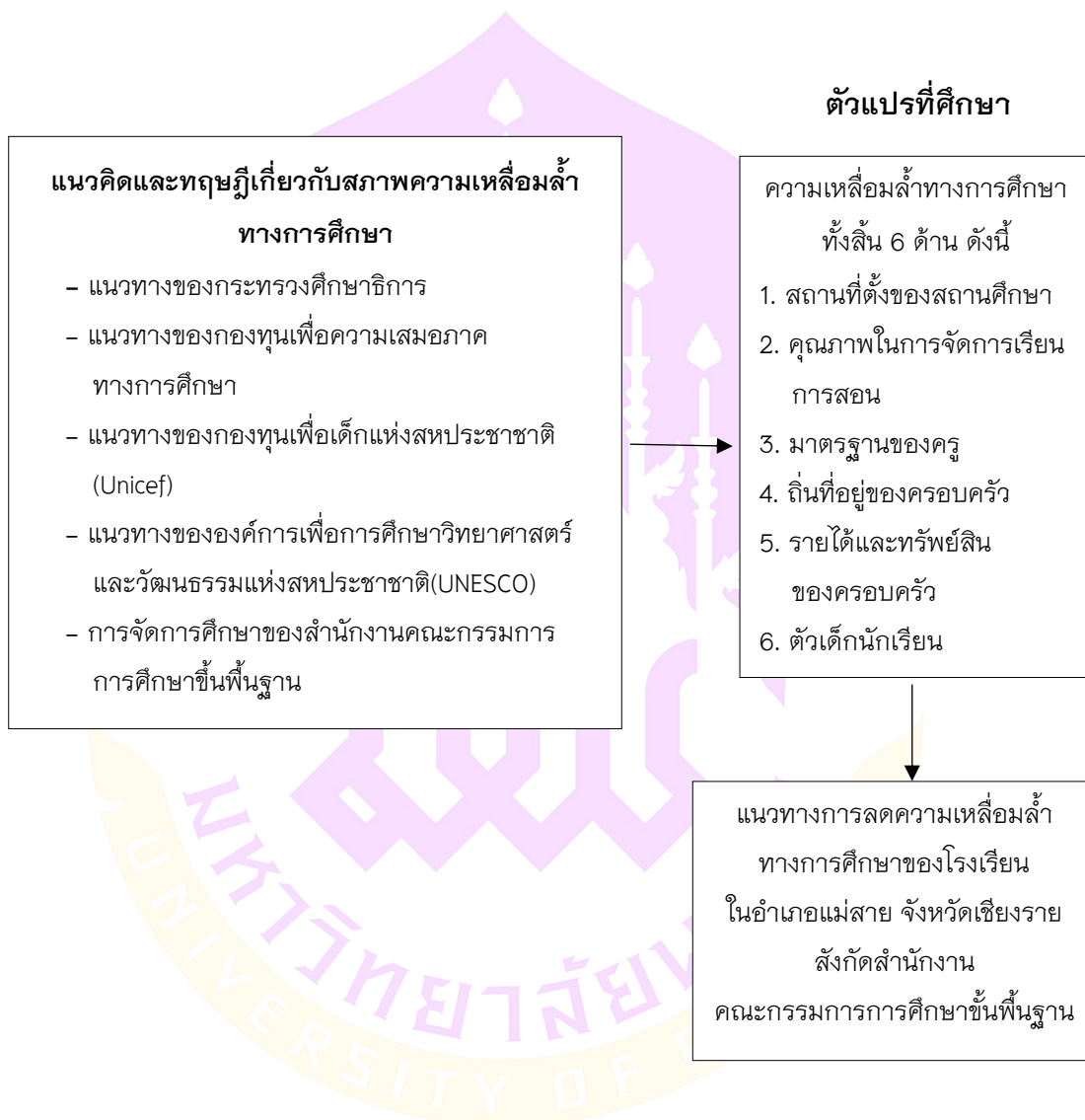
โรงเรียนประถมศึกษาตัวอย่างเช่นในรัฐโอไฮโอ พบว่า มีเด็กที่ได้เรียนในระดับปฐมวัยเพียงร้อยละ 6 ในทางตรงกันข้ามในรัฐนอร์ทดาโคตา พบว่า มีเด็กที่ได้เรียนในระดับปฐมวัยเกือบร้อยละ 100 ซึ่งหากเด็กได้รับการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัยนั้น จะทำให้ประสบความสำเร็จในการเรียนระดับที่สูงขึ้นต่อไป เมื่อเข้าสู่วัยทำงานจะมีรายได้สูง ส่งผลให้เศรษฐกิจมีความแข็งแกร่งมากยิ่งขึ้น โดยวิธีการปรับปรุงแก้ไขปัญหาในสหรัฐอเมริกา คือ การใช้โปรแกรมมาตรฐานสากล National Institute for Early Education Research (NIEER) Recommends สำหรับให้เด็กได้เรียนรู้ การเพิ่มอัตราเงินเดือนสำหรับครูปฐมวัยและการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ของเด็ก

Kim, Hailu, Rose, Rossiter, Teferra, and Woldehanna (2022) ในประเทศเอธิโอเปีย: การปฏิรูปนโยบายที่สำคัญเพื่อเพิ่มการเข้าถึงการศึกษาระดับปฐมวัยอย่างเท่าเทียมกัน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 ส่งผลให้เด็กลงทะเบียนการศึกษาปฐมวัยมากขึ้น แต่ก็ยังพบว่าความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงการศึกษาปฐมวัยระหว่างภูมิภาคของประเทศก็ยังมีอยู่ โดยหลังการปฏิรูป เด็กผู้หญิงจะมีโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาปฐมวัยน้อยกว่าเด็กผู้ชาย โดยเฉพาะพื้นที่ด้อยโอกาส เด็กมากกว่าครึ่งหนึ่งที่ลงทะเบียนเข้ารับการศึกษาปฐมวัยอย่างเป็นทางการ และเป็นเด็กที่มาจากรอบครัวที่มีภูมิหลังที่ดึกดำบรรพ์ เช่น ผู้ปกครองได้รับการศึกษา มีสื่อการเรียนรู้อยู่ที่บ้าน บ้านตั้งอยู่ในเขตเมืองจะมีแนวโน้มที่จะได้เข้าเรียนในโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ซึ่งงานวิจัยนี้เน้นย้ำถึงความจำเป็นในการให้ความสำคัญที่จะลดอุปสรรคในการเข้าถึงการศึกษาของเด็กปฐมวัยของผู้ด้อยโอกาส

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามตัวแปรที่ศึกษา ดังแผนภาพที่ 2 ดังนี้

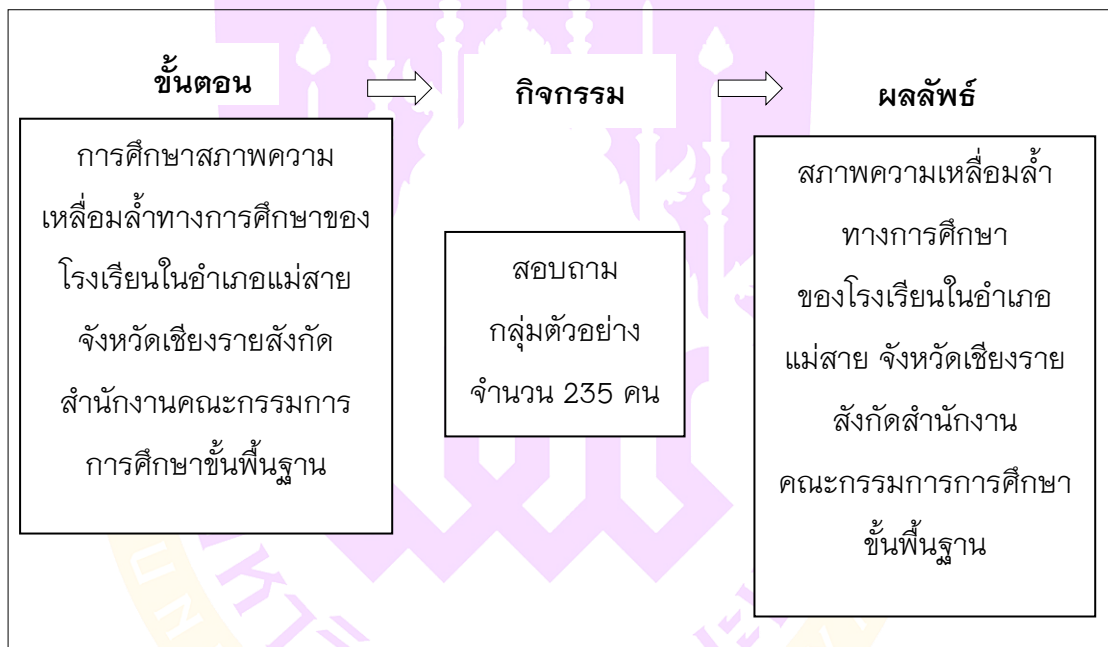
ภาพ 2 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัยตามตัวแปรที่ศึกษา

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

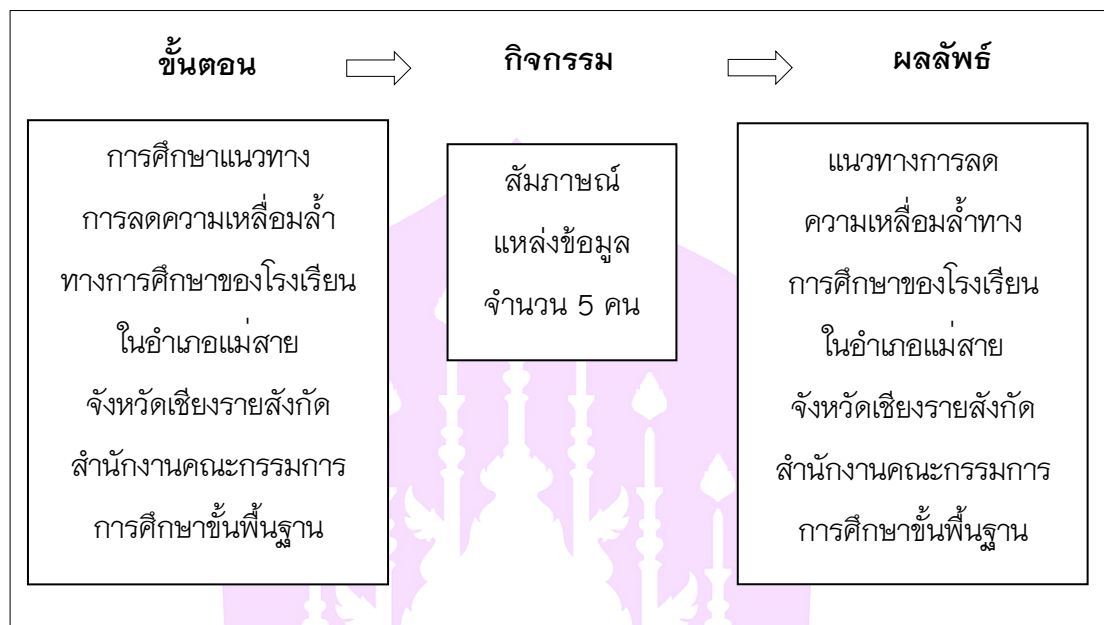
การวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ภาพ 3 แสดงขั้นตอนการศึกษาสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียน
ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ภาพ 4 แสดงขั้นตอนการศึกษาแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียน
ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาการศึกษาสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนใน
อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการ
โรงเรียน จำนวน 45 คน ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 533 คน รวมทั้งสิ้น
จำนวน 578 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน
ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 235 คน ได้มาจากการกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตาราง
ของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejci and Morgan, 1970) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ

(Proportional Stratified Random Sampling) โดยเทียบสัดส่วนตามสังกัดของสถานศึกษา
ดังตาราง

ตาราง 2 แสดง ประชากรและกลุ่มตัวอย่างจากการกำหนดสัดส่วน

โรงเรียน	ประชากร		กลุ่มตัวอย่าง	
	จำนวน ผู้บริหาร (คน)	จำนวนครู (คน)	จำนวน ผู้บริหาร (คน)	จำนวน ครู (คน)
1) โรงเรียนบ้านจ้อง	1	17	0	0
2) โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 5	1	13	0	0
3) โรงเรียนชุมชนบ้านไม้ลุงชนมิตรภาพ ที่ 169	1	12	1	10
4) โรงเรียนบ้านด้ายเทพกาญจนา อุปถัมภ์	2	31	0	0
5) โรงเรียนบ้านถ้ำ	1	12	0	0
6) โรงเรียนบ้านถ้ำ ตชด.	1	11	0	0
7) โรงเรียนบ้านถ้ำปลา	1	10	0	0
8) โรงเรียนบ้านน้ำจ่า	1	15	0	0
9) โรงเรียนบ้านปางห้า	1	14	0	0
10) โรงเรียนบ้านป่าแดง	2	21	0	0
11) โรงเรียนบ้านป่ายาง	2	35	2	28
12) โรงเรียนบ้านป่าเหมือด (เสริมเกียรติวณิชราษฏร์บำรุง)	2	30	2	28
13) โรงเรียนบ้านโป่ง	1	12	0	0
14) โรงเรียนบ้านป่าแผล-หนองอ้อ- สันทรายมูล	1	9	0	0
15) โรงเรียนบ้านผาฮี้	1	7	0	0
16) โรงเรียนบ้านม่วงคำ	1	7	0	0
17) โรงเรียนบ้านเวียงพาน	4	52	4	46
18) โรงเรียนบ้านศรีป่าแดง	1	9	0	0
19) โรงเรียนบ้านสันโค้ง	1	5	0	0
20) โรงเรียนบ้านสันถนน	1	15	0	0

ตาราง 2 (ต่อ)

โรงเรียน	ประชากร		กลุ่มตัวอย่าง	
	จำนวน ผู้บริหาร (คน)	จำนวนครู (คน)	จำนวน ผู้บริหาร (คน)	จำนวน ครู (คน)
21) โรงเรียนบ้านสันทราย	3	30	3	27
22) โรงเรียนบ้านสันทราย (ราษฎร์สามัคคี)	2	15	0	0
23) โรงเรียนบ้านสันนา	1	6	0	0
24) โรงเรียนบ้านสันบุญเรือง	1	9	0	0
25) โรงเรียนบ้านสันมะนะ	1	11	1	9
26) โรงเรียนบ้านสันหลวง	1	13	0	0
27) โรงเรียนบ้านห้วยไคร้	1	25	0	0
28) โรงเรียนบ้านเหมืองแดง	2	16	2	15
29) โรงเรียนบ้านเหมืองแดงน้อย	1	6	0	0
30) โรงเรียนอนุบาลแม่สาย(สายศิลป์ ศาสตร์)	4	58	4	56
31) โรงเรียนบ้านฮ่องแซ่	1	7	0	0
รวม		578		235

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดและวิเคราะห์ปัจจัยที่ศึกษาตามกรอบแนวคิดการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ วุฒิ การศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน ลักษณะเป็นแบบสอบถามตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert) เป็นรายด้านดังนี้ ด้านสถานที่ตั้งของโรงเรียน ด้านคุณภาพในการจัดการเรียนการสอน

ด้านมาตรฐานของครู ด้านถิ่นที่อยู่ของครอบครัว ด้านรายได้และทรัพย์สินของครอบครัว และด้านตัวเด็ก

ขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร หนังสือ งานวิจัยและแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างแบบสอบถามตรวจสอบรายการ (Check list) แบบสอบถามชนิดมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert)

2. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3. นำตัวแปรที่ศึกษาและสังเคราะห์ มาตั้งข้อคำถามให้ครอบคลุมเนื้อหาตามนิยามศัพท์ แล้วคัดเลือกนำมาสร้างเป็นแบบสอบถาม

4. เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและครอบคลุมของภาษาที่นำมาใช้ในข้อคำถามข้อความ ประโยคต่าง ๆ และรวมถึงการจัดพิมพ์ให้ถูกต้องเรียบร้อยตามระเบียบของมหาวิทยาลัย

5. ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

6. ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ถึงผู้เชี่ยวชาญเพื่อนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน โดยแบ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย จำนวน 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและประเมินผล จำนวน 1 ท่าน เพื่อทำการตรวจสอบค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้วิธีการคำนวณค่าดัชนี ความสอดคล้อง (IOC: Item objective Congruence) ระหว่างประเด็นคำถามกับนิยามศัพท์ มีวิธีการให้คะแนนเป็น 3 ระดับ และแต่ละระดับมีความหมายดังต่อไปนี้

-1 หมายถึง ข้อคำถามไม่มีความสอดคล้องกับสิ่งที่จะวัด

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับสิ่งที่จะวัด

+1 หมายถึง ข้อคำถามมีความสอดคล้องกับสิ่งที่จะวัด

ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์พบว่า มีค่า IOC 0.67 จำนวน 7 ข้อ และ IOC 1.00 จำนวน 40 ข้อ

7. ผู้วิจัยแก้ไขและปรับปรุงข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา

8. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามฉบับปรับปรุงไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และครูในกลุ่มเครือข่ายแม่สาย-เวียงพางคำ ที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

แล้วนำมาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha-Coefficient) โดยได้วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97

9. ผู้วิจัยปรับปรุงแบบสอบถามอีกครั้งเพื่อความสมบูรณ์

10. ผู้วิจัยจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำมาใช้จริงในเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวิธีการและขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เพื่อแจ้งให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของงานวิจัย และขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามแก่ผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอแม่สาย และกำหนดวันในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามด้วยช่องทางออนไลน์ (Google Form) และประสานงานต่าง ๆ ผ่านโทรศัพท์ในการติดตามเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง จำนวน 235 ฉบับ

4. ผู้วิจัยตรวจสอบจำนวนแบบสอบถาม และความถูกต้องของข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาทั้งหมด ได้แบบสอบถามที่มีข้อความที่ตอบสมบูรณ์ 235 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้งหมด มาตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของคำตอบในแบบสอบถามแต่ละชุด นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ดังนี้

1. แบบสอบถามตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ประสบการณ์ทำงาน และวุฒิการศึกษา วิเคราะห์หาค่าความถี่ โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และหาร้อยละ (Percentage)

2. แบบสอบถามตอนที่ 2 เกี่ยวกับสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย การวิเคราะห์ ลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert) โดยใช้วัดรายด้านและรายข้อ ด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และ

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำมาแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลเทียบกับเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554, หน้า 103) โดยแปลความหมายได้ ดังนี้

ระดับค่าเฉลี่ย 4.51–5.00 หมายถึง มีความเหลื่อมล้ำอยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับค่าเฉลี่ย 3.51–4.50 หมายถึง มีความเหลื่อมล้ำอยู่ในระดับมาก

ระดับค่าเฉลี่ย 2.51–3.50 หมายถึง มีความเหลื่อมล้ำอยู่ในระดับปานกลาง

ระดับค่าเฉลี่ย 1.51–2.50 หมายถึง มีความเหลื่อมล้ำอยู่ในระดับน้อย

ระดับค่าเฉลี่ย 0.00–1.50 หมายถึง มีความเหลื่อมล้ำอยู่ในระดับน้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่
 - 1.1 ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยการหาค่า IOC
 - 1.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา

ของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)

2. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

แหล่งข้อมูล

ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน กำหนดคุณสมบัติ ดังนี้

1. ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำนวน 1 คน มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีวุฒิการศึกษาปริญญาโทขึ้นไป
2. ผู้อำนวยการโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จำนวน 1 คน มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีวุฒิการศึกษาปริญญาโทขึ้นไป
3. นายกเทศมนตรีเทศบาล ตำบลแม่สาย จำนวน 1 คน มีประสบการณ์ในการบริหารเทศบาลไม่น้อยกว่า 2 ปี และมีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป
4. นายกเทศมนตรีเทศบาล ตำบลเวียงพางคำ จำนวน 1 คน มีประสบการณ์ในการบริหารเทศบาลไม่น้อยกว่า 2 ปี และมีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป
5. ครูผู้ปฏิบัติงานด้านทุนการศึกษา จำนวน 1 คน มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านทุนการศึกษาไม่น้อยกว่า 2 ปี และมีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับเกี่ยวกับแนวทางการการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับแนวทางการการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียน ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีดังนี้

1. นำประเด็นเนื้อหาในแต่ละด้านเรียงลำดับจากคะแนน สภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย จากนั้นค่อยไปมาก 3 อันดับแรก มาสร้างเป็นกรอบประเด็นคำถามเพื่อสัมภาษณ์
2. สร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง
3. นำแบบสัมภาษณ์ฉบับร่างเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เพื่อพิจารณาแก้ไขเนื้อหาและสำนวนที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์
4. ทำการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ แล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเอง พิจารณาอีกครั้งเพื่อให้ได้แบบสัมภาษณ์ที่มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ถึงผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 5 ท่าน เพื่อแจ้งให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย
2. ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 7 ท่านและกำหนดวันในการสัมภาษณ์
3. ผู้วิจัยนัดแนะ วัน เวลา สถานที่ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขอเข้าสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยขออนุญาตสัมภาษณ์แบบออนไลน์ ในเก็บข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง และทำการบันทึกเสียงการสนทนา และบันทึกภาพ โดยทำการขออนุญาตผู้สัมภาษณ์ ก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

ตาราง 3 แสดงวัน เวลา และสถานที่สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

ชื่อ-สกุล	วัน เดือน ปี	สถานที่
1. ดร.ชัยณรงค์ สร้างช่าง รองผู้อำนวยการสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาเชียงรายเขต 3	1 กุมภาพันธ์ 2567	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงราย เขต 3
2. นายชัยนนต์ ศรีสมุทร นายกเทศมนตรีตำบลแม่สาย	8 กุมภาพันธ์ 2567	สำนักงานเทศบาล ตำบลแม่สาย
3. นายฉัตรชัย ชัยศิริ นายกเทศมนตรีตำบล เวียงพางคำ	8 กุมภาพันธ์ 2567	สำนักงานเทศบาล ตำบลเวียงพางคำ
4. นายปรีชา กาวีใจ ผู้อำนวยการโรงเรียน อนุบาลแม่สาย (สายศิลปศาสตร์)	9 กุมภาพันธ์ 2567	โรงเรียนอนุบาลแม่สาย (สายศิลปศาสตร์)
5. นางสาวสกุณา วงศ์ใหญ่ ครูผู้ปฏิบัติงานด้านทุนการศึกษา โรงเรียนอนุบาลแม่สาย (สายศิลปศาสตร์)	12 กุมภาพันธ์ 2567	โรงเรียนอนุบาลแม่สาย (สายศิลปศาสตร์)

4. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาตรวจสอบความสมบูรณ์ แล้วดำเนินการ
วิเคราะห์ สรุปผลตามขั้นตอนของการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้ นำผลการสัมภาษณ์
เกี่ยวกับแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียน ในอำเภอแม่สาย
จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาสรุปความและ
วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายและศึกษาแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในการนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยได้นำเสนอโดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตาราง 4 แสดงจำนวนและค่าร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ตำแหน่ง		
1) ผู้อำนวยการโรงเรียน	12	5.11
2) รองผู้อำนวยการโรงเรียน	12	5.11
3) ครู	151	64.26
4) บุคลากรทางการศึกษา	60	25.52
รวม	235	100.00
2. วุฒิการศึกษา		
1) ปริญญาตรี	172	73.20
2) สูงกว่าปริญญาตรี	63	26.80
รวม	235	100.00
3. ประสบการณ์การทำงาน		
1) 1 – 5 ปี	77	32.76
2) 6 – 10 ปี	66	28.09
3) มากกว่า 10 ปี	92	39.15
รวม	235	100.00
4. อาชีพส่วนใหญของผู้ปกครองนักเรียน		
1) รับราชการ	61	25.96
2) พนักงานรัฐวิสาหกิจ	5	2.13
3) รับจ้างทั่วไป	60	25.53
4) ธุรกิจส่วนตัว	87	37.02
5) เกษตรกร	14	5.96
6)ว่างงาน	8	3.40
รวม	235	100.00

จากตาราง 4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ได้แก่ ตำแหน่งครู จำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 64.26 รองลงมาได้แก่ ตำแหน่งบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 25.52 ส่วนตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน และรองผู้อำนวยการโรงเรียนมีจำนวนเท่ากันคือ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 5.11 ตามลำดับ ข้อมูลวุฒิการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาสูงสุดคือ ปริญญาตรี จำนวน 172 คน คิดเป็นร้อยละ 73.20 และวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 26.80 ข้อมูลประสบการณ์การทำงานของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ได้แก่ ประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปี จำนวน 92 คนคิดเป็นร้อยละ 39.15 รองลงมาเป็น ประสบการณ์การทำงาน 1-5 ปี จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 32.76 และประสบการณ์การทำงาน 6-10 ปี จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 28.09 ตามลำดับ และข้อมูลอาชีพส่วนใหญ่ของผู้ปกครองนักเรียนจากการตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ผู้ปกครองนักเรียนประกอบอาชีพ ได้แก่ ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 37.02 รองลงมาคือ รับราชการ จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 25.96 รับจ้างทั่วไป จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 25.53 เกษตรกร จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 5.96 วางงาน จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 3.40 และพนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 2.13

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาสภาพความพร้อมสัมล้าทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 ตาราง 5 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพความพร้อมสัมล้าทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สภาพความพร้อมสัมล้า	n = 235		แปลผล
	\bar{X}	S.D.	
1. ด้านสถานศึกษา	4.06	0.67	มาก
2. ด้านคุณภาพการจัดการเรียนการสอน	4.15	0.72	มาก
3. ด้านมาตรฐานของครู	4.18	0.80	มาก
4. ด้านถิ่นที่อยู่ของครอบครัว	3.14	0.98	มาก
5. ด้านรายได้และทรัพย์สินของครอบครัว	3.70	0.81	มาก
6. ด้านเด็กนักเรียน	4.07	0.83	มาก
รวม	3.88	0.64	มาก

จากตาราง 5 พบว่า สภาพความพร้อมสัมล้าทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.64) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีสภาพความพร้อมสัมล้าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านมาตรฐานของครู มีระดับสภาพความพร้อมสัมล้าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$, S.D.= 0.80) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านถิ่นที่อยู่ของนักเรียน มีระดับสภาพความพร้อมสัมล้าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.14$, S.D.=0.98)

ตาราง 6 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย ด้านสถานศึกษา

ด้านสถานศึกษา	\bar{X}	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. สถานศึกษาอยู่ในพื้นที่ที่เดินทางได้สะดวก	4.04	0.92	มาก	6
2. หลักสูตรสถานศึกษามีความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา	4.05	0.78	มาก	5
3. สถานศึกษามีทรัพยากรสนับสนุนการศึกษาที่เหมาะสมและเพียงพอ	3.99	0.84	มาก	8
4. สถานศึกษามีห้องเรียนที่มีคุณภาพเพียงพอต่อจำนวนนักเรียน	4.00	0.89	มาก	7
5. สถานศึกษามีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้	3.85	0.90	มาก	10
6. สถานศึกษาได้รับการจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอ	3.98	0.90	มาก	9
7. สถานศึกษาได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย	4.18	0.84	มาก	2
8. สถานศึกษามีระบบการบริหารจัดการชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพทำให้เกิดการเรียนรู้กับผู้เรียนทุกกลุ่ม	4.17	0.89	มาก	3
9. สถานศึกษามีการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาตามแผนปฏิบัติงานประจำปี	4.08	0.92	มาก	4
10. สถานศึกษาได้รับความร่วมมือและการยอมรับจากผู้ปกครองและชุมชน	4.24	0.86	มาก	1
รวม	4.06	0.67	มาก	

จากตาราง 6 พบว่า สภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย ด้านสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.67) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีระดับสภาพความเหลื่อมล้ำเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษาได้รับความร่วมมือและการยอมรับจากผู้ปกครองและชุมชน ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.86 ส่วนข้อที่มีระดับสภาพความเหลื่อมล้ำ

ต่ำที่สุด คือ สถานศึกษามีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ มีระดับสภาพความเหลื่อมล้ำ
เฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$, S.D.= 0.90)

ตาราง 7 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย ด้านคุณภาพการจัดการเรียนการสอน

ด้านคุณภาพการจัดการเรียนการสอน	\bar{X}	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. สถานศึกษามีครูเพียงพอต่อจำนวนนักเรียน	4.00	0.92	มาก	8
2. สถานศึกษามีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.25	0.89	มาก	1
3. สถานศึกษาของท่านมีการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน	4.15	0.91	มาก	5
4. สถานศึกษามีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศของนักเรียนเป็นรายบุคคลอย่างเป็นระบบ	4.11	0.91	มาก	6
5. ผู้เรียนได้รับการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ	4.22	0.86	มาก	2
6. ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดี และอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข	4.05	0.91	มาก	7
7. ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงามและเป็นผู้ที่มีค่านิยมที่พึงประสงค์	4.18	0.90	มาก	4
8. ผู้เรียนได้รับการเสริมสร้างทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	4.19	0.92	มาก	3
รวม	4.15	0.72	มาก	

จากตาราง 7 พบว่า สภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย ด้านคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.72) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีระดับสภาพความเหลื่อมล้ำเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษามีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีระดับสภาพความเหลื่อมล้ำเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.89) ส่วนข้อที่มีระดับสภาพความเหลื่อมล้ำเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ สถานศึกษามีครูเพียงพอต่อจำนวนนักเรียน มีระดับสภาพความเหลื่อมล้ำเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.92)

ตาราง 8 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย ด้านมาตรฐานของครู

ด้านมาตรฐานของครู	\bar{X}	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. ครูมีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.26	0.87	มาก	1
2. ครูมีคุณวุฒิและประสบการณ์ที่เหมาะสมกับรายวิชาที่สอน	4.20	0.92	มาก	3
3. ครูสามารถให้คำปรึกษาแนะนำทางวิชาการได้ดี	4.21	0.88	มาก	2
4. ครูส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามศักยภาพ	4.21	0.92	มาก	2
5. ครูสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข	4.14	0.99	มาก	6
6. ครูใช้สื่อการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาและช่วยให้เกิดการเรียนรู้	4.18	0.89	มาก	4
7. ครูมีการวัดผลและประเมินผลหลากหลายวิธีและประเมินตามสภาพความเป็นจริง	4.13	0.95	มาก	7
8. ครูมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาผู้เรียนด้วยจิตวิญญาณของความเป็นครู	4.14	0.93	มาก	6
9. ครูส่งเสริมการเรียนรู้ เอาใจใส่และยอมรับความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละบุคคล	4.13	0.93	มาก	7
10. ครูพัฒนาตนเองให้มีความรอบรู้ทันสมัยและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคโลกาภิวัตน์	4.16	0.92	มาก	5
11. ครูประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม	4.20	0.95	มาก	3
รวม	4.18	0.80	มาก	

จากตาราง 8 พบว่า สภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย ด้านมาตรฐานของครู ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.80) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีระดับสภาพความเหลื่อมล้ำเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูมีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีระดับสภาพความเหลื่อมล้ำเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

($\bar{X} = 4.26$, S.D.= 0.87) ส่วนข้อที่มีสภาพความเหลื่อมล้ำต่ำที่สุด คือ ครูมีการวัดผล ประเมินผลหลากหลายวิธีและประเมินตามสภาพความเป็นจริงมีระดับสภาพความเหลื่อมล้ำ เฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, S.D.= 0.95)

ตาราง 9 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย ด้านถิ่นที่อยู่ของครอบครัว

ด้านถิ่นที่อยู่ของครอบครัว	\bar{X}	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. ครอบครัวของนักเรียนอยู่ในเขตบริการของโรงเรียน	3.79	0.99	มาก	1
2. นักเรียนพักอาศัยอยู่กับญาติ ซึ่งไม่ใช่บิดา/มารดา	3.25	1.36	มาก	2
3. บิดา มารดาของนักเรียนทำงานอยู่ต่างจังหวัด	2.98	1.26	มาก	4
4. ระยะทางระหว่างบ้านและโรงเรียนอยู่ห่างกันมากกว่า 10 กิโลเมตรและยุ่งยากในการเดินทางมาโรงเรียน	3.05	1.22	มาก	3
5. นักเรียนอาศัยอยู่ในแหล่งชุมชนแออัด และมีแหล่งอบายมุขในชุมชน	2.88	1.29	มาก	6
6. ครอบครัวของนักเรียนมีแหล่งที่อยู่อาศัยไม่เป็นหลักแหล่ง	2.89	1.47	มาก	5
รวม	3.14	0.98	มาก	

จากตาราง 9 พบว่า สภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย ด้านถิ่นที่อยู่ของครอบครัว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.14$, S.D. = 0.98) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีระดับสภาพความเหลื่อมล้ำเฉลี่ยสูงสุด คือ ครอบครัวของนักเรียนอยู่ในเขตบริการของโรงเรียนมีระดับสภาพความเหลื่อมล้ำเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.99) ส่วนข้อที่มีสภาพความเหลื่อมล้ำต่ำที่สุด คือ นักเรียนอาศัยอยู่ในแหล่งชุมชนแออัด และมีแหล่งอบายมุขในชุมชนมีระดับสภาพความเหลื่อมล้ำเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.88$, S.D. = 1.29)

ตาราง 10 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย ด้านรายได้และทรัพย์สินของครอบครัว

ด้านรายได้และทรัพย์สินของครอบครัว	\bar{X}	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. ครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่มีรายได้เพียงพอต่อการส่งเสียบุตรในการรับการศึกษา	3.74	0.89	มาก	2
2. ครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่มีรายได้ประจำจากเงินรายเดือนทุก ๆ เดือน	3.66	1.05	มาก	5
3. ครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่มีรายได้เสริมเพิ่มเติมจากรายได้ประจำ	3.43	1.06	มาก	6
4. ครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่มีที่ดินในครอบครอง/ทำกิน เพียงพอสำหรับรายจ่ายด้านการเรียน	3.73	0.99	มาก	3
5. ครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่มียานพาหนะส่วนตัวสำหรับการเดินทาง	3.90	0.98	มาก	1
6. ครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกที่สามารถหารรายได้เพื่อใช้จ่ายในครอบครัวเพียงพอ	3.71	0.99	มาก	4
รวม	3.70	0.81	มาก	

จากตาราง 10 พบว่า สภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย ด้านรายได้และทรัพย์สินของครอบครัว ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = 0.81) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีระดับสภาพความเหลื่อมล้ำเฉลี่ยสูงสุด คือ ครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่มียานพาหนะส่วนตัวสำหรับการเดินทาง มีระดับสภาพความเหลื่อมล้ำเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$, S.D.= 0.98) ส่วนข้อที่มีสภาพความเหลื่อมล้ำต่ำที่สุด คือ ครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่มีรายได้เสริมเพิ่มเติมจากรายได้ประจำ มีระดับสภาพความเหลื่อมล้ำเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.43$, S.D.=1.06)

ตาราง 11 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย ด้านเด็กนักเรียน

ด้านเด็กนักเรียน	\bar{X}	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับประทานอาหารครบ 3 มื้ออย่างมีคุณภาพ	4.16	0.98	มาก	1
2. นักเรียนส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชุมชนที่มีความปลอดภัย	3.97	1.03	มาก	5
3. นักเรียนส่วนใหญ่มีการเจริญเติบโตทั้งด้านร่างกายจิตใจ และสติปัญญาเหมาะสมตามวัย	3.98	1.01	มาก	4
4. นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับการจัดสรรอุปกรณ์การเรียนอย่างเพียงพอ	4.16	0.94	มาก	1
5. นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับการจัดสรรเครื่องแบบนักเรียนอย่างเพียงพอ	4.07	1.02	มาก	2
6. นักเรียนส่วนใหญ่ใช้ภาษาในการสื่อสารกับผู้อื่นได้	4.05	0.97	มาก	3
รวม	4.07	0.83	มาก	

จากตาราง 11 พบว่า สภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย ด้านเด็กนักเรียน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.077$, S.D. = 0.83) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีระดับสภาพความเหลื่อมล้ำเฉลี่ยสูงสุด คือ นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับการจัดสรรอุปกรณ์การเรียนอย่างเพียงพอ มีระดับสภาพความเหลื่อมล้ำเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.94) ส่วนข้อที่มีสภาพความเหลื่อมล้ำต่ำที่สุด คือ นักเรียนส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชุมชนที่มีความปลอดภัย มีระดับสภาพความเหลื่อมล้ำเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 1.03)

**ตอนที่ 3 ผลการศึกษาแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียน
ในอำเภอแม่สายจังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**

ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องข้องในการกำหนดนโยบาย ทิศทางการดำเนินงานของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย ประกอบด้วย ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ผู้อำนวยการโรงเรียนในอำเภอแม่สาย นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแม่สาย นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลเวียงพางคำ ครูผู้ปฏิบัติงานด้านทุนการศึกษาสำหรับนักเรียน ผลการสัมภาษณ์ ดังนี้

ตาราง 12 แสดงผลการศึกษาแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย ด้านถิ่นที่อยู่อาศัย

ผู้ทรงคุณวุฒิ 1	ผู้ทรงคุณวุฒิ 2	ผู้ทรงคุณวุฒิ 3	ผู้ทรงคุณวุฒิ 4	ผู้ทรงคุณวุฒิ 5	สรุปแนวทาง
<p>1) ควรเน้นให้โรงเรียนแต่ ละโรงเรียนรับนักเรียน ในเขตบริการของตนเอง</p> <p>2) ให้ความรู้แก่นักเรียน ให้รู้จักป้องกันตนเอง จากปัญหาอบายมุขและ ยาเสพติด</p> <p>3) ส่งเสริมสถาบัน ครอบครัวให้มี ครอบครัวยุคใหม่</p> <p>4) เสริมสร้างชุมชนให้ เป็นชุมชนที่ปลอดภัย</p> <p>5) เสริมสร้างชุมชนให้ เป็นชุมชนที่ปลอดภัย</p>	<p>1) ความปลอดภัย ทางด้านที่อยู่อาศัย</p> <p>2) ความปลอดภัยของชุมชน ทำให้อาคาร บ้านเรือนมีความแข็งแรง</p> <p>3) การสร้างชุมชนให้มีความปลอดภัย</p> <p>4) การสร้างชุมชนให้มีความปลอดภัย</p> <p>5) การสร้างชุมชนให้มีความปลอดภัย</p>	<p>1) โรงเรียนที่ใกล้กับ แหล่งที่อยู่อาศัย</p> <p>2) การตั้งศูนย์ในชุมชน</p> <p>3) การตั้งศูนย์ในชุมชน</p> <p>4) การตั้งศูนย์ในชุมชน</p> <p>5) การตั้งศูนย์ในชุมชน</p>	<p>1) การตั้งศูนย์บริการของ โรงเรียนในอำเภอแม่สาย</p> <p>2) การตั้งศูนย์บริการของ โรงเรียนในอำเภอแม่สาย</p> <p>3) การตั้งศูนย์บริการของ โรงเรียนในอำเภอแม่สาย</p> <p>4) การตั้งศูนย์บริการของ โรงเรียนในอำเภอแม่สาย</p> <p>5) การตั้งศูนย์บริการของ โรงเรียนในอำเภอแม่สาย</p>	<p>1) โรงเรียนในอำเภอแม่สาย</p> <p>2) โรงเรียนในอำเภอแม่สาย</p> <p>3) โรงเรียนในอำเภอแม่สาย</p> <p>4) โรงเรียนในอำเภอแม่สาย</p> <p>5) โรงเรียนในอำเภอแม่สาย</p>	<p>1) ควรใช้การวางแผนการรับ นักเรียนในเขตบริการของ โรงเรียน เพื่อให้เกิดการกระจาย จำนวนนักเรียนที่มีความสมดุล กันอีกทั้งยังเป็นภาระกระตุ้นให้ ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการเรียนโรงเรียนดีใกล้บ้าน ทำให้เกิดความภูมิใจ สำคัญกับบ้าน เกิดของตนเอง และ เป็นการลดภาระ เป็นภาระลดภาระ</p>

ผู้ทรงคุณวุฒิ 1	ผู้ทรงคุณวุฒิ 2	ผู้ทรงคุณวุฒิ 3	ผู้ทรงคุณวุฒิ 4	ผู้ทรงคุณวุฒิ 5	สรุปแนวทาง
	ห่างไกลจากโรงเรียน		<p>เพื่อที่คนในชุมชนจะได้ไม่ต้องออกไปทำงานต่างจังหวัด และทิ้งภาระลูกหลานให้กับผู้สูงอายุในชุมชน</p>		<p>ในการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือย เช่น การจ้างรถรับ-ส่งเป็นรายเดือน เป็นต้น</p> <p>2) ควรมีการเชื่อมบ้านนักเรียนเพื่อที่แต่ละโรงเรียนจะได้รับทราบปัญหาและเห็นสภาพความเป็นอยู่ของนักเรียนเป้าหมายของโรงเรียน สามารถติดต่อของนักเรียนที่มีปัญหาเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ทั้งหมดที่</p> <p>3) ร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนและชุมชนในการสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง สมาชิกในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขปราศจากแหล่งอบายมุข</p>

ตาราง 13 แสดงผลการศึกษาแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สายด้านรายได้และทรัพย์สิน

ผู้ทรงคุณวุฒิ 1	ผู้ทรงคุณวุฒิ 2	ผู้ทรงคุณวุฒิ 3	ผู้ทรงคุณวุฒิ 4	ผู้ทรงคุณวุฒิ 5	สรุปแนวทาง
<p>1) ลดภาระการใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียน อาทิ เครื่องแบบลูกเสือ - เนตรนารี ยุวกาชาด ชุดพื้นเมือง เป็นต้น เพื่อช่วยเหลือผู้ปกครองที่มีรายได้น้อย หรือผู้ปกครองที่มีบุตรในวัยเรียนหลายคน</p> <p>2) สนับสนุนทุนการศึกษาให้กับนักเรียนที่ขาดแคลนในเรื่องทุนทรัพย์</p> <p>3) ส่งเสริมการหารายได้ระหว่างเรียน</p>	<p>1) ควรมีการจัดอบรมในเรื่องการประกอบอาชีพเสริมให้กับผู้ปกครองที่เกี่ยวข้อง โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ เช่น ช่างตัดผมช่างไฟฟ้า เป็นต้น เพื่อให้ผู้ปกครองสามารถหารายได้เพิ่มเติมจากรายได้หลักของตนเอง</p> <p>2) ให้ความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงให้กับผู้ปกครองที่มิตัดไม้กินเป็นของตนเอง เพื่อสร้างรายได้เสริม</p>	<p>1) ควรมีการส่งเสริมให้ทุกครอบครัวลดภาระการใช้จ่ายโดยการปลูกผักสวนครัวไว้ทานเอง</p> <p>2) ส่งเสริมการประกอบอาชีพเสริมในที่ดินของตนเองอย่างเต็มที่</p> <p>3) ควรมีกิจกรรมเสริมหลักสูตรเกี่ยวกับอาชีพที่นักเรียนสามารถนำไปหารายได้เพื่อช่วยครอบครัว เช่น การทำขนม การทำน้ำผลไม้ เป็นต้น</p>	<p>1) โรงเรียนควร มีกิจกรรมเสริมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเสริม เช่น อาชีพเสริมด้านกิจกรรมตลาดนัดสินค้า เพื่อให้นักเรียนสินค้า เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะในการค้าขาย ทำให้สามารถสร้างรายได้เสริมในเวลาเรียนได้</p> <p>2) ครรฝึกให้นักเรียนรู้จักใช้จ่ายอย่างประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย เพื่อเป็นการช่วยเหลือผู้ปกครองในด้านค่าใช้จ่ายในครอบครัว</p>	<p>1) ควรมีส่งเสริมในเรื่องการประกอบอาชีพเสริมให้กับผู้ปกครอง โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชน เพื่อเพิ่มรายได้</p> <p>2) ควรช่วยลดภาระรายจ่ายที่ไม่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียน</p> <p>3) ควรมีกิจกรรมเสริมหลักสูตรเกี่ยวกับกรอบอาชีพเสริมที่นักเรียนสามารถทำได้</p> <p>4) ควรฝึกให้นักเรียนเป็นผู้ที่ใช้จ่ายอย่างประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย</p>	

ตาราง 14 แสดงผลการศึกษาแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย ด้านสถานศึกษา

ผู้ทรงคุณวุฒิ 1	ผู้ทรงคุณวุฒิ 2	ผู้ทรงคุณวุฒิ 3	ผู้ทรงคุณวุฒิ 4	ผู้ทรงคุณวุฒิ 5	สรุปแนวทาง
<p>1) โรงเรียนควรมีการบริหารจัดการชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ</p> <p>2) โรงเรียนควรมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ</p> <p>3) ควรมีการจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอสำหรับการจัดการเรียน</p>	<p>1) หลักสูตรสถานศึกษาต้องเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน</p> <p>2) สภาพห้องเรียนต้องพร้อมและอยู่ในสภาพดี และเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน</p> <p>3) โรงเรียนควรมีสื่อการเรียนรู้อย่างเพียงพอ</p>	<p>1) โรงเรียนควรมีการยอมรับและให้ความสำคัญกับความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชน</p> <p>2) โรงเรียนควรมีพื้นที่สภากาชาดที่ว่างได้สะดวก</p> <p>3) โรงเรียนควรมีความโปร่งใส ตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อที่จะสามารถตรวจสอบได้</p>	<p>1) โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการทำงาน หรือดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนในบางโอกาส</p> <p>2) โรงเรียนควรมีทรัพยากรสนับสนุนการศึกษาอย่างเพียงพอ</p> <p>3) โรงเรียนต้องมีห้องเรียนที่มีคุณภาพ</p>	<p>1) โรงเรียนควรมีหลักสูตรสถานศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน</p> <p>2) โรงเรียนควรมีการจัดการห้องเรียนประสิทธิภาพดี</p> <p>3) โรงเรียนควรมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน</p> <p>4) โรงเรียนได้รับการจัดสรรงบประมาณในการบริหารจัดการโรงเรียนอย่างเพียงพอ</p>	<p>1) โรงเรียนควรมีหลักสูตรสถานศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน</p> <p>2) โรงเรียนควรมีการจัดการห้องเรียนประสิทธิภาพดี</p> <p>3) โรงเรียนควรมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน</p> <p>4) โรงเรียนได้รับการจัดสรรงบประมาณในการบริหารจัดการโรงเรียนอย่างเพียงพอ</p>

ตาราง 15 แสดงผลการศึกษานโยบายการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ผู้ทรงคุณวุฒิ 1	ผู้ทรงคุณวุฒิ 2	ผู้ทรงคุณวุฒิ 3	ผู้ทรงคุณวุฒิ 4	ผู้ทรงคุณวุฒิ 5	สรุปแนวทาง
<p>1) แต่ละโรงเรียนควรมีจุดแข็งเป็นของตนเอง</p> <p>2) แต่ละโรงเรียนควรวางแผนร่วมกันในการรับนักเรียนในเขตบริการของตนเอง</p>	<p>1) ควรแยกข้อคำถามที่ใช้ถามในแต่ละกลุ่ม ให้แตกต่างกันเนื่องจากแตกต่างกัน ความแตกต่างด้านความรู้ประสบการณ์การทำงาน ตำแหน่งหน้าที่</p> <p>2) ควรมีข้อเสนอแนะปลายเปิดให้ผู้ตอบแบบสอบถาม</p>	<p>1) โรงเรียนควรมีการประชาสัมพันธ์โรงเรียนให้มีชื่อเสียงมากขึ้น</p> <p>2) ควรมีการนำผลวิจัยที่ได้มาปรับใช้ในกาพัฒนาโรงเรียน</p>	<p>1) การพัฒนาโรงเรียนควรเริ่มจากการทำครูและบุคลากรทางการศึกษาเข้าใจอุดมการณ์และเป้าหมายของโรงเรียน</p> <p>2) โรงเรียนควรประสานความร่วมมือจากทุกฝ่าย โดยร่วมกันจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ</p>	<p>1) การมองผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนและผู้ปกครอง</p> <p>2) ความพึงพอใจของนักเรียน และผู้ปกครอง</p>	<p>1) ควรมีการสื่อสารที่ชัดเจนรวดเร็ว เป็นการสื่อสารแบบสองทาง ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน</p> <p>2) ควรมี Impact หรือผลกระทบ ความพึงพอใจในการดำเนินงานของโรงเรียนที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ผู้ปกครอง</p> <p>3) ควรมีการนำผลการวิจัยมาต่อยอดพัฒนาโรงเรียนในกลุ่มอำเภอแม่สาย</p>

บทที่ 5

บทสรุป

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายและเพื่อศึกษาแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีขั้นตอนการศึกษา 2 ขั้นตอน โดยขั้นตอนที่ 1 เป็นขั้นตอนการศึกษาสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย โดยการสอบถามกลุ่มตัวอย่าง 235 คน ขั้นตอนที่ 2 เป็นขั้นตอนการศึกษาแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ที่มีความรู้ประสบการณ์ในการบริหารและเป็นผู้กำหนดนโยบายและทิศทางในการดำเนินงานเกี่ยวกับการศึกษาผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านมาตรฐานของครู รองลงมาคือด้านคุณภาพการจัดการเรียนการสอน และด้านเด็กนักเรียน ตามลำดับ โดยพบว่า

1.1 ด้านมาตรฐานของครู ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อโดยเรียงลำดับระดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ครูมีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูสามารถให้คำปรึกษาแนะนำทางวิชาการได้ดี ครูส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามศักยภาพ ครูมีคุณวุฒิและประสบการณ์ที่เหมาะสมกับรายวิชาที่สอน ครูประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีมี คุณธรรมจริยธรรมครูใช้สื่อการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาและช่วยให้เกิดการเรียนรู้ ครูพัฒนาตนเองให้มีความรอบรู้ทันสมัยและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ ครูมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาผู้เรียนด้วยจิตวิญญาณของความเป็นครู ครูสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ครูมีการวัดผลและ

ประเมินผลหลากหลายวิธีและประเมินตามสภาพความเป็นจริง และครูส่งเสริมการเรียนรู้เอาใจใส่และยอมรับความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละบุคคล ตามลำดับ

1.2 ด้านคุณภาพการจัดการเรียนการสอน มีระดับค่าเฉลี่ยในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับระดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ สถานศึกษามีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญผู้เรียนได้รับการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ ผู้เรียนได้รับการเสริมสร้างทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงามและเป็นผู้ที่มีค่านิยมที่พึงประสงค์ สถานศึกษามีการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน สถานศึกษามีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ ของนักเรียนเป็นรายบุคคลอย่างเป็นระบบ ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีและอยู่รวมกันกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข และสถานศึกษามีครูเพียงพอต่อจำนวนนักเรียน ตามลำดับ

1.3 ด้านเด็กนักเรียน มีระดับค่าเฉลี่ยในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับระดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับการจัดสรรอุปกรณ์การเรียนอย่างเพียงพอ นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับประทานอาหารครบ 3 มื้ออย่างมีคุณภาพ นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับการจัดสรรเครื่องแบบนักเรียนอย่างเพียงพอ นักเรียนส่วนใหญ่ใช้ภาษาในการสื่อสารกับผู้อื่นได้ นักเรียนส่วนใหญ่มีการเจริญเติบโต ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญาเหมาะสมตามวัย และนักเรียนส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชุมชนที่มีความปลอดภัยตามลำดับ

สภาพความเหลื่อมล้ำของโรงเรียนในอำเภอแม่สายจังหวัดเชียงราย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านถิ่นที่อยู่ของครอบครัว มีระดับค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด รองลงมาคือด้านรายได้และทรัพย์สินของครอบครัว และด้านสถานศึกษา ตามลำดับ โดยพบว่า

1.4 ด้านถิ่นที่อยู่ของครอบครัว ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับระดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ครอบครัวของนักเรียนอยู่ในเขตบริการของโรงเรียน นักเรียนพักอาศัยอยู่กับญาติ ซึ่งไม่ใช่บิดา/มารดา ระยะทางระหว่างบ้านและโรงเรียนอยู่ห่างกันมากกว่า 10 กิโลเมตรและยุ่งยากในการเดินทางมาโรงเรียนบิดา มารดาของนักเรียนทำงานอยู่ต่างจังหวัด ครอบครัวของนักเรียนมีแหล่งที่อยู่อาศัยไม่เป็นหลักแหล่ง และนักเรียนอาศัยอยู่ในแหล่งชุมชนแออัด และมีแหล่งอบายมุขในชุมชน ตามลำดับ

1.5 ด้านรายได้และทรัพย์สินของครอบครัว มีระดับค่าเฉลี่ยในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับระดับสภาพความเหลื่อมล้ำเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่มียานพาหนะส่วนตัวสำหรับการเดินทาง ครอบครัวของ

นักเรียนส่วนใหญ่มีรายได้เพียงพอต่อการส่งเสียบุตรในการรับการศึกษา ครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่มีที่ดินในครอบครัว/ทำกิน เพียงพอสำหรับรายจ่ายด้านการเรียน ครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกที่สามารถหารายได้เพื่อใช้จ่ายในครอบครัวเพียงพอ ครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่มีรายได้ประจำจากเงินรายเดือนทุก ๆ เดือน และครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่มีรายได้เสริมเพิ่มเติมจากรายได้ประจำ ตามลำดับ

1.6 ด้านสถานศึกษา มีระดับค่าเฉลี่ยในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับระดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ สถานศึกษาได้รับความร่วมมือและการยอมรับจากผู้ปกครองและชุมชนตามลำดับ สถานศึกษาได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย สถานศึกษามีระบบการบริหารจัดการชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพทำให้เกิดการเรียนรู้กับผู้เรียนทุกกลุ่ม สถานศึกษามีการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาตามแผนปฏิบัติงานประจำปี หลักสูตรสถานศึกษามีความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา สถานศึกษาอยู่ในพื้นที่ที่เดินทางได้สะดวก สถานศึกษามีห้องเรียนที่มีคุณภาพเพียงพอต่อจำนวนนักเรียน สถานศึกษาได้รับการจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอ และ สถานศึกษามีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ ตามลำดับ

2. แนวทางการลดความเหลื่อมล้ำของโรงเรียนในอำเภอแม่สายจังหวัดเชียงราย

ผลการศึกษาแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย จากด้านที่มีระดับสภาพความเหลื่อมล้ำเฉลี่ยต่ำสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านถิ่นที่อยู่ของครอบครัว ด้านรายได้และทรัพย์สินของครอบครัว และด้านสถานศึกษา ตามลำดับ พบว่า

2.1 แนวทางการลดความเหลื่อมล้ำของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย การถิ่นที่อยู่ของครอบครัว ประกอบด้วย

2.2.1 ควรใช้การวางแผนการรับนักเรียนในเขตบริการของโรงเรียน เพื่อให้เกิดการกระจายจำนวนนักเรียนให้มีความสมดุลกัน อีกทั้งยังเป็นการกระตุ้นให้ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการเรียนโรงเรียนดีใกล้บ้าน ทำให้เกิดความภูมิใจ สำนึกรักบ้านเกิดของตนเอง และเป็นการลดภาระในการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือย เช่น การจ้างรถรับ-ส่ง เป็นรายเดือน เป็นต้น

2.2.2 ควรมีการเยี่ยมบ้านนักเรียนเพื่อที่แต่ละโรงเรียนจะได้รับทราบปัญหา และเห็นสภาพความเป็นอยู่ของนักเรียนเป้าหมายของโรงเรียน สามารถคัดกรองนักเรียนที่มีปัญหาเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ของผู้ปกครองและทำการช่วยเหลือได้อย่างทันที่

2.2.3 ร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนและชุมชนในการสร้างชุมชนที่เข้มแข็งสมาชิกในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขปราศจากแหล่งอบายมุขและแหล่งมั่วสุมในชุมชน เสริมสร้างรายได้ที่มั่นคงและวถิ่งเพื่อที่คนในชุมชนจะไม่ต้องไปประกอบอาชีพในต่างจังหวัด เป็นต้น

2.2 แนวทางการลดความเหลื่อมล้ำของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ด้านรายได้และทรัพย์สินของครอบครัว ประกอบด้วย

2.2.1 ควรส่งเสริมในเรื่องการประกอบอาชีพเสริมให้กับผู้ปกครอง โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชน เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชน

2.2.2 ควรช่วยลดภาระรายจ่ายที่ไม่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียน

2.2.3 ควรมิกิจกรรมเสริมหลักสูตรเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเสริมที่นักเรียนสามารถทำได้ด้วยตนเองเพื่อช่วยเพิ่มรายได้⁴) ควรฝึกให้นักเรียนเป็นผู้ที่ใช้จ่ายอย่างประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือยรู้จักใช้ของใช้ของตนอย่างคุ้มค่า

2.3 แนวทางการลดความเหลื่อมล้ำของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ด้านสถานศึกษา ประกอบด้วย

2.3.1 โรงเรียนควรมีหลักสูตรสถานศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน

2.3.2 โรงเรียนควรมีการบริหารจัดการห้องเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ มีห้องเรียนเพียงพออุปกรณ์ต่าง ๆ ในห้องอยู่ในสภาพพร้อมสำหรับการจัดการเรียนการสอน มีทรัพยากรสนับสนุนการศึกษาเพียงพอ

2.3.3 โรงเรียนควรมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

2.3.4 โรงเรียนได้รับการจัดสรรงบประมาณในการบริหารจัดการโรงเรียนอย่างเพียงพอ

2.4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการลดความเหลื่อมล้ำของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย

2.4.1 ควรมีการติดต่อสื่อสารที่ชัดเจนรวดเร็ว เป็นการสื่อสารแบบสองทาง ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

2.4.2 ควรยึด Impact หรือผลกระทบ ความพึงพอใจในการดำเนินงานของโรงเรียนที่เกิดขึ้นกับนักเรียนและผู้ปกครอง

2.4.3 ควรมีการนำผลการวิจัยมาต่อยอดพัฒนาโรงเรียนในกลุ่มอำเภอแม่สาย

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาสภาพความเหลื่อมล้ำของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวม มีระดับสภาพความเหลื่อมล้ำอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านมาตรฐานของครู มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด และด้านถิ่นที่อยู่อาศัยของครอบครัว มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ปกครองส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงานปล่อยให้เด็กอาศัยอยู่กับคุณปู่ คุณย่า หรือ คุณตา คุณยายจึงทำให้การดูแลเอาใจใส่เลี้ยงดูเด็กในวัยเรียนยังทำได้ไม่ดีเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) (2566) ที่เสนอว่า หากสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่มีความเข้มแข็ง และสามารถทำงานไปกับการสถาบันทางการศึกษาได้แล้ว โจทย์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจะเป็นโจทย์ที่เราสามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุดและมีความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้สภาพความเหลื่อมล้ำของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เมื่อพิจารณารายข้อแล้วสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ด้านสถานศึกษามีระดับสภาพความเหลื่อมล้ำเฉลี่ยในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สถานศึกษาได้รับความร่วมมือและการยอมรับจากผู้ปกครองและชุมชน มีระดับค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ สถานศึกษาได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย และ สถานศึกษามีระบบการบริหารจัดการชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพทำให้เกิดการเรียนรู้กับผู้เรียนทุกกลุ่ม ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา หรือการจัดกิจกรรมของโรงเรียน อาทิ กิจกรรมกีฬาสัมพันธ์ กิจกรรมรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด กิจกรรมให้ความรู้กับชุมชน เป็นต้น สอดคล้องกับการศึกษาของ กัญจนพร ศรีมงคล (2565) พบว่า การสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยะของ เขต 1 อยู่ในระดับมาก เกิดจาก ผู้บริหารโรงเรียนได้เป็นวิทยากรฝึกอบรมและการประสานความร่วมมือกับชุมชน และหน่วยงานอื่น และได้จัดให้มีการนำนักเรียนร่วมกิจกรรมวัฒนธรรมของท้องถิ่น และได้ให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา ส่งผลให้การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นไปได้ด้วยดี อีกทั้งยังปฏิบัติตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยการปฏิรูปการศึกษาให้ผู้บริหารโรงเรียนมีการบริหารงานโดยมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชนในการพัฒนาโรงเรียน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษามาจากชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ ตัวแทน ผู้ปกครอง ตัวแทน พระสงฆ์ ตัวแทนครูโดยทุกภาคส่วนดังกล่าวมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน ทำให้โรงเรียนเป็นที่ยอมรับของชุมชน นอกจากนี้ นาวิณ แกละสมุทร (2562) พบว่า การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนวัดใหญ่บ้านบ่อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

สมุทรสาคร ด้านการมีส่วนร่วม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจาก ผู้บริหารและครูโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนวัดใหญ่บ้านบ่อ ได้มีการจัดนำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมวัฒนธรรมของท้องถิ่น ครูนำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

2. ด้านคุณภาพการจัดการเรียนการสอน มีระดับสภาพความเหลื่อมล้ำเฉลี่ยในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า สถานศึกษามีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีระดับสภาพความเหลื่อมล้ำเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือผู้เรียนได้รับการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ ผู้เรียนได้รับการเสริมสร้างทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนมีหลักสูตรที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา มีสถานที่ ห้องเรียน และบริเวณต่าง ๆ ในโรงเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน มีระบบการนิเทศติดตามอย่างเป็นระบบ มีการวัดผลประเมินผลที่หลากหลายและประเมินผลตามสภาพจริง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุพิชญา พันธุ์เดช (2563) พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เช่นเดียวกับ พัชรมัธ อินอ่อน (2560) พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูในสถานศึกษา โครงการส่วนพระองค์สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จังหวัดปทุมธานี โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจะเป็นปัจจัยในการพัฒนาการศึกษาแล้ว พบว่า ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่จะช่วยให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3. ด้านมาตรฐานของครู มีระดับสภาพความเหลื่อมล้ำเฉลี่ยในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูมีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีระดับสภาพความเหลื่อมล้ำเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ครูสามารถให้คำปรึกษาแนะนำทางวิชาการได้ดี ครูส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามศักยภาพ และครูมีคุณวุฒิและประสบการณ์ที่เหมาะสมกับรายวิชาที่สอน ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มโรงเรียนในอำเภอแม่สายมีการสนับสนุนให้ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษามีการอบรมและพัฒนาตนเองด้านการจัดการเรียนรู้ การอบรมและพัฒนางานอื่นๆ นอกจากการสอน นอกจากนี้ ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา ยังมีความกระตือรือร้น มุ่งมั่น ตั้งใจและมีทัศนคติเชิงบวกในการทำงาน สอดคล้องกับการศึกษาของ พิชญญา ยืนยาวและ ชีรวิฑู ธาดาตันติโชค (2561) พบว่า องค์ประกอบของคุณลักษณะของครูมีอาชีพในศตวรรษที่ 21 มี 12 องค์ประกอบ 114 ตัวแปร ทุกองค์ประกอบสามารถร่วมกันอธิบายคุณลักษณะของครูมีอาชีพในศตวรรษที่ 21 ได้ร้อยละ 69.57 ทั้งนี้เนื่องจากครูถือเป็นอาชีพที่มีความสำคัญต่อคุณภาพ

ของทรัพยากรมนุษย์ระบบการศึกษา ตลอดจนการพัฒนาประเทศ ดังที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 ระบุว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ” เช่นเดียวกับ มะसानุสึ อาลี (2562) พบว่า ระดับความต้องการในการพัฒนาตนเองตามมาตรฐานความรู้ผู้ประกอบการวิชาชีพครูในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายมายอ จังหวัดปัตตานีทุกมาตรฐานมีระดับความพัฒนาตนเอง อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ นำสุข ห่วงเพียร และสมชาย เทพแสง (2558) ศึกษาเรื่องการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 พบว่า การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูของผู้ประกอบการวิชาชีพครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก

4. ด้านถิ่นที่อยู่ของครอบครัว มีระดับสภาพความเหลื่อมล้ำเฉลี่ยในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครอบครัวของนักเรียนอยู่ในเขตบริการของโรงเรียน มีระดับสภาพความเหลื่อมล้ำเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ นักเรียนพักอาศัยอยู่กับญาติ ซึ่งไม่ใช่บิดา/มารดา และ ระยะทางระหว่างบ้านและโรงเรียนอยู่ห่างกันมากกว่า 10 กิโลเมตรและยุ่งยากในการเดินทางมาโรงเรียน ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการที่มีถิ่นที่อยู่อาศัยไกลกับโรงเรียนทำให้สะดวกต่อการเดินทาง ไม่ต้องกังวลเรื่องอุบัติเหตุ นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข เนื่องจากไม่ต้องเหน็ดเหนื่อยกับการเดินทางมาเรียนที่โรงเรียน สอดคล้องกับการศึกษาของ วงอร พัวพันสวัสดิ์ (2565) ศึกษาเกี่ยวกับนโยบายการรับนักเรียนเข้าเรียนของโรงเรียนรัฐบาลในระดับมัธยมศึกษาและนัยยะต่อความเสมอภาคด้านการศึกษา การกำหนดแนวนโยบายรับนักเรียนเข้าเรียนของสพฐ.ควรมุ่งแก้ไขความเหลื่อมล้ำระหว่างโรงเรียนอันเกิดจากการทำงานของกลไกตลาด หรือความนิยมของผู้ปกครองเป็นสำคัญ หนึ่งในแนวทาง ที่น่าสนใจคือการมุ่งเปลี่ยนภาพลักษณ์ของโรงเรียนประเภทอัตราแข่งขันสูงให้มีขนาดเล็กลง และไม่ใช้เกณฑ์ศักยภาพทางวิชาการในการรับนักเรียนเข้าเรียน อย่างไรก็ดี ข้อเสนอแนะเหล่านี้คงไม่สามารถส่งผลลัพธ์ที่คาดหวัง ได้โดยลำพัง หากไม่มีการปรับแนวนโยบายในด้านอื่น ๆ ด้วย โดยเฉพาะการจัดสรรงบประมาณ และการประเมินผลการเรียนรู้ ทั้งนี้ ในการบรรลุซึ่งข้อเสนอเหล่านี้ อาจจะต้องอาศัยกระบวนการกำหนดนโยบายที่อยู่นอก กรอบของระบบราชการ และจำเป็นจะต้องมีการแสวงหาแนวร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกๆระยะ โดยเฉพาะ ผู้ปกครองที่มี “กำลังซื้อ” ซึ่งจะเป็นกลุ่มเสียประโยชน์หลัก รวมทั้งครู และผอ.โรงเรียนด้วย

5. ด้านรายได้และทรัพย์สินของครอบครัว มีระดับสภาพความเหลื่อมล้ำเฉลี่ยในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่มียานพาหนะ

ส่วนตัวสำหรับการเดินทาง มีระดับสภาพความเหลื่อมล้ำเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่มีรายได้เพียงพอต่อการส่งเสียบุตรในการรับการศึกษา และครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่มีที่ดินในครอบครอง/ ทำกิน เพียงพอสำหรับรายจ่ายด้านการเรียนตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหลาย ๆ ครอบครัวให้ความสำคัญเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจของครอบครัว ครอบครัวจำเป็นต้องมียานพาหนะสำหรับการเดินทางไปรับ-ส่งบุตรหลานในการไปโรงเรียน และการประกอบอาชีพ สอดคล้องกับการศึกษาของ นิศาชล สืบแจ้ (2560) พบว่า ผู้ปกครองที่ส่งบุตรหลานเข้าเรียนที่มีระดับการศึกษาและความสัมพันธ์ต่างกัน ซึ่งผู้ปกครองที่มีความแตกต่างทั้งสองด้านนี้อาจจะมีแนวคิดหรือวิจาร์ณญาณในการตัดสินใจต่อการส่งบุตรหลานที่แตกต่างกัน บางคนมีการศึกษาสูงอาจจะมีระดับความคิดไม่เหมือนกับคนที่มีการศึกษาที่ต่ำกว่า เช่นพิจารณาจากความเหมาะสมของสถานศึกษากับบุตรหลานหรือคิดเพียงแค่ส่งบุตรหลานเข้าเรียนตามเกณฑ์ที่รัฐบาลกำหนดไว้เท่านั้นซึ่งอาจจะมีผลกระทบในเรื่องของการศึกษาที่แตกต่างกันไป อาจจะมีความคิดที่เพียงแค่งส่งตามหน้าที่หรือวางจุดหมายในชีวิตของเด็กไว้ที่แตกต่างกันจึงทำให้เกิดการส่งเสริมที่แตกต่างกันสอดคล้องกับ พรนภา ปิยะรุจิรา (2558) ศึกษาผลกระทบของค่าใช้จ่ายครัวเรือนด้านการศึกษาต่อคุณภาพการศึกษาในประเทศไทย พบว่า การศึกษาตัวแปรที่มีผลต่อค่าใช้จ่ายครัวเรือนด้านการศึกษาในปี 2553 และปี 2556 พบว่าตัวแปรรายได้ครัวเรือนในปี 2556 พบนัยสำคัญทางสถิติเป็นบวกกับค่าใช้จ่าย ด้านการศึกษาของครัวเรือน แสดงให้เห็นว่าเมื่อครัวเรือนมีรายได้เพิ่มมากขึ้นในปี 2556 ครัวเรือนจะใช้จ่ายด้านการศึกษามากขึ้นด้วย ส่วนปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ พบว่า ครัวเรือนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ภาคกลางโดยเฉลี่ยจะใช้จ่ายเงินด้านการศึกษาน้อยกว่าภาคอื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ ในประเด็นของระดับการศึกษา พบว่า ครัวเรือนที่มีระดับการศึกษาสูงกว่า มัธยมศึกษาตอนต้น มีผลต่อการเพิ่มการใช้จ่ายของครัวเรือนด้านการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนในประเด็นอาชีพของครัวเรือน พบว่า โดยเฉลี่ยอาชีพที่ปรับลดค่าใช้จ่ายครัวเรือนด้านการศึกษาลง ได้แก่ ครัวเรือนที่มีกลุ่มอาชีพเกษตรกรรม ประมงและเลี้ยงสัตว์ และครัวเรือนที่มีกลุ่มอาชีพ ทำงานในหน่วยงานราชการและรัฐวิสาหกิจ

6. ด้านเด็กนักเรียน มีระดับสภาพความเหลื่อมล้ำเฉลี่ยในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับประทานอาหารครบ 3 มื้ออย่างมีคุณภาพ มีระดับสภาพความเหลื่อมล้ำเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับการจัดสรรเครื่องแบบนักเรียนอย่างเพียงพอ และนักเรียนส่วนใหญ่ใช้ภาษาในการสื่อสารกับผู้อื่นได้ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดูเป็นอย่างดีจากครอบครัวของเด็กนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทวีร์ พงษ์นาค (2561) พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการ

จัดการศึกษาปฐมวัย โรงเรียนชุมชนบ้านทุ่งโพธิ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปราจีนบุรีเขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านการเลี้ยงดู และ ด้านการเรียนรู้ที่บ้าน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เช่นเดียวกับกับ พัชริพัฒน์ สิทธิวงศ์ (2558) ศึกษาการบริโภคอาหารกับภาวะโภชนาการของนักเรียนโรงเรียนบ้านดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การบริโภคอาหารกับภาวะโภชนาการของนักเรียนในระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 ในภาพรวมมีการบริโภคอาหารทั้ง 5 หมู่อยู่ในระดับดี ทั้งนักเรียนชาย และนักเรียนหญิง โดยเมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีเกณฑ์ของการบริโภคอาหารอยู่ในระดับดีทั้งหมด ส่วนในระดับชั้นการศึกษาอื่นๆ ส่วนใหญ่ อยู่ในเกณฑ์ตรงลงมาคือ พอใช้และดีมาก ตามลำดับ และภาวะโภชนาการของนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานตามเกณฑ์อ้างอิงการเจริญเติบโตของ เด็กชายและเด็กหญิง ของ กองโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2542)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า สภาพความเหลื่อมล้ำของโรงเรียนในอำเภอมะสา จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ในการนำผลวิจัยนี้ไปใช้เพื่อหาแนวทางแก้ปัญหา ความเหลื่อมล้ำให้ลดน้อยลง มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ด้านสถานศึกษา พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนในอำเภอมะสา ควรมีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมของโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ปรับภูมิทัศน์โดยรอบโรงเรียนให้ร่มรื่น เพิ่มเติมแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน ปรับปรุงห้องเรียน ห้องปฏิบัติการให้อยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งานและมีความปลอดภัย สำหรับนักเรียนทุกคน

2. ด้านคุณภาพการจัดการเรียนการสอน พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ สถานศึกษามีครูเพียงพอต่อจำนวนนักเรียน กลุ่มโรงเรียนในอำเภอมะสา ควรมีการจัดทำโครงการเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนครูภายในกลุ่มเครือข่ายเพื่อช่วยกันจัดการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพและมีจำนวนครูเพียงพอภายในกลุ่มเครือข่ายการศึกษาที่โรงเรียนสังกัด

3. ด้านมาตรฐานของครู พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ครูมีการวัดผลประเมินผลหลากหลายวิธีและประเมินตามสภาพความเป็นจริง ดังนั้นโรงเรียนในกลุ่มอำเภอแม่สายควรมีการจัดอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลก่อนเปิดภาคเรียนเพื่อที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาจะได้นำไปใช้ตลอดปีการศึกษา

4. ด้านถิ่นที่อยู่ของครอบครัว พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ นักเรียนอาศัยอยู่ในแหล่งชุมชนแออัด และมีแหล่งอบายมุขในชุมชน ดังนั้นกลุ่มโรงเรียนในอำเภอแม่สายควรมีการจัดทำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ ติดตามพฤติกรรมนักเรียนกลุ่มที่มีความเสี่ยงอย่างต่อเนื่อง และควรร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหาดังกล่าว

5. ด้านรายได้และทรัพย์สินของครอบครัว พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่มีรายได้เสริมเพิ่มเติมจากรายได้ประจำ กลุ่มโรงเรียนในอำเภอแม่สายควรร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันจัดทำโครงการหารายได้เสริมให้แก่ผู้ปกครอง อาทิ การอบรมช่างตัดผ้า การอบรมช่างตัดผม การอบรมการเลี้ยงไก่ไข่ เป็นต้น

6. ด้านเด็กนักเรียน พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ นักเรียนส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชุมชนที่มีความปลอดภัย กลุ่มโรงเรียนในอำเภอแม่สายควรมีการเยี่ยมบ้านนักเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง เพื่อกำกับติดตามนักเรียน และเพื่อให้ทราบสภาพความเป็นอยู่ของนักเรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรศึกษาสภาพความเหลื่อมล้ำของกลุ่มโรงเรียนในอำเภอแม่สายโดยใช้เทคนิควิจัยอื่น เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาค่าความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา
2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของกลุ่มโรงเรียนในอำเภอแม่สาย เพื่อหาปัจจัยที่นำไปสู่แนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาต่อไป

บรรณานุกรม

- กัญจนพร ศรีมงคล. (2565). การสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เขต 1. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, จันทบุรี.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2563). การวิจัยเพื่อท้องถิ่น (CBR) กับความเหลื่อมล้ำในสังคม. สืบค้นจาก <https://research.krirk.ac.th/download/>
- กองโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2542). คู่มือแนวทางการใช้เกณฑ์อ้างอิงน้ำหนักส่วนสูงเพื่อประเมินภาวะการเจริญเติบโตของเด็กไทย. กรุงเทพฯ. องค์การทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์.
- คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ. (7 เมษายน 2559). ข้อชี้แจงประเด็นปัญหาเรื่องการศึกษาตามร่างรัฐธรรมนูญมาตรา 54. สืบค้นจาก http://cdc.parliament.go.th/draftconstitution2/download/article_20160407174705.pdf
- ณัฐดนัย แก้วโพนงาม. (2561). ความเหลื่อมล้ำและความไม่เท่าเทียมทางสังคมที่มีผลต่อการทุจริตคอร์รัปชันในจังหวัดชัยภูมิ. ACADEMIC JOURNAL BANGKOKTHONBURI UNIVERSITY. 7(2),142-154.
- ดร.ณิชา จำปาทอง. (2549). ความเสมอภาคทางการศึกษา: สาเหตุแห่งความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย. วารสารวิชาการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน), ปีที่ 9, 30-33.
- ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และคณะ. (2554). กองทุนในเด็กของครัวเรือนไทย. วารสารเศรษฐศาสตร์และนโยบายสาธารณะ, 3(5), 1-26.
- ทะนงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ และคณะ. (2559). ความเสมอภาคทางการศึกษาของสังคมไทย: ประเด็นปัญหาและทางออกจากการสังเคราะห์งานวิจัยภายใต้กรอบการวิจัยความเท่าเทียมด้านโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของ สกว. ฝ่ายชุมชนและสังคม. วารสารบัณฑิตศึกษา. 13(61), 1-9.
- ทิพย์พาพร ตันดีสุนทร. (2563). การลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา. สืบค้นจาก <https://www.csdi.or.th/2021/09/ending-poverty/>
- นณริฎ พิศลยบุตร., น. (2558.). ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของไทย: อีกหนึ่งปัญหาด้านการศึกษาที่ภาครัฐควรใส่ใจ. สืบค้นจาก <https://thaipublica.org/>

2016/05/pier-4/

- นพรัตน์ ไบยา. (2555). การประเมินความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม., นาวิณ แกละสมุทร. (2562.). การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนวัดใหญ่บ้านบ่อ สำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาสมุทรสาคร. การค้นคว้าด้วยตนเอง ศษ.ม., มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- นันทวีร์ พงษ์นาค. (2561). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาปฐมวัย โรงเรียนชุมชนบ้านทุ่งโพธิ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ศษ.ม., มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- นำสุข ห่วงเพียร และสมชาย เทพแสง. (2558.). การปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของข้าราชการครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. ปทุมธานี: กระทรวงศึกษาธิการ.
- นิตาชล สืบแจ้. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนพระราม 9 กาญจนาภิเษก สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, จันทบุรี.
- เบ็ญจ์ งามอรุณโชติ และศิริภาพ พัททอง. (2555). สูง-ต่ำ ไม่เท่ากัน: ทำไมระบบการศึกษาจึงสร้างความเหลื่อมล้ำ?. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์.
- เป็รื่อง กิจรัตน์ภร. (2555). ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาไทย ที่มาและทางออก. วารสารวิชาการ, 3(2), 213-216.
- พรนภา ปิยะรุจิรา. (2558). ผลกระทบของค่าใช้จ่ายครัวเรือนด้านการศึกษาต่อคุณภาพการศึกษาในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ ศ.ม., มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- พระเชมทัต สีสสาโร (รีนสำราญ). (2560). การวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยอย่างยั่งยืน. วิทยานิพนธ์ พศ.ม., มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระนครศรีอยุธยา.
- พัชรมัย อินอ่อน. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูในสถานศึกษาโครงการส่วนพระองค์สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม., มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ปทุมธานี.

- พัชริพัฒน์ สิทธีวงศ์.(2558). การบริโภคอาหารกับภาวะโภชนาการของนักเรียนโรงเรียน
บ้านดอนแก้ว อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.,
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- พิชญาภา ยืนยาว และธีรวิฑู ธาดาดันติโชค. (2561). การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะ
ของครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม,
นครปฐม.
- พิริยะ ผลพิรุฬห์ และศิวัช เทียมทัด. (2559). เศรษฐศาสตร์การศึกษาปฐมวัย: การเข้าถึง
การศึกษาปฐมวัยและผลสัมฤทธิ์ของการศึกษาต่อในอนาคต. วารสารเศรษฐศาสตร์
ประยุกต์. 23(1),1-34.
- ไพฑูริย์ สิ้นลารัตน์. (2556). ความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากร
และบริการพื้นฐานของประเทศไทย: ความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมด้าน
การศึกษา. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการวางแผนภาคและการเมือง คณะสถาปัตยกรรม
ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภริญญู มายูร. (2560). บทบาทของศูนย์ดำรงธรรมอำเภอในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำใน
เขตอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม. วารสารการเมืองการปกครอง, 8(1).
- ภริวัฒน์ นนทะโชติ (2561). งานวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำใน
กลุ่มสตรีชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง โดยการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และ
ภาคประชาสังคม. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, อุตรดิตถ์.
- มะสนาลี อาลี. (2562.). ความต้องการพัฒนาตนเองตามมาตรฐานความรู้ของผู้ประกอบ
วิชาชีพครูในสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายมาฮอพัฒนา จังหวัดปัตตานี. การศึกษา
ค้นคว้าด้วยตนเองศษ.ม., มหาวิทยาลัยทักษิณ., สงขลา.มัทยา บุตรงาม. (2555).
ความสัมพันธ์ระหว่างความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและความเหลื่อมล้ำทางรายได้
ในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ ศ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- มูลนิธิยุวพัฒน์. (2566.). คลื่น "ความเหลื่อมล้ำ" ทางการศึกษา ชัดเด็กไทยให้หายไป
ระหว่างทาง ความยากจนซ้ำเติม "เด็กหลุดจากระบบ". สืบค้นจาก
<https://www.yuvabadhanafoundation.org/th>.
- ระวี แสงมหะหมัด. (2560). ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา: คุณภาพสังคมที่คนไทยมองเห็น.
วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์. ปีที่ 8, 33-36.
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.

- วงอร พัวพันสวัสดิ์. (2566.). การจัดสรรบริการทางการศึกษาอย่าง (ไม่) เป็นธรรม? การประกอบสร้างภาพลักษณ์ทางสังคมของโรงเรียนมัธยมศึกษาในการเอกสารนโยบายการรับนักเรียนเข้าเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. **วารสารสังคมศาสตร์. (ฉบับที่ 1)**, 73–100.
- วิจารณ์ พานิช. (2560.). ความเสมอภาคทางการศึกษา. สืบค้นจาก <http://www.gotoknow.org/posts/627172>.
- วินิจ พาเจริญ และคณะ. (2564). ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของพลเมืองไทยวัยเรียนกับสถานการณ์การเรียนออนไลน์ในยุคไวรัสโคโรนา-19. **วารสารปัญญาปนิธาน**, 6, 1–14.
- ศุภเจตน์ จันทรสาส์น. (2552). ความยากจนและความเหลื่อมล้ำของรายได้ในประเทศไทย. **วารสารประชากรศาสตร์**, ปีที่ 25(ฉบับที่ 2), 68–87.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545**. กรุงเทพฯ.: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558.). **รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2556**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2556.). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566–2570). สืบค้นจาก https://www.nesdc.go.th/article_attach/article_file_20230307173518.pdf.
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2561). **พระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ.2561**. สืบค้นจาก <https://www.ratchakitcha.soc.go.th/ DATA/PDF/2561/A/033/1.PDF>
- ลิระโชติ ศรีสุทธิยากร. (2560). แนวโน้มความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร. **วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา**, 14, 1–11.
- สุพิชญา พันธุ์เดช. (2563.). **การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ**

สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี.

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม., มหาสารคาม.

สุภกร สายบัว. (2564). **ตอบโจทย์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา: "เงินไม่ใช่ทั้งหมด-ครูคือกุญแจ-ทำให้ความรู้ที่อยู่ในที่ว่าง-ทุกโครงการต้องส่งผลปฎิรูประบบ"**. สืบค้นจาก <https://www.eef.or.th/supakorn-interview/>

อรรถพร กักค้างพลู. (2563). **แนวทางการแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางสังคมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน. วารสารศิลปศาสตร์และอุตสาหกรรมบริการ. ปีที่ 4 (ฉบับที่ 2).**

เอกรัฐ พิมพ์ไทย. (2548.). **ความไม่เสมอภาคในการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ: การวิเคราะห์แยกระดับความไม่เสมอภาคและแนวโน้ม.** วิทยานิพนธ์ ค.ด., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

Ip, P., Rao, N., Bacon-Shone, J., Li, S. L., Ho, F. K. W., Chow, C. B., & Jiang, F. . (2016). **Socioeconomic gradients in school readiness of Chinese preschool children: the mediating role of family processes and kindergarten quality.** *Early Childhood Research Quarterly*, 35, 111–123.

Józsa, K., Török, B., & Stevenson, C. . (2018.). **Preschool and kindergarten in Hungary and the United States: A comparison within transnational development policy.** *International Journal of Educational Development*. 62, 88–95.

Kim, J. H., Hailu, B. H., Rose, P. M., Rossiter, J., Teferra, T., & Woldehanna, T. . (2022). **Persistent inequalities in early years' access and learning: evidence from large-scale expansion of pre-primary education in Ethiopia.** *Early Childhood Research Quarterly*, 58, 103–114.

Krejcie R. V. and Morgan. D. W. (1970). **Determination sample size for research activities.** *Education and Psychology Measurement*. 30(3), 607–610.

Morgan, H. (2019.). **Does High-Quality Preschool Benefit Children? What the Research Shows.** *Education Sciences*. 9(1). 1–9.

ภาคผนวก ก เครื่องมือในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การศึกษาสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอ
แม่สายจังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
คำชี้แจง

1. แบบสอบถามชุดนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับตำแหน่ง ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และอาชีพส่วนใหญ่ของผู้ปกครอง

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ประกอบด้วย 6 ด้าน ดังนี้ ด้านสถานศึกษา ด้านคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ด้านมาตรฐานของครู ด้านถิ่นที่อยู่ของครอบครัว ด้านรายได้และทรัพย์สินของครอบครัว และด้านเด็กนักเรียน โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- 5 หมายถึง มีสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษามากที่สุด
- 4 หมายถึง มีสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษามาก
- 3 หมายถึง มีสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาปานกลาง
- 2 หมายถึง มีสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาน้อย
- 1 หมายถึง มีสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาน้อยที่สุด

2. ผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา ของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. กรุณาตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อตามสภาพความเป็นจริงเพื่อความสมบูรณ์ของวิจัย

4. การวิจัยครั้งนี้จะสำเร็จได้ด้วยดีจากความอนุเคราะห์ของท่าน

5. ข้อมูลที่ท่านตอบแบบสอบถามในครั้งนี้จะไม่กระทบกระเทือนต่อชื่อเสียงของท่านแต่ประการใด

6. ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามครั้งนี้ จะเก็บรักษาไว้เป็นความลับและนำผลมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List) จำนวน 4 ข้อ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริง

1. ปัจจุบันท่านดำรงตำแหน่ง

☐ ผู้อำนวยการโรงเรียน	☐ รองผู้อำนวยการโรงเรียน
☐ ครู	☐ บุคลากรทางการศึกษา

2. ระดับการศึกษา

☐ ปริญญาตรี	☐ สูงกว่าปริญญาตรี

3. ประสบการณ์ในการทำงาน

☐ 1 – 5 ปี	☐ 6 – 10 ปี
☐ 10 ปีขึ้นไป	

4. อาชีพส่วนใหญ่ของผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียนของท่านคืออาชีพใด

☐ รับราชการ	☐ พนักงานรัฐวิสาหกิจ
☐ รับจ้างทั่วไป	☐ ธุรกิจส่วนตัว
☐ เกษตรกร	☐ ว่างาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับเกี่ยวกับสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ ประกอบด้วย 6 ด้าน ดังนี้ ด้านสถานศึกษา ด้านคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ด้านมาตรฐานของครู ด้านถิ่นที่อยู่ของครอบครัว ด้านรายได้และทรัพย์สินของครอบครัว และด้านเด็กนักเรียน โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- 5 หมายถึง มีสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษามากที่สุด
- 4 หมายถึง มีสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษามาก
- 3 หมายถึง มีสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาปานกลาง
- 2 หมายถึง มีสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาน้อย
- 1 หมายถึง มีสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาน้อยที่สุด

คำชี้แจง ขอให้ท่านพิจารณาว่าแบบศึกษาสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย แต่ละรายการมีระดับสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษามากน้อยเพียงใด โดยทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องตามความคิดเห็นของท่าน ตัวอย่างเช่น ด้านที่ 1 ด้านสถานศึกษา

ข้อ	สภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา	ระดับความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา				
		5	4	3	2	1
ด้านสถานศึกษา						
00.	สถานศึกษาตั้งอยู่ในเขตชุมชน		✓			

คำอธิบาย

คำตอบ ✓ ในช่องหมายเลข 4 แสดงว่า ผู้ตอบมีความคิดเห็นว่า สถานศึกษาตั้งอยู่ในเขตชุมชน มีความเห็นว่า สภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา รายการนี้มีระดับความเหลื่อมล้ำระดับมาก

ข้อที่	ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
ด้านสถานศึกษา						
1.	สถานศึกษาของท่านตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เดินทางได้สะดวก					
2.	หลักสูตรสถานศึกษามีความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาของท่าน					
3.	สถานศึกษาของท่านมีทรัพยากรสนับสนุนการศึกษาที่เหมาะสมและเพียงพอ					
4.	สถานศึกษาของท่านมีห้องเรียนที่มีคุณภาพ เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน					
5.	สถานศึกษาของท่านมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้					
6.	สถานศึกษาของท่านได้รับการจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอ					
7.	สถานศึกษาของท่านได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย					
8.	สถานศึกษาของท่านมีระบบการบริหารจัดการชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพทำให้เกิดการเรียนรู้กับผู้เรียนทุกกลุ่ม					
9.	สถานศึกษาของท่านมีการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาตามแผนปฏิบัติงานประจำปี					
10.	สถานศึกษาของท่านได้รับความร่วมมือและการยอมรับจากผู้ปกครองและชุมชน					
ด้านคุณภาพการจัดการเรียนการสอน						
11.	สถานศึกษาของท่านมีครูเพียงพอต่อจำนวนนักเรียน					
12.	สถานศึกษาของท่านมีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ					

ข้อที่	ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
13.	สถานศึกษาของท่านมีการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน					
14.	สถานศึกษาของท่านมีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศของนักเรียนเป็นรายบุคคลอย่างเป็นระบบ					
15.	ผู้เรียนได้รับการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพตามหลักสูตร					
16.	ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดี และอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข					
17.	ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงาม และเป็นผู้ที่มีค่านิยมที่พึงประสงค์					
18.	ผู้เรียนได้รับการเสริมสร้างทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง					
19.	ครูมีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้					
20.	ครูมีคุณวุฒิและประสบการณ์ที่เหมาะสมกับรายวิชาที่สอน					
21.	ครูสามารถให้คำปรึกษาแนะนำทางวิชาการได้ดี					
22.	ครูส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามศักยภาพ					
23.	ครูสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข					
24.	ครูใช้สื่อการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาและช่วยให้เกิดการเรียนรู้					
25.	ครูมีการวัดผลและประเมินผลหลากหลายวิธีและประเมินตามสภาพความเป็นจริง					
26.	ครูมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาผู้เรียนด้วยจิตวิญญาณของความเป็นครู					

ข้อที่	ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
27.	ครูส่งเสริมการเรียนรู้ เอาใจใส่และยอมรับความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละบุคคล					
28.	ครูพัฒนาตนเองให้มีความรอบรู้ทันสมัยและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคโลกาภิวัตน์					
29.	ครูประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม					
ด้านถิ่นที่อยู่ของครอบครัว						
30.	ครอบครัวของนักเรียนอยู่ในเขตบริการของโรงเรียน					
31.	นักเรียนพักอาศัยอยู่กับญาติ ซึ่งไม่ใช่บิดา/มารดา					
32.	บิดา มารดา ของนักเรียนส่วนใหญ่ทำงานอยู่ต่างจังหวัด					
33.	ระยะทางระหว่างบ้านและโรงเรียนอยู่ห่างกันมากกว่า 10 กิโลเมตรและยุ่งยากในการเดินทางมาโรงเรียน					
34.	นักเรียนอาศัยอยู่ในแหล่งชุมชนแออัด และมีแหล่งอบายมุขในชุมชน					
35.	ครอบครัวของนักเรียนมีแหล่งที่อยู่อาศัยไม่เป็นหลักแหล่ง					
ด้านรายได้และทรัพย์สินของครอบครัว						
36.	ครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่มีรายได้เพียงพอต่อการส่งเสียบุตรในการรับการศึกษา					
37.	ครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่มีรายได้ประจำจากเงินรายเดือนทุก ๆ เดือน					
38.	ครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่มีรายได้เสริมเพิ่มเติมจากรายได้ประจำ					
39.	ครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่มีที่ดินในครอบครอง/ทำกิน เพียงพอสำหรับรายจ่ายด้านการเรียน					

ข้อที่	ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
40.	ครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่มียานพาหนะส่วนตัวสำหรับการเดินทาง					
41.	ครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกที่สามารถหารายได้เพื่อใช้จ่ายในครอบครัวเพียงพอ					
ด้านเด็กนักเรียน						
42.	นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับประทานอาหารครบ 3 มื้ออย่างมีคุณภาพ					
43.	นักเรียนส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชุมชนที่มีความปลอดภัย					
44.	นักเรียนส่วนใหญ่มีการเจริญเติบโต ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญาเหมาะสมตามวัย					
45.	นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับการจัดสรรอุปกรณ์การเรียนอย่างเพียงพอ					
46.	นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับการจัดสรรเครื่องแบบนักเรียนอย่างเพียงพอ					
47.	นักเรียนส่วนใหญ่ใช้ภาษาในการสื่อสารกับผู้อื่นได้					

แบบสัมภาษณ์

สภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์ชุดนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย ชื่อ-สกุล ตำแหน่ง ปัจจุบัน

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยจัดเรียงประเด็นการสัมภาษณ์ตามผลการประเมินสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในแบบสอบถามซึ่งกรอบคำถามจะตรงกับ 3 ด้าน ที่มีผลประเมินต่ำที่สุด ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบได้แก่

1. ด้านถิ่นที่อยู่ของครอบครัว
 2. ด้านรายได้และทรัพย์สินของครอบครัว
 3. ด้านสถานศึกษา
2. ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ดังนี้
- 2.1 ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3
 - 2.2 ผู้อำนวยการโรงเรียนในอำเภอแม่สาย
 - 2.3 นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแม่สาย
 - 2.4 นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลเวียงพางคำ
 - 2.5 ครูผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านทุนการศึกษาในโรงเรียน
3. ข้อมูลที่ท่านตอบแบบสัมภาษณ์ในครั้งนี้จะไม่กระทบกระเทือนต่อชื่อเสียงของท่านแต่ประการใด
4. ข้อมูลที่ได้รับจากการตอบแบบสัมภาษณ์ครั้งนี้ จะเก็บรักษาไว้เป็นความลับและนำผลมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เท่านั้น

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

1. ชื่อ-สกุล
2. ตำแหน่งปัจจุบัน

ตอนที่ 2 แนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่

1. จากผลการตอบแบบสอบถามพบว่า ด้านถิ่นที่อยู่ของครอบครัว มีผลการประเมินสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาต่ำสุด ท่านคิดว่าโรงเรียนในอำเภอแม่สายควรพัฒนาด้านนี้อย่างไร
2. จากผลการตอบแบบสอบถามพบว่า ด้านรายได้และทรัพย์สินของครอบครัว มีผลการประเมินสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาต่ำสุดเป็นอันดับสอง ท่านคิดว่าโรงเรียนในอำเภอแม่สายควรพัฒนาด้านนี้อย่างไร
3. จากผลการตอบแบบสอบถามพบว่า ด้านสถานศึกษา มีผลการประเมินสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาต่ำสุดเป็นอันดับสาม ท่านคิดว่าโรงเรียนในอำเภอแม่สายควรพัฒนาด้านนี้อย่างไร
4. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอื่น ๆ

ผู้สัมภาษณ์.....

วันที่ เดือน พ.ศ.....

เวลา.....ถึง.....

ภาคผนวก ค ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

ผลการตรวจค่าความสอดคล้องข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของ

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย (Item Congruence Index : IOC)

เกี่ยวกับสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย

จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	IOC	ความหมาย
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
ด้านสถานศึกษา							
1.	สถานศึกษาของท่านตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เดินทางได้สะดวก	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
2.	หลักสูตรสถานศึกษามีความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาของท่าน	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
3.	สถานศึกษาของท่านมีทรัพยากรสนับสนุนการศึกษาที่เหมาะสมและเพียงพอ	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
4.	สถานศึกษาของท่านมีห้องเรียนที่มีคุณภาพเพียงพอต่อจำนวนนักเรียน	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
5.	สถานศึกษาของท่านมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
6.	สถานศึกษาของท่านได้รับการจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอ	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
ข้อ	รายการ	ความคิดเห็นของ			รวม	IOC	ความหมาย

		ผู้เชี่ยวชาญ					
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
7.	สถานศึกษาของท่านได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
8.	สถานศึกษาของท่านมีระบบการบริหารจัดการชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพทำให้เกิดการเรียนรู้กับผู้เรียนทุกกลุ่ม	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
9.	สถานศึกษาของท่านมีการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาตามแผนปฏิบัติงานประจำปี	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
10.	สถานศึกษาของท่านได้รับความร่วมมือและการยอมรับจากผู้ปกครองและชุมชน	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
11.	สถานศึกษาของท่านมีครูเพียงพอต่อจำนวนนักเรียน	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
12.	สถานศึกษาของท่านมีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
13.	สถานศึกษาของท่านมีการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	IOC	ความหมาย
		คนที่	คนที่	คนที่			
		1	2	3			
14	สถานศึกษาของท่านมีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศของนักเรียนเป็นรายบุคคลอย่างเป็นระบบ	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
15.	ผู้เรียนได้รับการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
16.	ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดี และอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
17.	ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงาม และเป็นผู้ที่มีค่านิยมที่พึงประสงค์	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
18.	ผู้เรียนได้รับการเสริมสร้างทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	0	+1	+1	+2	0.67	ใช้ได้
ด้านมาตรฐานของครู							
19.	ครูมีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
20.	ครูมีคุณวุฒิและประสบการณ์ที่เหมาะสมกับรายวิชาที่สอน	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	IOC	ความหมาย
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
21.	ครูสามารถให้คำปรึกษา แนะนำทางวิชาการได้ดี	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
22.	ครูส่งเสริมและสนับสนุนให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ตามศักยภาพ	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
23.	ครูสร้างบรรยากาศในการ เรียนการสอนให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้อย่างมีความสุข	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
24.	ครูใช้สื่อการสอนที่ เหมาะสมกับเนื้อหาและ ช่วยให้เกิดการเรียนรู้	+1	0	+1	+2	0.67	ใช้ได้
25.	ครูมีการวัดผลและ ประเมินผลหลากหลายวิธี และประเมินตามสภาพจริง	0	+1	+1	+2	0.67	ใช้ได้
26.	ครูมีความมุ่งมั่นในการ พัฒนาผู้เรียนด้วยจิต วิญญาณของความเป็นครู	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
27.	ครูส่งเสริมการเรียนรู้ เอา ใจใส่และยอมรับความ แตกต่างของผู้เรียนแต่ละ บุคคล	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
28.	ครูพัฒนาตนเองให้มีความ รอบรู้ทันสมัยและทันต่อ การเปลี่ยนแปลงของโลก ในยุคโลกาภิวัตน์	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	IOC	ความหมาย
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
29.	ครูประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
ด้านถิ่นที่อยู่ของครอบครัว							
30.	ครอบครัวของนักเรียน อยู่ในเขตบริการของโรงเรียน	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
31.	นักเรียนพักอาศัยอยู่กับญาติ ซึ่งไม่ใช่บิดา/มารดา	0	+1	+1	+2	0.67	ใช้ได้
32.	บิดา มารดา ของนักเรียน ส่วนใหญ่ทำงานอยู่ต่างจังหวัด	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
33.	ระยะทางระหว่างบ้านและโรงเรียนอยู่ห่างกันมากกว่า 10 กิโลเมตรและยุ่งยากในการเดินทางมาโรงเรียน	0	+1	+1	+2	0.67	ใช้ได้
34.	นักเรียนอาศัยอยู่ในแหล่งชุมชนแออัด และมีแหล่งอบายมุขในชุมชน	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
35.	ครอบครัวของนักเรียนมีแหล่งที่อยู่อาศัยไม่เป็นหลักแหล่ง	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	IOC	ความหมาย
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
ด้านรายได้และทรัพย์สินของครอบครัว							
36.	ครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่มีรายได้เพียงพอต่อการส่งเสียบุตร	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
37.	ครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่มีรายได้ประจำจากรายเดือนทุก ๆ เดือน	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
38.	ครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่มีรายได้เสริมเพิ่มเติมจากรายได้ประจำ	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
39.	ครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่มีที่ดินในครอบครอง/ทำกิน เพียงพอสำหรับรายจ่ายด้านการเรียน	0	+1	+1	+2	0.67	ใช้ได้
40.	ครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่มียานพาหนะส่วนตัวสำหรับการเดินทาง	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
41.	ครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกที่สามารถหารายได้เพื่อใช้จ่ายในครอบครัวเพียงพอ	0	+1	+1	+2	0.67	ใช้ได้
ด้านเด็กนักเรียน							
42.	นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับประทานอาหารครบ 3 มื้ออย่างมีคุณภาพ	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	IOC	ความหมาย
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
43.	นักเรียนส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชุมชนที่มีความปลอดภัย	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
44.	นักเรียนส่วนใหญ่มีการเจริญเติบโต ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญาเหมาะสมตามวัย	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
45.	นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับการจัดสรรอุปกรณ์การเรียนอย่างเพียงพอ	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
46.	นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับการจัดสรรเครื่องแบบนักเรียนอย่างเพียงพอ	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้
47.	นักเรียนส่วนใหญ่ใช้ภาษาในการสื่อสารกับผู้อื่นได้	+1	+1	+1	+3	1.00	ใช้ได้

ภาคผนวก ง ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามฉบับปรับปรุงไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารโรงเรียน ครู และ บุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สาย-เวียงพางคำ ที่ได้เป็นกลุ่ม ตัวอย่าง จำนวน 30 คน ผลการวิเคราะห์ด้วยค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีการหาค่า สัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค ดังนี้

Reliability

Scale: ALL VARIABLES

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
.973	.975	47

จากผลการหาค่าความเชื่อมั่น พบว่า ความเชื่อมั่นจากสูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของครอนบาค คำนวณค่าระดับความเชื่อมั่น มีค่าเท่ากับ 0.97 ซึ่งถือได้ว่าอยู่ในระดับดีมาก หมายถึง แบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปศึกษากับกลุ่มตัวอย่างจริงได้

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นายชัยวัฒน์ วงศ์บุญเรือง
วัน เดือน ปี เกิด	26 ธันวาคม 2525
สถานที่เกิด	พะเยา
วุฒิการศึกษา	ปริญญาตรี สาขาวิทยาการคอมพิวเตอร์
ที่อยู่ปัจจุบัน	83/1 ถ.วัดลี ต.เวียง อ.เมือง จ.พะเยา 5600
ผลงานตีพิมพ์	ชัยวัฒน์ วงศ์บุญเรือง. (ผู้บรรยาย). (20 เมษายน 2567): การศึกษาสภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการประชุมวิชาการบัณฑิต ครั้งที่ 10 (หน้า 52 – 65). พะเยา: กองบริหารงานวิจัย มหาวิทยาลัยพะเยา

